

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DÖNEM PROJESİ

**İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDE MESLEK ODALARININ ROLÜ VE
İŞLEVİ: HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI ÖRNEĞİ**

Ertuğrul CANDAŞ

GAYRİMENKUL GELİŞTİRME VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**ANKARA
2018**

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Dönem Projesi

İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDE MESLEK ODALARININ ROLÜ VE İŞLEVİ
: HARİTA VE KADASTRO MÜHENDİSLERİ ODASI ÖRNEĞİ

Ertuğrul CANDAS
Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN

Araştırmanın amacı; meslek odalarının “imar ve planlama düzeni” içindeki rolünü ve işlevini Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (HKMO) örneği üzerinden ortaya çıkarmak ve bu kapsamda HKMO’nun yürüttüğü faaliyetleri “politika oluşturma çalışmaları” ve “politikaya müdahale çalışmaları” olmak üzere iki ana başlık altında örnek olaylar üzerinden analiz etmektir. İmar ve planlama düzeni ve buna bağlı olarak şekillenen kentleşme olgusu, siyasal ve yönetsel yapı ve süreçlerle çok yönlü bir etkileşim içindedir. Bu etkileşime bağlı olarak imar ve planlama düzeninde oluşturulacak politikalar ve bunların uygulamaları kendi haline bırakılmayacak kadar önemli konular olduğu dikkati çekmektedir.

Harita ve kadastro mühendisliği mesleğinin imar ve planlama düzeniyle doğrudan ilişkili işleri oldukça fazla sayıdadır. Örneğin; arsa ve arazi düzenlemesi, parselasyon planı yapımı, imar uygulaması gibi işler, bu meslek alanının imar ve planlama düzeni içindeki işlerinden sadece üçünü oluşturmaktadır. Bu meslek alanındaki iş ve işlemler, HKMO’nun da faaliyet alanında kalmaktadır. HKMO, üyelerinin faaliyetlerini denetleyerek, resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile iş birliği yaparak gerekli yardımda ve önerilerde bulunarak, meslekle ilgili bütün mevzuatı ve normları, bilimsel şartnameleri, tip sözleşmeler vb. evrakları inceleyerek ve gerektiğinde değişiklikler yapılması, geliştirilmesi ve yeniden yürürlüğe konulması yolunda önerilerde bulunarak imar ve planlama düzeninde önemli bir role ve işleve sahip olmuştur. HKMO, ayrıca

meslekle ilgili yayınlar yapmakla beraber panel, sempozyum ve kongre gibi bilimsel etkinlikler de düzenlemektedir.

HKMO, bir tüzel kişi olduğu için Türk Medeni Kanunu uyarınca taraf ve dava ehliyetine sahiptir. HKMO'nun dava açma ehliyeti yönünden üç farklı durumdan söz etmek gerekir: Birincisi; üyelerinin mesleki çıkarlarını ilgilendiren konulara ilişkin dava yeteneğidir. İkincisi; idari vesayet makamlarına karşı açabileceği iptal davalarına ilişkin dava yeteneğidir. Üçüncüsü ise; çalışma alanıyla ilgili konulara ilişkin dava yeteneğidir. HKMO'nun belirtilen çerçevedeki dava ehliyeti nedeniyle, imar ve planlama düzeni içinde kalan iş ve işlemleri yargıya taşıyarak da önemli bir rol üstlenmektedir. HKMO'nun imar ve planlama düzenindeki işlevlerinden bir diğeri de, kamuoyu oluşturma yoluyla toplumun farklı kesimlerine ait taleplerin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmaktır. Bu amaçla, aynı zamanda bir baskı grubu olarak, imar planlaması ve uygulamasında yetkili idareyi etkileme ve yönlendirme suretiyle ortak kararlar almaya zorlama kapasitesine de sahiptir. HKMO'nun yukarıda belirtilen özellikleri ve faaliyetleri nedeniyle, HKMO örneği üzerinden yapılan bu çalışma, meslek odalarının imar ve planlama düzeninde ne kadar önemli bir role ve işleve sahip olduklarını ortaya çıkarması bakımından önemli görülmektedir.

Eylül 2019, 139 sayfa

Anahtar Kelimeler: İmar ve planlama düzeni, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası.

ABSTRACT

Term Project

THE ROLE AND FUNCTION OF PROFESSIONAL CHAMBERS IN DEVELOPMENT AND PLANNING SYSTEM: THE CASE OF THE CHAMBER OF SURVEY AND CADASTRE ENGINEERS

Ertuğrul CANDAS
Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Real Estate Development and Management

Supervisor: Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN

The objective of the research is to conduct an analysis through the cases in which the CSCE (Chamber of Survey and Cadastre Engineers) carries out in both “policy-making works” and “policy intervention works”, in order to reveal the importance professional chambers and the role that they play of in “the development and planning system” by using CSCE as an example. Development and planning system and urbanization attached to it is in a multi-directional interaction with the political and administrative structure and its processes. Due to this interaction, policies and their applications in development and planning system are crucial to being left on its own.

Survey and Cadastre Engineering has many works directly related to the development and planning system. Land arrangements, subdivision/plot planning, development planning are just three instances of the works directly related to development and planning system. The works in this profession are within the scope of the actions of CSCE. CSCE has a crucial role and uses in the development and planning system such as supervising member actions, advising and assisting official positions and third party institutions while cooperating with them, analyzing all legislation and norms about the profession and giving advice on emending, enhancing or reviving if necessary. CSCE also does publishing about the mention profession and organizes scientific events such as panels, symposiums, and congresses.

CSCE is a legal person and by the Turkish Civil Code, it has both the capacity to sue and to be a party. In the matter of the capacity of suing, three subjects should be mentioned; lawsuits for the matters which consider the member's interests, lawsuits against the administrative tutelage offices in the scope of cancelation and lawsuits for profession domain (working area). CSCE also plays an important role in the development and planning system by commencing a lawsuit if necessary.

Another role of CSCE in development and planning system is to assist to bring public requests by creating a public opinion from varied communities and making sure the requests from the public are taken into consideration. For this purpose, as a pressure group, it has the power to affect and direct the authorized directorate for them to come to a middle ground with the public opinion. With the above-mentioned features and actions of the CSCE, this research reveals how much of an important the professional chambers play are in the matter of development and planning system.

September 2019, 139 pages

Key Words: Development and planning system, the professional organizations in the quality of public institution, the union of chambers of Turkish Engineers and Architects, and the chamber of Survey and Cadastre Engineers.

TEŞEKKÜR

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan kamu ve özel kurumlarda gayrimenkul geliştirme ve yönetimi uzmanlığı hızla gelişen ve kurumsallaşan bir meslek ve çalışma alanı olarak dikkati çekmektedir. Türkiye’de de hızla gelişen bu alanda lisansüstü eğitim yapma olanağını elde etmem, kariyer geliştirme ve kişisel gelişme olanağını sunması bakımından önemli görüldüğü vurgulanmalıdır. Lisansüstü eğitim programı boyunca gerek dersler ve uygulamalar, gerekse dönem projesi çalışması sırasında desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Abdulmenaf TURAN (Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı), değerli hocam sayın Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŞ (Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı ve Uygulamalı Bilimler Fakóltesi Dekanı), tanıma fırsatı bulduğum değerli hocalarım, arkadaşlarım, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına teőekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın hazırlanma sürecinde bilgi edindiğim değerli hocalarım ve arkadaşlarıma ve ayrıca destekleri için eřim ve değerli aileme içten teőekkürlerimi sunarım.

Ertuğrul CANDAAŐ

Ankara, Eylül 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Önemi.....	2
1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	4
1.3 Araştırmanın Metodu ve Yöntemi.....	5
2. İMAR VE PLANLAMA DÜZENİ, İMAR HUKUKU, İMAR PLANLAMASI, SORUNLAR VE KATILIMCILIK.....	6
2.1 İmar ve Planlama Düzeni	6
2.2 İmar Hukuku.....	8
2.3 İmar Hukukunun Kaynakları.....	11
2.4 İmar Planlaması	12
2.5 İmar Planlamasının Önemi	16
2.6 İmar Planlamasında Yetkili İdare.....	17
2.7 İmar Uygulama Yöntemleri	21
2.7.1 Parçacı yöntemler (isteğe bağlı).....	21
2.7.2 Bütüncül yöntemler.....	23
2.8 İmar Planlama ve Uygulama Sorunları	24
2.8.1 İmar planlama sorunları	24
2.8.2 Plan uygulama sorunları	27
2.9 Planlamada Katılım	30
3. KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK KURULUŞLARI, TMMOB, İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDEKİ ROLÜ VE İŞLEVİ.....	36
3.1 Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Tanımı.....	36
3.2 Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Anayasal Statüsü ve TMMOB	37
3.2.1 Türkiye'nin idari yapılanmasında TMMOB'un yeri	40
3.3.1 TMMOB'un Kuruluşuna kadar örgütlenmeler	41
3.4 TMMOB Dönemi	43
3.4.1 TMMOB organları görev ve yetkileri	43

3.4.2 TMMOB yasasında birliğin amaçları ve bağlı odaları.....	46
3.4.3 TMMOB'un mesleki ve toplumsal sorunlara yaklaşımı	49
3.5 TMMOB ve bileşeni odaların imar ve planlama düzenindeki rolü ve işlevi	52
4. HKMO, İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDEKİ ROLÜ VE İŞLEVİ	55
4.1 HKMO'nun Kuruluşu	55
4.2 HKMO Organları Görev ve Yetkileri	55
4.3 Harita ve Kadastro Mühendisliğinin Temel Uzmanlık Alanları, İmar ve Planlama Düzenindeki İşleri	57
4.4 HKMO'nun İmar ve Planlama Düzeni İçindeki Rolü ve İşlevi.....	59
4.4.1 Politika oluşturma çalışmaları	59
4.4.1.1 Yerelde politika oluşturma çalışmaları.....	61
4.4.1.1.1 Örnek olaylar (yerel düzeyde)	64
4.4.1.2 Ulusal düzeyde politika oluşturma çalışmaları	69
4.4.1.2.1 Örnek olaylar (ulusal düzeyde).....	70
4.4.1.2.1.1 TMMOB üzerinden yürütülen çalışmalara örnekler	70
4.4.1.2.1.2 HKMO'nun bizzat yürüttüğü çalışmalara örnekler.....	73
4.4.1.3 Uluslararası düzeyde politika oluşturma çalışmaları	76
4.4.2 Politikaya müdahale çalışmaları.....	81
4.4.2.1 Yerelde politikaya müdahale çalışmaları	82
4.4.2.1.1 Örnek olaylar (yerel düzeyde)	83
4.4.2.2 Ulusal düzeyde politikaya müdahale çalışmaları	84
4.4.2.2.1 Örnek olaylar (ulusal düzeyde).....	84
4.5 HKMO'nun İmar ve Planlama Düzenine İlişkin Politikaları.....	89
5. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	97
5.1 Değerlendirme	97
5.2 Öneriler	104
KAYNAKLAR	106
EKLER.....	110
EK-1 2007-2017 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN KENT SEMPOZYUMLARI.....	110
EK-2 TMMOB KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TEMEL İLKELERİ	112
EK-3 TMMOB'UN DAVALARI (2009'dan sonra).....	115
EK-4 ŞPO'NUN SONUÇLANAN DAVALARI (2007'den beri).....	128
ÖZGEÇMİŞ.....	139

KISALTMALAR DİZİNİ

AAD	:	Arsa ve Arazi Düzenlemesi
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AVM	:	Alışveriş Merkezi
AY	:	Anayasa
BBK	:	Büyükşehir Belediyesi Kanunu
C	:	Cilt
CBS	:	Coğrafi Bilgi Sistemleri
CLGE	:	The Council of European Geodetic Surveyors
ÇED	:	Çevresel Etki Değerlendirmesi
D.O.P.	:	Düzenleme Ortaklık Payı
D.O.P.O.	:	Düzenleme Ortaklık Payı Oranı
E	:	Esas
EGEÇEP	:	Ege Çevre ve Kültür Platformu
EUR-ING	:	Avrupa Mühendisliği (European Engineer)
FEANI	:	Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu
FIG	:	International Federation of Surveyors
HKMO	:	Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası
İHA	:	İnsansız Hava Aracı
K	:	Karar
K.O.P .	:	Kamu Ortaklık Payı
KVA	:	Konumsal Veri Altyapısı
LİDAR	:	Laser Imaging Detection and Ranging
m.	:	Madde
M.O.	:	Mühendisler Odası
MAKAS	:	Mekansal Adres Kayıt Sistemi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
No	:	Numara
RG	:	Resmi Gazete
s	:	Sayfa
S	:	Sayı
STBK	:	Sürekli Teknik Bilimsel Komisyonlar

STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞPO	:	Şehir Plancıları Odası
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB	:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TUCBS	:	Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi
UMG	:	The Union of Mediterranean Geodetic Surveyors
UNESCO	:	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization
UNIDO	:	United Nations Industrial Development Organization
vb.	:	Ve benzeri
WFEO	:	World Federation of Engineering Organisations
WW	:	Working Week
y.y.	:	Yüz Yıl

1. GİRİŞ

Kentler, tarihi süreç içinde kesintisiz bir gelişmenin ürünü olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Kent planlamasının da en az kentler kadar eski olduğu bilinmektedir. Bu süreç içinde kentler, bir ikilem ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu ikilemin bir tarafında kentin, kentlinin, toplumun çıkarı ve hakkı varken, diğer tarafında rant kavgası var olmuştur (Yeter 2007). Bu iki anlayış yüzyıllar boyu mücadelesini sürdürmüş ancak her seferinde arazi-rant ilişkisi doğayı, çevreyi, tarihi-kültürel değerleri tahrip etmeyi başarmıştır.

Kentleşmenin başlaması ve kentlerin çağdaşlaşmanın bir lokomotif olmasıyla birlikte mülkiyet ve rant ilişkisi sürekli artmış, kentsel arazi varlığı özellikle küreselleşme sürecinde küresel sermayenin önemli yatırım alanları haline gelmiştir. Bu süreçten elbette ki, en fazla etkilenen şeylerin başında imar planlaması ve bu planların uygulaması etkinliklerinin geldiği bilinmektedir.

Türkiye’de kentler, yaklaşık son yüz yıldır mekansal bir değişimin içindedir. Batılılaşma adı altında Osmanlıda başlayan mekânsal değişim Cumhuriyetle birlikte çağdaşlaşma adı altında sürmüştür. Günümüzde ise küresel politikaların biçimlendirdiği bir mekânsal değişimden söz etmek olasıdır. Günümüzdeki mekansal değişim, kamu yararı öncelikli kentsel gereksinimler açısından taşınmazın etkin ve verimli kullanım analizlerine dayanmayıp, aksine rantsal ve spekülasyona dayalı kentsel ekonominin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentleşme olgusu, yönetsel yapı ve süreçlerle çok yönlü bir etkileşim içindedir. Çeşitli düzeyde verilen siyasal kararlar, örneğin; Konut Müsteşarlığı’nın, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü’nün, Ulusal Deprem Konseyi’nin kapatılması, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile TOKİ’nin kurumsal yapılarında meydana getirilen değişimler ve üstlendikleri yeni görevler, yapı güvenliğine ilişkin kurallarda gevşeme, kentsel dönüşüm adı altında yapılan düzenlemeler ve uygulamalar, yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunu, özelleştirmeden kaynaklı uygulamalar, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ile bileşeni odaların aktivitelerinin daraltılmaya çalışılması gibi uygulamalar küreselleşme sürecinde iktidarların kentleşme politikalarındaki tercihlerinin bir sonucu

olarak ortaya çıkmış görünmektedir. Diğer taraftan, yerel yönetimlerin önemli bir kısmının kısa vadeli çözümler arayan tercihleri de günümüz kentlerini ve doğal olarak imar ve planlama düzenindeki politikaları etkilediği görülmektedir.

İmar ve planlama düzenini etkileyen tüm unsurlar kentleşmeyi de etkilemektedir. Yarının kuşaklarına nasıl bir kent, nasıl bir çevre, nasıl bir yaşam alanı bırakılacağı sorusuna verilecek yanıt, imar politikalarına da yön verecektir. Dolayısıyla, imar ve planlama düzeninde oluşturulacak politikalar ve bunların uygulamaları kendi haline bırakılmayacak kadar önemli konulardır. Bir kararın meşruiyet kazanması ve ardından uygulanması için yasa ve yönetmelik çıkarılması yeterli değildir. Karar, geniş kitlelerce benimsenip, gönüllü uygulamalara yönelebildiği ölçüde meşruluk kazanacaktır.

İmar ve planlama düzenindeki işlerin pek çoğu (*imar planı yapımı, uygulaması ve taşınmaz değerlendirme işleri gibi*) aynı zamanda teknik işlerden oluştuğu için karar alma süreçlerinde yer alma, ya da süreci izleme, denetleme gibi konular ihtisas gerektiren bilgiyi de gerektirmektedir. Bu noktada meslek odalarının süreçteki rolü ve işlevi önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak, imar ve planlama düzeninde yapılan ve yapılacak olan tüm iş ve işlemlerin toplumun yararı yönünde olması beklenir. Bu da, politika oluşturma, karar alma ve uygulama süreçlerine katılımı gerektirir. Katılımcı bir anlayışla iş görme, ya kendiliğinden doğal bir süreç içinde olacak, ya da toplumun duyarlı kesimlerinin ve HKMO gibi diğer meslek kuruluşlarının baskılarıyla gerçekleşecektir. Bu çalışma, başta siyasiler ve yöneticiler olmak üzere tüm karar vericiler ile toplumun ilgili tüm kesimlerine bu algılamayı vererek, imar ve planlama düzenindeki işlerin toplumcu ve katılımcı bir anlayışla yürütülmesinin insan yaşamına kazandırdığı değeri güçlendirmeyi öngörmektedir.

1.1 Araştırmanın Önemi

Çevreyi, doğayı, tarihi ve kültürel değerleri koruyan bütüncül bir planlama ve uygulama anlayışına göre kentlerin gelişmesini sağlayan ve kentlinin yaşam kalitesini artırıcı, insan

odaklı çalışmaların bir parçası olmak, arsa-arazi yönetimiyle ilişkili işler yapan her meslek örgütünün temel hedefi olmuştur.

Türkiye’de özellikle toprağa yönelik yatırımlarda en önemli ve devingen sektörlerinden birisi harita ve kadastro sektörüdür. “Harita” yeryüzünün ve onun yakın çevresinin coğrafi özelliklerini; “kadastro” ise, arazi-insan ilişkilerini modellendiren bir bilgi sistemidir. Birbirinden ayrılmaz nitelikteki bu sistem, bir arada, toprağa bağlı tüm yatırım ve mühendislik hizmetlerinin altyapısını oluşturan temel bir etkinliktir (Anonim 2018a).

Harita ve kadastro mühendisliği (*jeodezi, jeodezi ve fotogrametri, harita, geomatik*), aynı zamanda konum ya da mekânsal bilgiyi üreten bir meslek disiplini de olması nedeniyle, birçok farklı mühendislik, mimarlık ve planlama meslek disiplininin yürüttüğü faaliyet alanlarıyla kesişen, onlarla işbirliği ve eşgüdüm içerisinde çalışan bir meslek dalıdır.

Türkiye’de harita ve kadastro faaliyetleri tüzel, kurumsal ve teknik anlamda çeşitli amaç ve gereksinimleri karşılamak üzere birçok farklı kurumca yürütülmektedir. Bu kurumların büyük çoğunluğu imar planı yapımı ve uygulaması işleriyle de yetkili kurumlardır.

Harita ve kadastro mühendisliğinin uygulama alanları doğrudan kentsel sorunların çözümüne ve kentlilerin gereksinimlerine yönelmiş bir meslek dalıdır. Çağdaş ve yaşanabilir sağlıklı kentler için yapılan harita-kadastro çalışmaları, imar planlama işleriyle yetkili idareler açısından vazgeçilmez temel bir etkinliktir. Bu idarelerin işlevleri ve gereksinimleri açısından konuya yaklaşıldığında, harita ve kadastro mühendisliği imar ve planlama düzeni içinde önemli bir role ve işleve sahiptir. Dolayısıyla HKMO’nun önemli uğraş alanlarından biri, üyelerinin de büyük çoğunluğunun çalışma alanlarından biri olan imar ve planlama düzenindeki işler oluşturmaktadır. Belirtilen nedenlerle, bu meslek dalının ve bu meslek dalının mesleki örgütü olan HKMO’nun yetkili idarelerin imar planlaması ve uygulaması hizmetlerinde ve bu hizmetlerin örgütlenmesinde rolü ve işlevi çoktur.

HKMO, gerek genel kurullarında, gerekse ilgili kurum ve kuruluşların katılımlarıyla gerçekleştirdiği mesleki bilimsel ve teknik etkinliklerinde, imar ve planlama düzenine ilişkin yaşanan sorunların ele alındığı ve olası önerilerin ortaya konulduğu politikaları tartışmaya açmaya, kuruluş yılı olan 1954 yılından beri özen göstermiş ve bu alanda önemli işlevler üstlenmiştir (Anonim 2018a).

Yukarıda kısaca özetlenen hususlar nedeniyle, meslek odalarının imar ve planlama düzenindeki rolünün ve işlevinin neler olduğunun anlaşılması için HKMO örneği üzerinden yapılacak bir çalışma amacına ulaşacaktır. Meslek odaları, özellikle son dönemlerde bazı çevrelerce amacı dışında faaliyet gösterdikleri, politika yaptıkları, yatırımlara karşı çıktıkları gibi nedenler ileri sürülerek eleştirilmekte, buna karşılık olarak meslek odaları da Anayasanın ve yasaların kendilerine verdiği görevler kapsamında kamucu ve toplumcu bir anlayışla görev yaptıklarını belirterek eleştirilere yanıt vermektedirler. Bu araştırma, işin esasını ortaya çıkarmaya yardımcı olması bakımından önemlidir. Diğer taraftan, meslek odalarının imar ve planlama düzeni içindeki rolünün ve işlevinin neler olduğuna yönelik daha önce yapılmış bilimsel çalışmaların olmadığı ve bu konuda yapılacak olan araştırmaya gereksinim duyulduğu gözlenmektedir. Belirtilen boşluğun doldurulmasına katkı yapmak açısından da bu çalışma önemlidir.

1.2 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Meslek odalarının imar ve planlama düzenindeki rolü ve işlevi, bu çalışmada, temel olarak HKMO örneği üzerinden incelenmiş ve örneklenmiştir. HKMO dışındaki diğer meslek odalarının bizzat kendileri tarafından yürütülen çalışmaları ise araştırma dışında tutulmuştur. Bununla birlikte, HKMO'nun TMMOB çatısı altında diğer meslek odalarıyla birlikte yürüttüğü çalışmaları ile TMMOB-Şehir Plancıları Odası tarafından planların iptali için açılan davalardan bazıları da araştırma kapsamına alınmış ve bunlara da çeşitli örnekler verilmiştir.

Diğer taraftan, HKMO'nun imar ve planlama düzeni içindeki faaliyetleri, kuruluş yılı olan 1954 yılından beri - *ki bu faaliyetler zaman içinde ülke ve dünya gündemine göre şekillenmiş ve gelişmiş olsa bile* – birbirinin devamı niteliğindedir. Gerek bu nedenle,

gerekse son yıllarda küresel politikaların biçimlendirdiği kentsel mekanların değişim sürecinin, imar ve planlama düzenini önceki dönemlerden daha fazla etkilemiş olması nedeniyle; bu araştırmanın sınırları belirlenirken her iki durum birlikte değerlendirilmiş ve araştırmada HKMO'nun kuruluş yılından günümüze kadar geçen yaklaşık 64 yıllık sürede gerçekleştirdiği tüm çalışmaları değil de, son 15 yıl içindeki (2003-2018) çalışmaları (*HKMO'nun doğrudan yaptığı çalışmalar, TMMOB içinde yaptığı çalışmalar ve yerelde İl Koordinasyon Kurulları içinde yaptığı çalışmalar*), kapsam içine alınmış ve bunlara çeşitli örnekler verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırmanın önemi, kapsamı, sınırlılıkları, metodu ve yöntemi kısaca açıklanmıştır. İkinci bölümünde planlama düzeni, imar hukuku, imar planlaması, sorunlar ve katılımçılık konuları incelenmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının hukuki yapısı, nitelikleri, TMMOB ve bileşeni odaların imar ve planlama düzenine etkileri irdelenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde HKMO'nun imar ve planlama düzenindeki rolü ve işlevi örnekler üzerinden araştırılmıştır. Araştırmanın temel bulguları, başlıca sorun alanları ve çözüm yaklaşımları (öneriler) ise beşinci bölüm olan değerlendirme ve öneriler başlığı altında sunulmuştur.

1.3 Araştırmanın Metodu ve Yöntemi

Araştırma esas olarak literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, konuya ilişkin yargı kararları ve diğer hukuksal metinler incelenerek örnek olaylara dayalı analiz ve değerlendirme yapılması tercih edilmiştir. Literatür taraması, kitap ve dergi yanında konuyla ilgili haber metinlerine ulaşmak için ilgili kurumların resmi web sayfaları da taranmış ve mümkün olduğunca toplanan ilgili bütün belgelerin incelenmesine dayalı değerlendirme yapılmıştır. Buna ilave olarak araştırmacının 1998-2018 yılları arasında TMMOB-Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının “Ankara Şubesi”nde (*üye, sayman, sekreter*) ve “Genel Merkez”inde (*Örgütlenme Sekreteri, Genel Sekreter ve Genel Başkan*) olmak üzere kesintisiz olarak üstlendiği farklı görevlere ilişkin 20 yıllık gözlemleri ve deneyimlerinden bu çalışmada yararlanılmış ve mümkün olduğu ölçüde kişisel görüşler ile akademik birikim ve değerlendirmelere birlikte irdelenmesi ve subjektif görüşlerden uzaklaşılmasına özen gösterilmiştir.

2. İMAR VE PLANLAMA DÜZENİ, İMAR HUKUKU, İMAR PLANLAMASI, SORUNLAR VE KATILIMCILIK

2.1 İmar ve Planlama Düzeni

Kamu yönetimi düzeninin bir parçası olan “*imar ve planlama düzeni*”nden, belli bir yasa, kural, ilke ya da yöneme göre oluşturulmuş ve bir sisteme dayandırılmış planlama, uygulama, yönetim ve denetim sistemi anlaşılmaktadır. İmar ve planlama düzeni, kamu idare sisteminin bir parçasını oluşturmakta ve makro düzeyde siyasal ve bürokratik karar alıcıların aldıkları veya almadıkları kararlardan etkilenmektedir.

İdarenin “*imar hukuku*” alanındaki yetkisinin niteliğinin ve çerçevesinin belirlenmesi, imar faaliyetlerinin kendine özgü yanları olduğu için, öteden beri karmaşık bir iştir. Bir de, Türkiye’de özellikle son yıllarda çok sayıda çıkartılan kanun hükmünde kararnamelerle (KHK) kamu yönetimi düzeni, deyim yerindeyse “*yaz-boz tahtasına*” dönüştürülmüş ve bu dönüşüm de kuşkusuz imar ve planlama düzenini etkilemiş, daha karmaşık bir hal almasına neden olmuştur. Dolayısıyla, imar ve planlama düzeni denilen şeyin kesin sınırlarını belirlemek her zamankinden daha da güçleşmiştir.

Karmaşık yapısı nedeniyle, imar ve planlama düzenini; (a) mevzuat işleri, (b) kurumsal işler, (c) planlama ve uygulama işleri ve (d) denetim işleri olmak üzere dört ana grupta sınıflandırarak açıklamak bu çalışma için yeterli görülmüştür.

a) Mevzuat işleri: Günümüz Türkiye’inde, mekânsal planlamaya ilişkin mevzuatın temelini, 3194 sayılı İmar Kanunu oluşturmaktadır. Bu kanunun yanında, 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 5393 sayılı Belediyeler Kanunu (eski 1580 sayılı Kanun), 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (eski 3030 sayılı Kanun), 2981 sayılı Kanun, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, 6366 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun gibi çok sayıda

kanun ve bunlara ilaveten, imar yönetmelikleri, kararnameler, genelgeler gibi birçok mevzuat düzenlemesi bulunmaktadır.

İmar ve planlama düzenine etki eden mevzuatın bu kadar çok olması, neredeyse her konu için ayrı mevzuat düzenlemesi yapılması ve bunların birbiriyle çelişen hükümlerinin olması, aslında Türkiye’de imar ve planlama işlerinin ne kadar karmaşık bir yapıda olduğunun bir göstergesidir.

b) Kurumsal işler: Türkiye’de planlama konusunda yetkili kılınmış pek çok kurum/kuruluş olmakla birlikte, en etkili kurumlar/kuruluşlar, belediyeler, il özel idareleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, büyükşehir belediyeleri ile diğer belediyelerdir. Halihazırda bu kuruluşlar, mevzuatın kendilerine tanıdığı yetkilerle çeşitli ölçeklerde planlama faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Çok aktörlü olan bu yapının, plan çalışmalarını, uygulamalarını ve denetimlerini olumlu yönde etkileyeceğini, yaşanan karmaşıklıkları gidereceğini söylemek oldukça güçtür. Bununla birlikte, planlama faaliyetinin yasal ve kurumsal yapısındaki dağınıklık, kurumlar arası eşgüdümün sağlanamamasına da neden olmaktadır. Bu durum, Ercan’a (2007) göre; gerekli analitik etütleri ve sentez çalışmaları iyi yapılmamış, amaç ve hedefleri tam anlaşılabilen planların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca, stratejik planlama yaklaşımından uzak, parçacı planlama yaklaşımını benimseyen, mevcut yasalarla elde edilen imar rantlarını, akıl almaz ölçülerde iştah kabartacak plan kararları ile üst ölçekte destekleyen, ya da verilmiş imar hakları dikkate alınmayıp yok sayan, su havzaların yapılaşmaya açılmasını sağlayan, kentlerin ve içinde bulunduğu bölgelerin sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerini hiçe sayan bir planlama sürecini gündeme getirmektedir.

c) Planlama ve uygulama işleri: İdari faaliyetlerin en temel amaçlardan biri, kamu yararının gerçekleştirilmesidir. İmar hukuku alanında da idari faaliyet, belediye ve mücavir alanlar ile bu alanların dışında, toplum ve kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yönelik olmalıdır (Kalabalık 2003). Kamu yararının dışında, “*şehircilik ilkeleri*” ve “*planlama esasları*” da idari faaliyetin temel aldığı başkaca ilkelerdendir (Mengi ve

Keleş 2003). Fakat, spekülâtif talepler, rant beklentisi ve siyasi baskılar planlama ve uygulama faaliyetlerinin planlama ilkelerine uygun ve kamu yararı öncelikli yürütülmesinde sorunlar oluşturmaktadır. Planlama faaliyetlerinde, özellikle katılımcı planlama anlayışının yerleşmemiş olması planlama düzeninin diğere önemli sorun alanını oluşturmaktadır.

d) Denetim işleri: 1982 Anayasası, “*idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır*” düzenlemesini içermektedir (m. 125/1). Bu bağlamda, idari işlem niteliği taşıyan imar planları yargısal denetime tabidir. Yargısal denetim sırasında şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararı kriterlerinin yanı sıra özelliğı itibariyle imar planının bütünlüğü, genel yapısı, kapsadığı alanın nitelikleri ve çevrenin korunması gibi olgular da gözetilir.

Yargısal denetim dışında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı mevzuatın kendilerine tanıdığı yetki çerçevesinde planlama düzeninde gözetim ve denetim yetkileri bulunmaktadır. Yine, büyükşehir belediyelerinin, ilçe belediyelerinin imar planlama ve uygulama yetkileri üzerinde gözetim ve denetim yetkileri vardır. Diğere taraftan, hem yurttaşların, hem de üçüncü bölümde daha ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğı (TMMOB) ve bağılı odaların planlama düzeninde gözetim ve denetim yetkileri bulunmaktadır.

TMMOB ve bağılı odaları, gerek üyelerinin mesleki faaliyetlerini denetleyerek, gerekse resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliğı yaparak, gerekli yardımlarda ve önerilerde bulunarak, panel, sempozyum kongre gibi bilimsel etkinlikler düzenleyerek, mesleki yayınlar yaparak, önerilerde bulunarak imar ve planlama düzeninde katılım, gözetim ve denetim gibi önemli işlevler üstlenmektedirler.

2.2 İmar Hukuku

İmar planları eliyle gerçekleştirilen planlama faaliyeti imar hukuku olarak adlandırılabilen bir alanın konusunu oluşturmaktadır. İmar hukuku ise, “*imar*

planları”, “*yapı veya inşaat hukuku*” ve “*imar yaptırımları*” biçiminde üç ana başlıktan oluşmaktadır (Yaşar 2008).

İmar hukuku, kent planlama prensiplerinin temelini oluşturmakta (Tanrıvermiş vd. 2017) olup, “*disiplinler arası*” bir hukuk dalıdır. Mengi ve Keleş’e (2003) göre; imar hukuku, bir yandan kamu hukukunun, diğer yandan da özel hukukun ilkelerinden yararlanan bir hukuk dalıdır. Başta anayasa hukuku olmak üzere, idare hukuku, ceza hukuku, borçlar hukuku, yargılama hukuku ve çevre hukuku “*imar hukuku*” ile yakından ilgili hukuk dallarındandır.

İmar hukukunun hem mülkiyet ve irtifak gibi konularla medeni hukukun alanına giren yönleri bulunmakta; hem de kamu hizmeti, kamu yararı, kolluk, merkezi ve mahallî idarelerin imar konusundaki yetkileri gibi idare hukukunun alanına giren yönleri bulunmaktadır.

Abama’ya (1992) göre; imar hukuku, medenî hukuk ile idare hukukunun sınırları arasında oluşan yeni bir hukuk dalıdır. Kalabalık’a (2003) göre ise; hem kamu hukuku hem de özel hukukun özelliklerini taşıması nedeniyle karma hukuk dalları arasında yer almaktadır.

İmar hukuku ayrıca, yeni arazi oluşması, taşınmaz mülkiyetinin kapsamı, sınırları, kısıtlamaları, arazi üzerindeki aynı hakların mülkiyet hakkı, intifa hakkı, bu hakların kurulmasına, kazanılmasına, devredilmesine, kaybedilmesine ilişkin kurallar, arazinin ekonomik fonksiyon ve özgüleme (tahsis) durumuna ilişkin kurallar kapsamında arazi hukuku ile de yakından ilişkilidir (Anonim 2018b).

Diğer taraftan, imar planlamasının uygulama araçlarından biri olarak kamulaştırma işlemi, 1982 Anayasasının 42’inci maddesinde ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kapsamında özel mülkiyeti kamu gücü karşısında koruma ve “*kamu yararı*” düşüncesi ile düzenleme alanı bulmuştur (Tanrıvermiş 2012). İmar planlarının kamulaştırma işleminin sebep unsurunu oluşturan kamu yararı kararı yerine geçmesi iki alan arasındaki yakın ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Planlama faaliyeti esasında yasama ve idare fonksiyonlarının sonuçlarıyla bir bütündür. Hukuk devleti ilkesi gereği, idarenin her türlü faaliyetinin yasal dayanağının bulunması ve kanuna dayanmayan hiçbir yetkinin de idarece kullanılmaması gerekir. Dolayısıyla, imar planları ve bunların uygulaması amacıyla idarece yapılan düzenlemeler keyfi olamaz. İmar planları hukuksal nitelik bakımından düzenleyici işlem karakteri taşıdıkları için, herhangi bir kanun, tüzük ya da yönetmelik gibi, kişisel olmayan soyut ve zorunlu bir objektif hukuk kuralı niteliğindedir.

Türkiye’de imar hukukunun temel yasal kaynağı 1985 yılında yürürlüğe girmiş bulunan “3194 sayılı İmar Kanunu”dur. 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 1’inci maddesinde kanunun amacı; “*yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun oluşumunu sağlamak*” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Türk hukukunda, imar hukukunun tanımı yapılırken, imar hukukunun konusunu imar mevzuatının oluşturduğu söylenir (Çolak 2010). İmar planlamasına yönelik tüm iş ve eylemler; Anayasa ve imar kanunu başta olmak üzere ilgili tüm mevzuata (*uluslararası sözleşmeler, imar kanunu dışındaki diğer ilgili kanunlar, yönetmelikler, tebliğler, genelgeler vb.*) uygun ve hiyerarşik bir yapıda olmalıdır. Planlar arasında bir hiyerarşinin (*ast-üst ilişkisinin*) bulunması gerektiği 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 6’ncı maddesinde açıkça düzenlenmiş olduğundan, bu hiyerarşiye uyulma zorunluluğu vardır.

Bütün bunlara ilaveten, bir idari faaliyet türü olan planlama faaliyetlerinde, genellik, kamuya açıklık, süreklilik, bağlayıcılık, kamu yararına yönelik olma ve bütüncülük olarak belirlenen temel ilkelere de kesinlikle uyulması gerekir. Bu temel ilkeler mevzuatta gösterilmiş olduğundan, planların yapımı için yetkilendirilmiş idareler ile imar planı yapıldıktan sonra ilan ve askı süreleri, itiraz ve dava açma süreleri de mevzuatta belirtilen sürelerle uygun olmalıdır.

İmar hukuku, Türkiye’de henüz tam anlaşılammış ve uygulamada çok sayıda hatalara rastlanılmakta ise de, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun alt ana başlıklarına bakıldığında; a) imar planları, b) imar uygulamaları (*18’inci madde, 10/c madde, Ek Madde 1 gibi*), c)

yapı ruhsatı ve fenni sorumluluk, d) kamulaştırma, e) eski eser ve f) yargılama usulü başlıkları altında yer alan hususlar imar hukuku kapsamında kalan başlıca konulardır.

2.3 İmar Hukukunun Kaynakları

Çolak'a (2010) göre; imar hukukunun kaynakları genel olarak normlar hiyerarşisinde bulunan hukuk kurallarını içerir. En üstte Anayasa ile getirilen kurallar yer almaktadır. Daha sonra uluslararası sözleşmeler ve arkasından ilgili kanunlar ile ilgili yönetmelikler imar planlamasının kurallarını belirler. Diğer taraftan, 1982 Anayasasının 90'ıncı maddesi gereği TBMM tarafından onaylanan uluslararası veya ikili sözleşmeler de kanun hükmünde olduğundan, bunlar da imar hukuku kaynakları arasında sayılırlar.

Uygulamada doğrudan karşımıza çıkan imar hukuku kaynakları; evrensel hukuk ilkeleri, Anayasa, uluslararası sözleşmeler, parantez içinde sıralanan kanunlar (*3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun, 3213 sayılı Maden Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 1164 sayılı Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Kanunu, 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 6491 sayılı Türk Petrol Kanunu) ile kanun gücünde metinler (*Osmanlı Devleti'nin bazı hukuk metinleri, kanun hükmünde kararname*ler vs), tüzükler, öğreti ve yargı içtihatları, kanunların uygulanmasına ilişkin teknik ayrıntıları düzenleyen yönetmeliklerdir.*

Yönetmeliklere örnek olarak şunlar verilebilir: 3194 sayılı İmar Kanununa Göre Düzenlenmiş Bulunan İmar Yönetmeliklerine Sığınaklarla İlgili Ek Yönetmelik (RG: 25.8.1988, 5. 19910); 19.10.1985 tarihli, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 46, 47, 48 ve Geçici 7'nci maddelerine İlişkin Yönetmelik; 9.5.1985 tarihli, İmar Kanununun 38'inci maddesinde Sayılan Mühendisler, Mimarlar ve Şehir Plancıları Dışında Kalan Fen Adamlarının Yetki, Görev ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik İmar Kanununun 18'inci maddesi Uyarınca Yapılacak Arazi ve Arsa Düzenlemesi İle İlgili Esaslar Hakkında Yönetmelik; 2.11.1985 tarih ve 18916 sayılı RG' de yayımlanan İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik; Halihazır Harita Alımı İle Zeminde Arazi ve Arsa Düzenleme Uygulaması İşlerini Yükümlenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Ehliyet Durumlarına Ait Esaslar Hakkında Yönetmelik; İmar Planlarının Yapımını Yükümlenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Yeterlilik Yönetmeliği; 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği (RG: 2.11.1985, S. 18916); Otopark Yönetmeliği (RG: 20.3.1991, S. 20820); Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik (RG: 3.8.1990, 5. 20594); Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Koruma Kurulları Yönetmeliği (RG: 30.1.1989, S. 20065); Köy Yerleşme Alanı Uygulama Yönetmeliği (RG: 20.8.1987, 5. 19550); Boğaziçi Yönetmeliği (RG: 19.11.1985); Belediye ve Mücavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği (RG: 2.11.1985, S. 18916) (Kalabalık 2003). Bütün bunlardan başka, imar planları, halihazır harita (güncel), kadastro palanları da imar hukukunun kaynakları arasında yer almaktadır.

2.4 İmar Planlaması

“İmar” sözcüğü, Arapça “ümran (düzenlilik)” kelimesinden gelmektedir. Sözlükte, bir yerin yapı düzenini sağlama, orayı geliştirip güzelleştirme, yaşama koşullarını uygunlaştırma, iyileştirme ve bayındır duruma getirme, şeklinde açıklanmıştır (Anonim 2018c).

İmar planlaması ise, Kalabalık'a (2013) göre; *“yerleşim yerlerinin şekli ve alanı, toprak yapısı gibi fiziksel ve coğrafi; nüfus, geçim kaynağı, ulaşım, barınma gibi toplumsal ve ekonomik özelliklerinin, bu yerleri çevreleyen tüm şartlarla birlikte belirlenerek,*

gelecekteki yönelimlerine ilişkin tahminlerde bulunma ve yürütülmesi gereken hizmetleri bu tahminlere göre ayarlama eylemidir”. Keleş’in (2018), imar planı tanımı; “*kent ya da kasaba halkının sağlığını korumak, toplumsal, ekonomik ve ekinsel gereksinmelerini, iyi yaşama amacıyla, ülke, bölge ve kent verilerine dayanılarak, oturma, çalışma, dinlenme ve ulaşım gibi kentsel işlevler arasında denge kurup, eldeki ve sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulma için, varsa yer yazım (kadastral,) durumu da belirtilen haritalar üzerinde toprak parçalarının kullanım biçimlerini ve başlıca bölge tiplerini gösteren, tüzel (hukuki) bir değeri olan onaylanmış belge”* şeklindedir.

Tarih boyunca çevre ve insanlar arasındaki ilişkiler gelişmiş, bütünleşmiş ve sonrasında tasarlanmış bir eyleme dönüşerek kentler ortaya çıkmış, medeniyetler oluşmuştur. Eski Mısır Medeniyeti’nden Roma Medeniyeti’ne, Çin Medeniyeti’nden Mezopotamya Medeniyeti’ne kadar iz bırakan birçok medeniyette imar etkinlikleri bir kavram olarak gelişmese de fiili olarak mevcuttur (Geray 1960).

Tarih boyunca yaşanan bu gelişmeler zaman içinde kent planlama bilimine giden yolu da oluşturmuştur. Kent planlama anlayışının ortaya çıkışı ve kurumsallaşması 19.y.y sonlarına rastlamaktadır. Bunun nedenini sanayi devriminin yol açtığı kırdan kente büyük nüfus hareketleri sonucunda altyapı, konut, ulaşım ve çevre sorunlarının artmasına bağlamak gerekir.

Osmanlı döneminde kent planlaması konusunda ilk girişimler, İstanbul için 1848 tarihinde merkezi hükümetçe çıkartılan Ebniye Nizamnamesi (Yapılar Tüzüğü) ile başlamaktadır. Bu nizamnamenin yetersiz kalması sonucunda 1863 yılında Turuk ve Ebniye Nizamnamesi (Yollar ve Yapılar Tüzüğü) çıkartılmıştır (Ersoy 2006). Bu nizamname, imparatorluk döneminin imar konusunda ilk kapsamlı yasal düzenlemesidir. 1882 yılına gelindiğinde şehircilik alanındaki ilk yasa olan Ebniye Kanunu (Yapılar Yasası) çıkartılmıştır. Bu yasayla birlikte meydanlar ve kamuya açık alanlara ilişkin düzenlemeler getirilmiş, yol genişlikleri belirlenmiş, yol genişlikleri ile bina yükseklikleri arasında belirli bir oran getirilmiştir. Ayrıca, arsa biçimleri ve yapılara ilişkin olarak da ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Yine, bu yasa ile birlikte çıkmaz sokak yapımı yasaklanmış, yanan yerler için plan yapımı zorunluluğu getirilmiş ve hemşerilerin plana

itiraz hakkı tanınmıştır. Bu yasanın getirdiği en önemli hüküm ise, bostanını, arsasını konuta açan kişi sosyal altyapı (okul, karakol) yerlerini bedelsiz terk etmek zorunda bırakılmış, ayrıca buraların fiziki altyapısını (kaldırım, kanalizasyon) yapmakla yükümlü tutulmuştur (Ersoy 2006).

Türkiye’de kent planlama çalışmaları Cumhuriyetin ilanından hemen sonra muhtelif tarihlerde çıkartılan kanunlara düzenlenmiştir. Ancak, kent planlaması kurumlarının oluşturulması 1930’lu yılların ilk yarısına rastlamaktadır (Tekeli 2006). Bu yıllarda arka arkaya çıkan beş yasa vardır. Bu beş yasa: 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediyeler Kanunu, yine aynı yıl çıkarılan 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 1933 yılında yürürlüğe giren Yapı ve Yollar Kanunu ile Belediye Bankası Kanunu, 1938 yılında çıkarılan 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun’dur. Türkiye’de kapsamlı ilk imar yasası ise 1957 yılında yürürlüğe giren 6785 sayılı İmar Kanunu’dur. Halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu ise 1985 yılında kanunlaşmıştır.

Anayasa kapsamında incelendiğinde, Türkiye’de planlama faaliyeti, ilk kez 1961 Anayasası ile düzenlenen “kalkınma planları”ndan, imar hukuku kapsamındaki diğer plan biçimlerine değin geniş sayılabilecek bir alana ilişkindir (Şanlı 2009). Bununla birlikte, günümüze kadarki Anayasalarda imar hukuku alanında imar planlarına ilişkin açık bir düzenleme yer almamıştır. 1982 Anayasası’nın 166’ncı maddesi dışında kalan birçok maddesinde (23, 35, 43, 56 ve 57’nci maddeleri) imar hukukunun ve özel olarak da idarenin planlama yetkisinin belirli bir çerçevesini oluşturmaktadır.

Plan yapmak 1961 Anayasasında devlet ödevi sayılmıştır. 1982 Anayasası dönemine gelindiğinde, Devlete yüklenmiş olan birçok temel görevin, planlama yapmayı gerektirdiği anlaşılıyor. Planlama konusunda 1982 Anayasasında yer alan temel hüküm planlama başlığı altında 166’ncı maddede yer alan düzenlemedir (Çolak ve Öngören 2014).

Bu maddede özetle; “... ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir. Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde

dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörölür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir. Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir” denilmektedir.

166’ncı madde hükmü, ülke düzeyinde ve üst ölçekli yürütölen planlama çalışmalarını düzenlemiş olsa da, diğer planlama çalışmalarının anayasal temelini oluşturmaktadır.

Türkiye’de planlama anlayışının değişimini ve dönüşümünü 1980’li yıllardan itibaren başlatmak gerekir.

Turan’a (2008) göre; “1980 öncesinde planlı gelişmeyi engelleyen gecekondü olgusu 1980’li yılların başlarından itibaren kentsel planlamanın en önemli unsuru haline gelmiştir. 2805 sayılı af yasası ile birlikte ıslah imar planı kavramı yasal niteliğe kavuşmuştur. Kent planlarını onaylama yetkisi Bakanlıktan alınıp belediye meclislerine bırakılırken, o güne kadar olan deneyimlerden yola çıkılarak planlama hiyerarşisi 3194 sayılı yasada yer almıştır. Yasaya göre, planlar bölge planları ve imar planları olarak ayrılmakta, imar planları da nazım ve uygulama imar planları olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki plan kademesi arasında da çevre düzeni planı bulunmaktadır”.

Planlama anlayışındaki değişim ve dönüşüm imar planları konusunda yetkinin dağıtılmasını da sağlamıştır. Farklı kurumlar tarafından farklı ölçeklerde hazırlanan ve farklı işlevleri olan planların bir birinden bağımsız olmaması gerektiğinden, planlar arasında bir hiyerarşi sağlanmaya çalışılmaktadır. Halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 6’ncı maddesinde bu hiyerarşi şöyle düzenlenmiştir: Planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından; “Bölge Planları” ve “İmar Planları”; imar planları ise, “Nazım İmar Planları” ve “Uygulama İmar Planları” olarak hazırlanır. Uygulama imar planları, gerektiğinde etaplar halinde de yapılabilir.

Gerek 3194 sayılı İmar Kanunu ve buna bağılı olarak çıkartılan uygulama yönetmeliğı ve gerekse ilgili diğıer mevzuat çerçevesinde değıerlendirildiğıinde; imar planları, plan kademeleri bakımından; ülke (sosyo-ekonomik ve fiziksel) planı, bölge planı, metropoliten imar planı, evre düzeni planı, nzım imar planı, uygulama imar planı olarak, amaçları bakımından ise; koruma amaçlı imar planı, turizm amaçlı imar planı, orman alanlarında imar planı, kıyılarda imar planı, köy yerleşme planı, toplu konut alanlarında imar planı, ıslah imar planı, revizyon imar planı, ilave imar planı, mevzi imar planı, ulaşım planı, imar parselasyon planı şeklinde kategorize edilebilmektedir.

2.5 İmar Planlamasının nemi

Devletin yerine getirmek zorunda olduğı bütün görevlerin temelinde planlama faaliyeti vardır. Devletin varlık nedeni olan kamusal görevlerin ihtiyaçlara uygun olarak ve etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için, planlama işleri öncelikli ve zorunlu devlet faaliyetleri arasında en önemlilerindedir.

Planlama faaliyeti, kalkınma planlarından imar planlarına değıin geniş bir alanı kapsar. Yerleşim yerlerinin, düzenli, sağılıklı ve estetik bir şekilde kurulması, gerektiğı hallerde mevcut durumunun korunması, iyileştirilmesi ve geleceğinin insan yaşamının gereklerini karşılayacak şekilde hazırlanması için yapılan imar planları, insan, toplum, evre ilişkilerinde kişi, aile, toplum hayatını ve kamuyu yakından etkiler.

İmar planları fiziksel çevreyi sağılıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğıilimlerini yönlendirmek ve toprağın koruma kullanma dengesini en rasyonel biçimde belirlemek amacıyla hazırlanır (Anonim 2018d).

Gerek kamu gerekse birey yönünden oldukça önemli olan imar planlarının kamu yönünden başlıca önemi; kent veya kent çevresine yapılabilecek yatırımları etkileyebilmesi veya özendirmesi yoluyla ekonomiyi geliştirmesi ek olarak yeşil alan, park gibi yapılacak düzenlemelerle sağılıklı ve güzel bir evre oluşturması, birey

yönünden önemi ise; maliki olduğu veya yararlandığı taşınmaz malın değerini olumlu veya olumsuz etkilemesi açısından (Bal 2010).

Plansız yerleşim yerlerinin neden olacağı riskler, ulusal güvenliği tehdit edebilecek boyutta kamu düzeni ihlallerine yol açar. Plansız yerleşim alanlarında ortaya çıkacak olumsuzluklar toplum yaşamı için önemli olan kamu düzeni gereklerinin yerine getirilmesi imkânsız hale getirecektir. Güvenlik risklerine ek olarak, imar planı olmayan yerleşim alanlarında toplumsal gereksinim duyulan, başta altyapı olmak üzere, hizmetlerin beklentilere uygun olarak sunulması ve ihtiyaçların tatmin edilmesi gerçekleştirilemeyecektir (Çolak ve Öngören 2014).

2.6 İmar Planlamasında Yetkili İdare

Yetki, Anayasa ve kanunların idareye bıraktığı alanlarda alınacak idari kararın veya yapılacak işlemin hangi idare makamı ve organınca yapılabileceğini veya alınabileceğini ifade etmektedir (Günday 2002).

İmar planlarını kimin hazırlayacağı konusunda idareler arasında uyuşmazlıklar vardır. Bu durum daha çok aynı yerde birden fazla idarenin imar planı yapma yetkisinden kaynaklanmaktadır. Uyuşmazlıklar kimi zaman genel yetkili idareler (yerel yönetim birimleri) arasında, kimi zaman genel yetkili yönetim birimleri ile özel yetkili yönetim birimleri (yerel yönetimler ile merkezi idare) arasında, kimi zamanda özel yetkili yönetim birimleri (merkezi idare birimleri) arasında yaşanabilmektedir (Altıntaş 2007).

İmar planlarının hazırlanmasında genel yetkili yönetim birimleri belediyeler ve valiliklerdir. Bu kuruluşlar il çevre düzeni planı, nazım imar planı, uygulama imar planı ve ıslah imar planını hazırlarlar. Belediye ve valiliklerin hazırladığı planlar dışındaki planlar ise, bir üst başlıkta da belirtildiği üzere, ülke planı, bölge planı, çevre düzeni planı, metropoliten imar planı, turizm amaçlı imar planı, koruma amaçlı imar planı, özel çevre koruma planı, milli parklar planı, sanayi alanlarında imar planlama, su toplama havzalarında planlama, kıyılarda planlama, Boğaziçi'nde planlama, Atatürk Kültür

Merkezi'nde planlama, özelleştirme kapsamına alınan alanlarda planlama, Güneydoğu Anadolu Bölgesi Projesi kapsamında planlama, özel ormanlarda planlama, mera-yaylak-kışlak-otlak alanlarında planlama, tarım alanlarında planlama, köy yerleşim alanlarında planlama, toplu konut alanlarında planlama, afet bölgelerinde planlama şeklinde sıralanabilirler. Bütün bu planların dışında, tamamlayıcı-değiştirici imar planları olarak adlandırılan ilave imar planları, mevzi imar planları ve revizyon imar planları da vardır.

1982 Anayasası ve bazı yasa ve yönetmelikler ile planlama yetkisi merkezi yönetim birimleri ile yerel yönetim birimleri arasında paylaştırılmıştır. Zaman içerisinde bir taraftan artan ihtiyaçlar yeni birimler ve yeni yetkiler ortaya çıkarmış, bir taraftan da planlama yetkisine sahip kurumların sayıca artması yönetim birimleri arasında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Bunlara ilaveten, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve buna bağlı olarak oluşturulmaya çalışılan yeni yönetim modeli, zaten karmaşık olan bu yapıyı daha da karmaşıklaştıracağına benzemektedir. Bu nedenle zaten karmaşık olan bu konu daha karmaşıklaştırılmadan fiziki planlar çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Fiziki planlardan olan, (a) Çevre Düzeni Planlarında yetkili idare, (b) Nazım İmar Planlarında yetkili idare, (c) Uygulama İmar Planlarında yetkili idare, (d) Özel İmar Planlarında yetkili idare olmak üzere dördü bir yapıda aşağıda açıklanmıştır.

a) Çevre Düzeni Planlarında Yetki: Birden fazla yerel yönetim birimini hatta birden fazla ili kapsayabilen çevre düzeni planları, alt ölçekteki planların hazırlanmasında belirleyici, yerel ölçekteki planlara yol gösterici ve bağlayıcıdır (Tekinbaş 1993, Kiper vd. 1995).

644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de *(1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde de düzenleme yapılmış ve önceki KHK kaldırılmıştır)* tanımlanan görev ve yetkiler çerçevesinde her tür ve ölçekte çevre düzeni planları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca yapılabilmektedir. Çevre Düzeni Planlarında uyulacak esaslar, revizyon, ilave ve değişikliklerin hangi esaslar kapsamında yapılacağı, planların hazırlanması, hazırlatılması ve incelenmesine ilişkin idari ve teknik usullerin nasıl olacağı, planların onaylanması, yürürlüğe girmesi, ilanı, dağıtımı, uygulamaların izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin esaslar 14.06.2014 gün ve 29030 sayılı Resmi Gazete'de

yayımlanan “Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği” hükümleri uyarınca yürütülmektedir (<https://www.csb.gov.tr/sss/cevre-duzeni-planı>, 2018).

Çevre düzeni planından başka, il çevre düzeni planı da vardır. İl çevre düzeni planı 3194 sayılı İmar Kanunu’nda geçmemekle birlikte 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile plan kademelenmesine eklenmiş olup, bu planlarda il merkez belediyeleri ile il özel idareleri yetkili kılınmıştır.

b) Nazım İmar Planlarında Yetki: Nazım imar planı, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 5’inci maddesinin ilk fıkrasında; “*varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hâlihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümünü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plan*” olarak tanımlanmıştır.

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 4’üncü maddesinin 1. fıkrasının (i) bendinde yer alan düzenlemede ise; “*Nazım imar planı: Mevcut ise çevre düzeni planının genel ilke, hedef ve kararlarına uygun olarak, arazi parçalarının genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, çeşitli kentsel ve kırsal yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarını, ulaşım sistemlerini göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere, varsa kadastral durumu işlenmiş olarak 1/5.000 ölçekte, büyükşehir belediyelerinde 1/5000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte, onaylı hâlihazır haritalar üzerine, plan notları ve ayrıntılı raporuyla bir bütün olarak hazırlanan plan*” olarak tanımlanmıştır.

Diğer taraftan, 3194 sayılı İmar Kanunu’nun, ikinci bölümünde, “İmar Planları ile İlgili Esaslar” başlığı altında bulunan 7’nci maddesine göre; “nüfusu 10.000 üzerinde olan yerleşim yerlerinde imar planlarının yapılması zorunludur” denilmektedir. Yine İmar

Kanunu'nun 8'inci maddesinin (b) bendine göre; *“İmar Planları; Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından meydana gelir. Mevcut ise bölge planı ve çevre düzeni plan kararlarına uygunluğu sağlanarak, belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planları ilgili belediyelerce yapılır veya yaptırılır. Belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe girer”* denilmektedir.

Nazım imar planlarının hazırlanmasında; büyükşehir belediyesi olan illerle, büyükşehir belediyesi olmayan iller arasında farklı bir uygulama mevcuttur. Büyükşehir belediyelerinde, nazım imar planları büyükşehir belediyelerinin yetkisindedir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun, üçüncü bölümünde, “Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları” başlığı altında yer alan 7'nci maddesinin (b) bendine göre; *“büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak”* büyükşehir belediyesinin görevleri arasında sayılmıştır. Bununla birlikte, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde yer alan 1/5000 ve 1/25000 ölçeğinde nazım imar planı yapılacağı yönündeki düzenleme, alt sınır ve üst sınır olarak Kanunla paralellik sağlanmış ve fakat; yönetmelik düzenlemesinde ikili bir yaklaşım ortaya konulmuştur. Büyükşehir dışındaki diğer belediyelerde sadece 1/5000 ölçek belirlenmiştir.

c) *Uygulama İmar Planlarında Yetki:* 3194 sayılı İmar Kanunu madde 5/II'de; *“Uygulama İmar Planı: tasdikli hâlihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plan”* olarak tanımlanmıştır. Uygulama imar planlarının yapımında hangi idarenin yetkili olduğu konusunda, hem İmar Kanununda (m. 8/I- b), hem 5393 Sayılı Belediye Kanununda (m. 18/c) hem de 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda (m. 7/b) açık düzenlemeler bulunmaktadır.

Her üç kanunda yer alan düzenlemelere göre, uygulama imar planlarının hazırlanmasında asıl yetki belediyelere aittir. Belde, ilçe ya da il ayrımı yapılmaksızın, belediyeler,

uygulama imar planı yapma konusunda genel olarak yetkilendirilmişlerdir. İstisnai olarak, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde bulunan belediyelerde, nazım imar planının yürürlüğe konulmasından itibaren bir yıl içerisinde uygulama imar planının yapılmaması durumunda, bu planı yapma yetkisinin büyükşehir belediyesi tarafından kullanılacağı hükme bağlanmıştır (BBK m. 7/b).

d) Özel İmar Planlarında Yetki: Özel kanunlarda yetki verilen idareler, kanunda yer alan konularla sınırlı olmak üzere, imar planlaması yapabilme yetkisi kullanırlar. Kültür ve tabiat varlıklarının korunması, doğal çevrenin korunması, tarımsal alanların korunması, turizm yatırımlarının teşvik edilmesi, su havzalarının korunması, sanayi yatırımların teşvik edilmesine yönelik olarak altyapı oluşturulması, endüstriyel yatırımların teşvik edilmesi, özelleştirme sürecinde olan kamusal alanların planlanması gibi konularda, kimi idareler planlama konusunda yetkilendirilmiştir. Kanunda yetkilendirilen idareler, sadece kanunlarında yer alan konularla ya da alanlarla sınırlı olmak üzere planlama yetkisi kullanırlar (Çolak ve Öngören 2014).

2.7 İmar Uygulama Yöntemleri

Parçacı Yöntemler (İsteğe Bağlı) ve Bütüncül Yöntemler olmak üzere ikiye ayrılarak aşağıda açıklanmıştır.

2.7.1 Parçacı yöntemler (isteğe bağlı)

Bu yöntem kapsamında yapılan uygulamalar; (a) yola terk, (b) ifraz, (c) ihdas, (d) tevhid, (e) takas (trampa) işlemleridir. Bu yöntemlerin nasıl uygulandığı ve yasal dayanakları aşağıda açıklanmıştır.

a) Yola Terk: Uygulamada çok yaygın olarak kullanılan ve yasal dayanağı 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 15'inci ve 16'ncı maddeleri olan bu yöntemde, imar adasına isabet eden kadastral parselin bir kısmı imar yolunda kalıyorsa, bu parselin, isabet ettiği yapı adasındaki koşullara uygun olarak yapılaşabilmesi için, parselin yola isabet eden

kısının/kısımlarının parselden ayrılarak bedelsiz olarak kamuya bağlanması işlemi bir yola terk işlemidir.

b) İfraz: Bir yapı adasına isabet eden parselin ada dışında kalan yerlerini kamuya bedelsiz terk ettikten sonra (örneğin yola terk işleminden sonra), ada içinde kalan kısımlarını planda öngörülen cephe şartlarına uygun olarak birden çok imar parseline ayırma işlemine denir. Yasal dayanağı 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 15 ve 16'ncı maddeleridir.

c) İhdas: İhdas kelime anlamı itibarıyla yeniden canlandırma demektir. Tescil dışı bir arazi parçası yapı adasına isabet ederek kapanıyor ise ve fonksiyonunu yitiriyor ise, bu alan ilgili kurum adına tescil edilmek üzere ihdas edilir. Yapılan işleme ihdas işlemi denir. Yasal dayanağı Tapu Kanunu'nun 21'inci maddesi ve İmar Kanunu'nun 17'nci maddesidir. Eğer, ihdasa konu alan, ihdas öncesi kadastral bir yol ise; belediye sınırları içinde ve köylerde köy tüzel kişiliği adına tescil edilir. Bunun dışındaki kumluk, kayalık, ark, kuru dere ve bunun gibi Kadastro Kanununun 16'nci maddesinde sayılan tüm tescil dışı alanların tamamı maliye hazinesi adına tescil edilir.

d) Tevhid (Birleştirme): Bitişik ve imar hakları eşit olmak koşullarıyla, birden çok parselin birleştirilerek -yani aradaki parsel sınırları kaldırılarak- tek parsel haline getirilmesine birleştirme (tevhid) denilir. Bu işlemin de yasal dayanağı 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 15 ve 16'nci maddeleridir.

e) Trampa: Bir malın başka bir malla değiştirilmesi işlemidir. Trampada değiştirilecek malların değerlerinin birbirine eşit olması şart değildir. Değerler arasında eşitlik olmadığı takdirde, aradaki fark bir miktar para ödenerek denklik sağlanabilir. Taşınmazların trampa edilmesi muhtelif kanun, yönetmelik, genel tebliğ ve genelgelerle düzenlenmiştir.

2.7.2 Bütüncül yöntemler

Bu yöntem kapsamında yapılan uygulamalar; (a) kamulaştırma ile (b) arsa ve arazi düzenlemesi işlemleridir. Bu yöntemlerin nasıl uygulandığı ve yasal dayanakları aşağıda açıklanmıştır.

a) *Kamulaştırma*: Kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazların, kaynakların ve irtifak haklarının bedeli peşin veya bazı hallerde taksitle ödenmek kaydıyla belirli esas ve usuller çerçevesinde anlaşarak ya da zorla alınmasına kamulaştırma (istimlak) denilmektedir (Anonim 2018d). Başka bir ifadeyle, mülkiyetin, sahiplerinin rızası aranmaksızın, kullanım hakkının kamuya aktarılması işlemine kamulaştırma denir (Tüdeş 1997). Kamulaştırma, 1982 Anayasasının 46'ncı maddesine dayandırılır. Kamulaştırma işlemleri ile ilgili ayrıntılı hükümler 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda yer almaktadır.

Kamulaştırma işlemi, imar planın kamuya ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesinde kullanılan pahalı ve zaman alıcı bir yöntemdir. Örneğin; İmar planında yer alan; ilkokullar il özel idaresince, ortaokul ve liseler Milli Eğitim Bakanlığı'nca, sağlık ocağı ve hastaneler Sağlık Bakanlığı'nca, karakollar İçişleri Bakanlığınca, müze ve kültür alanları Kültür Bakanlığı'nca, yollar ise; kamulaştırmaya konu yol belediye sorumluluğunda ise belediyesince, değil ise karayolları tarafından kamulaştırılmak durumundadır.

b) *Arsa ve Arazi Düzenlemesi*: Arsa ve Arazi Düzenlemesi (AAD) yoluyla yapılan imar planı uygulamalarının, şehircilik ilkeleri ve kamu yararı açısından ideal bir yöntem olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir (Tüdeş 1986). ADD, şehir planlaması açısından kullanışsız yapıya sahip kadaströ parsellerinin daha ekonomik kullanılabilir bir yapıya dönüşümünü sağlayan bir planlama aracıdır (Doebele 1982). AAD'de temel ilke, bir düzenleme bölgesindeki mevcut kadaströ parsellerinin imar planı verilerine uygun olarak, tek bir kütle haline getirildikten sonra yeni imar parselleri şeklinde düzenlenip yeniden mal sahiplerine geri verilmesi, aynı zamanda da kamuya ait alanların kamu hizmetine sunulmasını sağlamaktır (Chou ve Shen 1982; Doebele 1986). AAD, Kazan kazan yöntemine dayandırılır. Değer artışı karşılığında düzenleme sınırı içinde kalan

kadastral parsellerden 0<DOPO<%40 eşitliğine göre %40 a kadar Düzenleme Ortaklık Payı (DOP) kesintisi yapılır.

Arsa ve Arazi Düzenlemesi bileşenleri; (1) kadastral parseller (*gerçek kişiler, özel tüzel kişiler, kamu tüzel kişileri ve ihdas alanları*), (2) adalar (*yapılaşacak adalar, kamu tesis adaları ve KOP donatıları*) ve (3) DOP donatı alanları (*MEB'e bağlı ilkokul, ortaokul, lise; yol, su yolu - Kanal İstanbul, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, yeşil saha, ibadet yeri, karakol, ağaçlanacak alan, açık pazar alanı*)'dır.

2.8 İmar Planlama ve Uygulama Sorunları

Bu başlık altında tartışılacak hususlar, plan ve plan uygulamasından ne anlaşıldığına ve sorun olarak ne görüldüğüne göre değişmektedir. Fakat, bu çalışmada konu, çok fazla genişletilmeden “imar planlama” ve “plan uygulama” sorunları olmak üzere iki ana başlık altında aşağıda incelenmiştir.

2.8.1 İmar planlama sorunları

Türkiye’de, mevzuattan kaynaklı boşluklar, kurumlar arasındaki yetki karmaşası, uzman yetersizliği, katılım ve denetim sorunları, spekülatif baskılar ve rant kaygıları, siyasi yaptırımlar gibi nedenler, kentlerin, planlamasında ve yönetiminde pek çok sorunlara neden olmaktadır. Bu durum, kentleri olumsuz etkilemekte, yaşanılması zor bir hale getirmektedir. Planlamada karşılaşılan sorunları çoğaltmak elbette mümkündür fakat bu genel çerçeve içerisinde bakıldığında, kentlerin içinde bulunduğu sorunları 7 ana başlık altında toplamak mümkündür. Bu sorunlar aşağıda açıklanmıştır.

a) *Yasal ve yönetsel yapıdaki sorunlar:* Türkiye’de, kentleşme, imar, arsa, yapı ve yerleşme konularını düzenleyen çok sayıda kanun ve yönetmelik bulunmaktadır. Bununla birlikte, mevzuattan kaynaklı boşluklar da mevcuttur. Diğer taraftan, imar planlama konusunda yetkili çok sayıda kamu kurum ve kuruluşu vardır. Her iki durum bize mevzuat karmaşasını, boşlukları ve kurumsal çok başlılığı göstermektedir. Bir başka

ifadeyle, imar planlama düzeninde, hangi kurumun hangi alanlarda, hangi ölçeklerde yetkili olduğu, yetkilerin çakışması durumunda nasıl bir uygulamaya gidileceği gibi en temel konular bir karmaşa içindedir. Kurumlar arasında yetki kavgası bulunmaktadır. Yaşanılan sorunlar ise, ancak uygulamada ya da mahkemelerde çözülebilmektedir.

b) Plan hiyerarşisindeki sorunlar: Mekansal planlamada “kademeli birliktelik” ilkesi en temel ilkelerden birisidir. Bu ilkeye göre, alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uygun olması gerekir. Bir başka ifadeyle, üst ölçekli planlar, yerleşme düzeyindeki daha alt ölçekli planları yönlendirir. Türkiye’de ülkesel ve bölgesel düzeydeki üst ölçek planlar ile uygulama imar planı düzeyinin altında kalan büyük ölçekli planlar gerektiği gibi yapılamamıştır. Böylece, planlama sistemi başlangıcı ve sonu olmayan bir ara kademe planlaması olarak işlev görmektedir.

c) Parçalı planlama sorunları: Türkiye’de özellikle 1950’li yıllardan sonra yaşanan hızlı nüfus artışı ve kentleşmenin egemen olduğu dönemlerden kalan ve “yeni alanları kontrollü biçimde iskana açmayı kent planlaması ile özdeş tutan” mevcut imar anlayışı, kenti parsel düzeyinde tek tek birbirine eklenen yapılardan oluşan yekpare ve türdeş bir fiziksel mekan bütünü olarak gören imarcılık yaklaşımı, kentin özellikli alanlarına ilişkin olarak farklı planlama tutumları geliştirilmesine engel olmuş, bunun bir sonucu olarak da, koruma, afet, çevre gibi özellikler gösteren alanlar bir yana, kent bütününde sanayi, ticaret, kent merkezi, konut, rekreasyon gibi sektörel düzeyde gözetilmesi gereken farklılıklar bile göz ardı edilerek, bu alanlar arasındaki ayırım tek bir parametreye, yoğunluk farklılığına indirgenmiştir (Ersoy 2005). Bir de rant gruplarının siyaset kurumunu biçimlendirecek kadar güçlenmesi ve bunun bir sonucu olarak da yöneticiler üzerindeki baskıları kent planlamasını bütüncül bir anlayıştan çok parsel ya da ada bazında planlama yapmaya zorlamaktadır. Belirtilen durumlar neticesinde, Türkiye’deki mevcut planlama anlayışı, dar anlamlı bir imarcılık anlayışına indirgenerek, bütüncül olmayan yaklaşımlar ile sürdürülmektedir.

d) Denetim sorunu: Türkiye’de yerel yönetimlerce doğrudan ya da ihale yöntemi ile yapılan imar planları Belediye Meclisleri tarafından onaylanmaktadır. Bu şekilde hazırlanan ve onaylanan planların mevzuatın öngördüğü koşullara uyup uymadığını

denetleyen hiç bir merci yoktur (Ersoy 2005). Plan değişikliklerinde de durum farklı değildir. Onaylı plandan memnun olmayan, siyaseten de belediyeyi etkileyebilecek güçte olan kimselerin talepleri (baskıları) sonucunda, onaylı planda sürekli değişiklikler yapılmaktadır. Sadece büyük kentlerde değil, orta boy kentlerde dahi imar planlarında bir yıl içinde yapılan değişiklik sayısı kabul edilemeyecek kadar çok sayıda olabilmektedir. Bu değişikliklerin büyük bölümü kamusal alan ve kullanımlardan ödün vermek suretiyle bireysel çıkarlar için yapılmaktadır.

Yukarıdan beri anlatılan süreçte, açılan davalara bağlı olarak yargı denetimi dışında tek bir denetim mekanizması bulunmamaktadır. Yargı denetimi uzun bir süreci gerektirdiği için, eğer yürütmeyi durdurma kararı alınamamışsa, fiili durumlar oluşmakta, yargı kararları anlamsızlaşmaktadır.

e) Katılım sorunu: Planların hazırlanması aşamasında katılım mekanizmalarına da yer verilmemektedir. Kentin az okunan gazetelerinden birisinde bir kaç satırlık bir ilanla belediye binasının bir köşesinde kısa bir süre için yapılan askı işlemleri ile bilgilendirme ve katılımın sağlandığı varsayılmaktadır (Ersoy 2005). Uygulamada halk daha çok kendi parseli ile işlem yapıldığı parselasyon aşamasında konudan haberdar olmaktadır.

f) Teknik eleman yetersizliği sorunu: Yerel yönetim birimleri içinde planlama faaliyetleri açısından en işlevsel yerler belediyelerdir. Son düzenlemelerle birlikte, halen ülkemiz belediyelerinin % 60'dan fazlasının nüfusu 5.000'in altındadır. Yaklaşık % 80'inin nüfusu ise 10.000 in altındadır.

2005 yılı verilerine göre, örneğin nüfusu 5.000'in altındaki belediyelerin % 42'sinde planlama ve imar işlerini yürütecek fen memurları dahi yoktur. Nüfusu 10.000 in altındaki belediyelerin ise %94'ünde üniversite mezunu eleman çalışmamaktadır. Tüm Türkiye'de mimar, şehir plancısı, inşaat mühendisi ve harita-kadastro mühendisini birlikte istihdam eden belediye sayısı sadece 15'tir (Ersoy 2005). Planın sahibi ve uygulayıcısı durumunda olan belediyeler plan hazırlama ve uygulama sürecinde yeterli teknik elemana sahip görünmemektedirler.

g) *Mali Sorunlar*Belediyelerin gelir kaynaklarına bakıldığında önemli bir yeri merkezden yapılan mali transferler tutmaktadır. Bu transfer gerçek ihtiyaçları gözeten bir transfer olmayıp, nüfus ölçütüne göre yapılan bir transferdir. Özellikle nüfusu az olan belediyelerde kaynak yetersizliği planlama faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

2.8.2 Plan uygulama sorunları

İmar uygulaması, çok kapsamlı bir süreci ifade eder. Bununla birlikte imar uygulamasının özünü, mevcut mülkiyetin imar planı doğrultusunda ve mevzuat çerçevesinde düzenlenerek yeni geometrisiyle tescil edilmesi işlemi oluşturur. İmar uygulamalarıyla bir taraftan imara uygun yerleşim alanları oluşturulurken, diğer taraftan da düzenlemeye tabi tutulan bölgenin ihtiyacı olan (*sağlık tesisi, kültürel ve sosyal tesis, eğitim kurumları, yol, meydan, park, otopark, çocuk bahçesi, spor alanları, pazar yeri, ibadet yeri ve karakol gibi*) donatı alanları sağlanmaktadır. Bu kapsamda 3194 sayılı İmar Kanununun 11, 15, 16 ve 18'inci maddesinde belirtilen hükümler doğrultusunda mülkiyet düzenlemeleri gerçekleştirilmekte olup, uygulama sürecinde daha çok aşağıdaki sorunlarla karşılaşmaktadır:

a) *Plan uygulama araçlarının yetersizliği sorunu:* Yürürlükteki imar mevzuatı planların uygulama araçları bakımından yetersizdir. Bu bağlamda, yerel yönetimlere sunulan plan uygulama araçları son 150 yıllık dönemde hemen hiç değişmemiştir (Melih 2005). Bu araçlar, kamulaştırma, tevhit, ifraz ve imar düzenlemesidir. Belediyelerin bütçeleri kamulaştırma yapmaya yetmemektedir. İfraz ve tevhit işlemleri kapsamlı bir plan uygulama aracı olmayıp sınırlı durumlarda başvurulabilecek bir araçtır. Böylece geriye sadece imar düzenlemesi kalmaktadır.

İmar düzenlemesi uygulamasında kesilen D.O.P. karşılığında, salt plancının bireysel kararına bağlı olarak kimi taşınmaz sahipleri 10-15 katlı yapılaşmaya izin verilen parsellerin sahibi olurken diğerleri 3-4 katlı inşaat izinleri ile yetinmektedirler. Diğer bir deyişle, nimet-külfet dengesi, taşınmaz sahipleri arasında eşitsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu bağlamda yürürlükteki mevzuata bağlı olarak yapılan imar düzenlemesi işlemlerinde tam bir adalet sağlanamamaktadır.

b) Uygulama imar planlarından kaynaklı sorunlar: Bu sorunlar daha çok plan yapımından kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Planlardaki arazi kullanım kararlarının mülkiyet ile ilişkilendirilmemesinden kaynaklanmaktadır. İmar planlarında tanımlanan fonksiyon alanlarının lejant gösterimleri ile fonksiyon tanımlarının oluşturulmasında, imar uygulaması işleminde mülkiyetin ne şekilde oluşabileceği konusunun irdelenerek, fonksiyon tanımı ve yapılaşma hükümleri daha net ifadelerle belirtilmediğinden, bu türdeki alanların 18'inci madde uygulamasında D.O.P. alanı mı, K.O.P. alanı mı yoksa imar tahsis alanı mı olacağı yorumu, ilgili idare ile birlikte imar uygulayıcısına kalmakta olup, sonuçları açısından uygulama sorunları olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan, plan altlıklarından halihazır harita, kadastral harita, orman sınır haritaları, sit alanlarına ait sınırlar, kıyı kenar çizgisi, su havzalarına ilişkin koruma sınırları, dere ve koruma kuşakları, mera alanları, kamulaştırma planları gibi hem planlama kriterlerini belirleyen bilgiler hem de mülkiyetin düzenlenmesine ilişkin kesinlik arz eden sınırlar, gerek koordinat birliğinin sağlıklı dönüşüm hesapları ile yapılamamış olmaması ve gerekse sayısal kullanılan altlıkların koordinatlarının tescile esas koordinatlardan oluşmaması nedeniyle imar uygulamaları esnasında plan sınırlarına müdahaleler kaçınılmaz olmaktadır.

c) Düzenleme sınırının geçirilmesinden kaynaklı sorunlar: Düzenleme Planlama çalışmaları yapılırken, Düzenleme Ortaklık Payı Oranı hesapları hassas yapılmadığı takdirde, planın etaplar halinde, ya da bütüncül olarak uygulanmasında sorunlar çıkmaktadır. Özellikle, plan uygulamalarının etaplar halinde yapılmasında D.O.P.O.'nun etaplar arasında aşırı fark göstermesi adaletsiz bir sonuç yaratmaktadır.

Uygulama alanında belediyelere veya hazineye ait mülkiyetin yetersiz olması, ya da hiç olmaması durumunda, %40 D.O.P.O.'nun tutturulabilmesi için ya kamulaştırma yapmak, ya da düzenleme alanını genişletmek gerekiyor. İdareler genelde kamulaştırmaya başvurmak istemediğinden, ikinci yolu tercih etmektedirler. Fakat, ikinci yolda da çözüm üretilmemesi durumunda plan değişikliğine gidilmektedir.

Diğer taraftan, düzenleme sınırı içinde kalan otoyol, devlet yolu ya da ana arter gibi yollar, genelin ihtiyacını karşıladığı için, uygulama alanı içinde D.O.P.O.'nun hesabında farklı yorumları gerektiriyor. Uygulamada, yoruma bağlı olarak adaletsizlikler oluşabiliyor. Bu tür konular daha çok mahkemelere taşınarak çözümler üretilebiliyor.

d) Mülkiyet yapısından kaynaklı sorunlar: İmar uygulaması işlemi mülkiyet odaklı bir işlem olduğundan, parselin mülkiyetindeki sorunlar imar uygulamasını etkilemektedir. Örneğin: Parsellere ait tapu kayıtlarındaki hisse hataları, tapu kayıtlarındaki takyidatlar, kadastro parsellerinin grafik ile tapu yüzölçümü arasındaki farklılıklar, imar uygulaması sürecindeki sorunlara yola açmaktadır.

İmar uygulamasının yapım sürecinde, mevzuat hükümlerine göre çözüm bulunamayan, mülkiyeti davalı parseller ile mülkiyet yapısı çok hisseli olan parsellerden, uygulama sonucu davalı parselle hisseli kalan ve hissedarlığı giderilemeyen parsellerden oluşan imar parsellerinde de aynı sorunların devam etmesi kaçınılmaz oluyor. Bu durumda imar uygulaması sonucu geometrik anlamda ve planla getirilen arazi kullanım kararları açısından yapılaşmaya uygun bir parsel tanımına girmiş olup, mülkiyet yapısı bakımından çok hisseli ve davalı hisse olması yapılaşma sürecinde sorunların devam etmesine sebep olmaktadır.

e) Mevzuat hükümleri ile yargı kararları arasındaki çelişkidenden kaynaklı sorunlar: İmar uygulaması işlemlerine açılan davalar sonucunda uygulamanın iptaline yönelik yargı kararının kesinleşme süresinin uzun olması nedeniyle, oluşan imar parsellerindeki yapılaşmanın büyük ölçüde tamamlanması durumlarında işlemin geriye dönmesi ve bunun üzerine yapılacak plan değişiklikleri ve uygulama hükümlerindeki değişiklikler eklendiğinde, geri dönüşüme müteakip yeni imar uygulamasının yapılması birçok mülkiyet sorununu beraberinde getirmektedir.

f) Yapılaşmadan kaynaklı sorunlar: İmar uygulaması yapılan alanlarda mevzuata uygun ya da uygun olmayan yapılaşmanın imar uygulaması işlemlerini etkilemektedir. Uygulama alanında yapıları yıkılabilecek durumda olan maliklerin uygulamaya

direndikleri, uygulama sonrasında da yeni yapılaşma sürecinin uzun yıllar alabileceği nedeniyle çokça sorun yaşanmaktadır.

g) Taşınmazların değerleri arasındaki farklılıkların artmasından kaynaklı sorunlar: İmar mevzuatı değer esaslı imar uygulamasına cevaz vermediği için, imar uygulamasına tabi olan parsellerin düzenlemeden önceki değerleri ile düzenlemeden sonraki değerleri arasında ciddi değer farklılıkları oluşmaktadır.

2.9 Planlamada Katılım

Planlamada katılım konusuna girmeden önce, “katılım” sözcüğünden ne kastedildiğinin bilinmesi gerekir.

“Katılım” kavramının çok sayıda tanımının yapılabilmesinin yanında, farklı farklı kullanım biçimleri de vardır. Bu çalışmada önemli olan “katılım” kavramının planlama sürecinde ne anlama geldiğidir. Planlamadaki “katılım” ile, yönetim organları ya da kurumları ve bunların paydaşları arasında süreğen ve karşılıklı yarara dayalı ilişki ifade edilmektedir.

Katılımcı planlama anlayışı yeni bir kavram olmamakla birlikte dünyada 1960’lı yıllardan itibaren tartışıla gelen, Türkiye’de ise neredeyse son otuz yıldır gündemde olan ve uygulanmaya çalışılan bir olgudur (Turgut, Seçilmişler 2017).

Dünyanın artan nüfusu, konut, istihdam, yiyecek ve su gibi temel insan ihtiyaçlarını karşılamak için nüfus merkezlerine yönelmeye devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü ve Çevre programları tarafından hazırlanan istatistiklere göre: 1975’te dünya nüfusunun üçte birinden fazlası kentsel bölgelerde yaşıyordu. Halihazırda, dünya nüfusunun ilk yarısı (yüzde 47) kentsel alanlarda yaşamakta olup, bu rakam 2025 yılına gelindiğinde, dünya nüfusunun üçte ikisi yoğun nüfuslu metropol alanlarda yaşayacak (Hill vd. 2004).

Mega kentlerin büyümesiyle birlikte ortaya çıkan problemler, insanların büyük çoğunluğunun yaşam kalitesi üzerinde derin etkiler yaratacağına benzemektedir. Kent planlaması yoluyla büyümeye yanıt verme, sorunları çözme çabaları, ülkelerin önemli meseleleri arasında yer almaktadır. Geliştirilen yöntemler, ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de hepsinde katılım konusuna vurgu yapılmaktadır. Örneğin, Avrupa'da, birçok ülkede yukarıdan aşağıya arazi kullanım planlaması geleneği vardır. Bununla birlikte, son eğilimler bu otoritenin bir kısmını yerel belediyelere devretmeyi gerektirmiştir. Brezilya'da, tüzükler, vatandaşların sürdürülebilir şehirlere ve belediyelerin ve vatandaşların kalkınma kararlarına katılma haklarını vurgulamaktadır (Nolan 2006).

Planlama ile ilgili olarak katılımın sağlanmasına ilişkin uluslararası alanda birçok yazılı belge bulunmaktadır. Örneğin; çevreye ilişkin konularda kamu katılımının sağlanmasının önemine vurgu yapılması bakımından 1992 tarihli Birleşmiş Milletler Rio de Janeiro ilk önemli adımlardan biri olmuştur.

Gelinen aşamada, gerek nüfus artışı ve gerekse, doğal kaynakların içinde bulunduğu dinamik, karmaşık, ekolojik ve ekonomik süreçler nedeniyle planlamada ve uygulamasında katılımcı yaklaşımlar bir zorunluluk haline gelmiştir.

Türkiye'de de son yıllarda çoğulcu demokrasi söyleminin güçlenmesi katılımcılığı artırırken, temsili siyasal sistemde ortaya çıkan yetersizliklerle birlikte sivil toplum kuruluşlarının (STK) gelişmesi ve güçlenmesi de katılımcı hareketi güçlendirmiştir.

Son yıllarda sivil toplum kuruluşlarının gelişmesi ve güçlenmesi yasama ve yürütme sürecine katılımı artırmıştır. Çağcıl, çoğulcu demokrasilerin sürekli, etkin ve kesintisiz yurttaş katılımlı savı nedeniyle, özellikle dernekler, sendikalar ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları başta olmak üzere diğer baskı grupları, özellikle yasama ve yürütmenin karar alma süreçlerine katılma eğilimindedirler. Bu grupların faaliyet ve tutumları demokrasinin bir gereği olarak kabul edilmiş, karar alma süreçlerine katılım talepleri de katılımcı demokrasinin işletilmesinin önemi gereği desteklenmiştir.

Kaldı ki, bireylerin çoğunun dışlandığı ve kapalı bir sistem gibi işletilen karar alma süreçleri günümüz demokrasi anlayışı açısından da sorunludur. Katılımcı ve açık sistemler olarak çalışması gereken karar alma süreçleri toplumsal gelişimin de güçlenmesini sağlayacaktır.

Planlama faaliyeti, açık bir sistem olarak tasarlanıp uygulanabildiği takdirde oldukça etkili bir toplumsal değişim sürecini tetikleyebilir. Bu kapsamda bir planlama tarifi yapılacak olursa, en basit tarifiyle, sadece otoritenin veya uzmanların değil, tüm ilgi gruplarının karar alma sürecine katılımı temeline oturan yeni bir sosyal görüşün kabulü ile söz konusu yerin mevcut durum değerlendirmesinin yapılması, gelecek hayalinin tanımlanması ve bu hayale ulaşacak projelerin tasarlanması sürecidir (Ataöv 2013).

Dolayısıyla, planlama, sadece çıktıları üretmek için yürütülen bir faaliyet değildir. Planlama, anlama ve ileriye dönük hayalleri sistematik olarak biçimlendirme sürecinin yönetimiyle ilişkilidir. Bu paradigmanın en yaygın yaklaşımı müzakereci ve işbirlikçi planlamadır (Forester 1999; Healey 2004, 2003, 1997). Bunun yanında, pratik tepkisel (Wong 1998); taahhütçü (Burby 2003; Innes 1996; Tekeli ve Pınarcıoğlu 2004) ve stratejik (Albrechts 2004; Albrechts et al. 2003; Friedmann et al. 2004) planlama yaklaşımları da vardır.

Günümüz planlamasında stratejik katılımı temel alan bir yaklaşımdır. Yani, planlamada karar verme sürecine planlamadan etkilenen tüm grupların katılımının sağlanması istenir. Burada genel kabul gören varsayım, her bir grubun kendi uzman olduğu, üzerinde çalışma ve uygulamalar yaptığı alanla ilgili en sağlam ve geçerli bilgi düzeyine sahip olduğu varsayımdır. Bunu dikkate almanın en etkili ve etkin yolu, o bilgiye sahip (uzman) olan gruplarla birlikte ortak kararı vermektir (Ataöv 2013).

Taşınmazlar hakkında kentsel kullanım kararları verilirken etkin ve verimli kullanım analizlerinin yapılması da başlı başına bir uzmanlık konusudur. Taşınmazın etkin ve verimli kullanım analizi Tanrıvermiş'e (2017) göre; arazi geliştirme ve uygun yatırım kararlarının analizi, parsellere imar hakkının verilmesi, planlamada eşitlik, adalet ve imar hakkı ilişkilerinin değerlendirilmesi ve özellikle kadaströ parsellerine imar hakkının

verilmesinin neden olabileceği değer artışı ile plan tadilatlarının neden olabileceği rant artışının ölçülmesi ve kentsel rant yönetiminde anahtar role sahiptir.

Bütün bunlarla ilaveten, doğal ve kültürel miras gibi toplumsal değerlerin ve kentsel sistemlerin varlığını sürdürmesi için yapılmış bilimsel çalışmalar ve öngörüler kısa vadeli çıkarlara teslim edilemez (Tekeli, 2006). Bu kabulde, kente ilişkin gelecek tasarımı gibi büyük, uzun vadeli ve kentsel yaşama duyarlı bir kararın ancak çok aktörlü bir planlama sürecinde verilebileceğini savunmak gerekir.

Başka bir ifadeyle, planlama sürecindeki karar vericiler uzmanlık alanları dışındaki gruplar adına karar veriyorlarsa, bu kararın yanlı ya da eksik olma olasılığı çok yüksektir. Örneğin, tarihi, kültürel, doğal zenginlikleriyle özel bir konuma sahip olan İzmir’de, sadece sanayi gözlüğüyle bir gelecek planı yapılamaz. Öte yandan, üretimi göz ardı eden bir vizyon da gerçekçi olmayabilir (Ataöv 2013).

Kamu yönetimi sisteminin bir parçası olan planlama ve uygulama etkinliklerinde, toplumcu bir anlayışla, açık, şeffaf, hesap verebilir bir sistemin geliştirilmesi, liyakata dayalı görevlendirmelerin yapılması en önemli konular arasında sayılmaktadır.

Kaldı ki, son dönemlerde piyasanın hizmetinde olan, piyasa dostu bir plancılığa geçilmiştir (Turan 2008). Bunun bir sonucu olarak, planlama çalışmalarında olması gereken temel ilkeler (kamu yararı, kamu hizmeti, şehircilik ilkeleri vs.) gözetilmeden, parsel bazında yapılabilen ve yapılan planlar günlük talepler doğrultusunda değiştirilebilmektedir. Üstelik bu uygulamalara bir yandan özel mülkiyette bulunan arazinin el değiştirmesinin diğer yandan devlet mülkiyetinde olan arazi varlığının özel mülkiyete geçmesinin önü açılmakta, belediyeler ve TOKİ bu süreçte kamu gücünü ve kamu kaynağını kullanan aracı kurumlar olarak işlev görmektedirler (Turan 2008).

Kısaca, planlama düzenindeki tüm hukuk kuralları, kentsel rantın oluşumu ve bölüşümü sürecinde farklı yönleriyle dikkati çekmektedir. Dolayısıyla, planlama gibi önemli eylem

ve işlemlerde karar alma süreci katılımı zorunlu kılmaktadır. Burada önemli olan konu katılımında yer alacak aktörlerin kimler olduğu konusudur.

Yönetmeliklerin ya fiili bir durumun meşrulaştırılması ya da yeni bir fiili durumun yaratılması gerçeği günümüze uyarlandığında piyasa güçlerinin yönetmelikler için karar alma sürecinin neredeyse tamamında etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Turan 2008). Turan'ın bu açıklamalarından yola çıkarak, toplumcu bir anlayışla kamusal görev yapan sivil toplum kuruluşlarının planlama süreçlerine yaptıkları etkilerin, piyasacı güçlerin etkilerinden daha az olduğu sonucuna varılabilir.

Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları büyüklükleri ve üstlendikleri kamusal görev nedeniyle planlama ve karar mercilerine katılma, bu mercileri etkileme ve kamuoyu yaratma gücüne sahip kuruluşlardır.

Anayasa Mahkemesi'nin 04.06.2002 tarih ve 24775 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 19.02.2002 tarih ve E:2000/78, K:2002/31 sayılı kararında, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının yürütme bölümünde idare başlığı altında özel olarak düzenlendiğini; üyelerinin çokluğu, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı; çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları; örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün, kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan derinleştirilebilmesi nedenleriyle bu kuruluşlara kamusal nitelik kazandırıldığı belirtilerek, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının sivil toplum örgütü rolünü ve demokratik toplum kültürünün derinleştirilmesine vurgu yapılmıştır.

Anayasa mahkemesinin bu saptamalarından da anlaşılacağı üzere, birer demokratik kitle örgütü ve siyaset bilimi literatüründe baskı grubu olan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, demokrasi anlayışının ulaştığı aşamada, yönetmelik ve siyasal sürece aktif olarak katılmak suretiyle karar alma sürecini etkilemesi yeni kararlar almaya zorlaması meşru ve demokrasi kültürünün bir gereğidir.

Katılımcı planlama yaklaşımı ve uygulamaları zaman alıcı ve emek isteyen zorlu süreçler olmasına rağmen, ilgili tarafların hem çevresel, hem toplumsal ve hem de ekonomik ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılayabilecek, kalıcı ve işlevsel sonuçlar elde edilmesini sağlayabilmektedir. Bununla birlikte, plan yapımı ve uygulanması faaliyetleri aynı zamanda teknik işlemlerden de oluştuğu için katılım konusu ihtisas gerektiren bilgiyi de gerektirmektedir. Bu noktada kamu kurumu niteliğinde olan ve imar ve planlama düzeniyle diğer meslek guruplarına göre daha fazla ilişkili olan TMMOB ve bileşeni meslek odalarının (*özellikle Çevre Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Şehir Plancıları Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası gibi*) imar planlaması ve uygulanması sürecine katılarak planlama düzenine yapacakları etkiler önem kazanmaktadır.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının başlıca işlevlerinden biri de, kamuoyu oluşturma yoluyla, toplumun farklı kesimlerine ait taleplerin dile getirilmesine ve dikkate alınmasına yardımcı olmaktır. Bu amaçla, bir baskı grubu olarak, iktidarları etkilemeye veya yönlendirmeye çalışarak yönetimi ortak kararlar almaya zorlama kapasiteleri vardır. Gerek örgüt içi yapıları itibariyle, gerekse bizzat var olma sebepleriyle bu kuruluşlar, katılımcı planlamada etkin bir rolü ve işlevi üstlenecek kapasiteleri vardır. Meslek odalarının sürece etkin katılımlarının gerçekleştirilebilmesi halinde, imar ve planlama düzeninde iş gören teknik elemanların liyakatli kişilerden oluşmasından, şeffaf, denetlenebilir, hesap verebilir bir sistemin kurulmasına ve kurumsallaşmasına kadar pek çok yönden imar ve planlama düzenine olumlu etki yapacaktır.

3. KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK KURULUŞLARI, TMMOB, İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDEKİ ROLÜ VE İŞLEVİ

3.1 Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Tanımı

Meslek, kelime anlamı olarak, “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş”, “uğraş” demektir (Anonim 2018c). Meslek örgütü veya meslek kuruluşu kavramları ise, Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulunun 28.09.2009 tarihli ve 2009/6 sayılı raporunda, “aynı meslekte olan kimselerin muayyen bazı amaçlarla bir araya gelerek oluşturdukları ve üyelerinden ayrı bir kişiliği (tüzel kişilik) bulunan örgütü/organizasyonu/teşkilatı” şeklinde tanımlanmıştır.

Kıta Avrupası hukuk sistemi karakteristiğini yoğun biçimde taşıyan Türk hukuk sisteminde iktisadi-sektörel kuruluşlar ile meslek kuruluşları arasında esaslı bir farklılık yaratılmamış, yasa koyucu, her iki alanda da kamu kurumu niteliği taşıyan yapılar düzenleme yoluna gitmiştir (Avcı 2012).

Türkiye’de meslek örgütleri genel olarak iki grupta sınıflandırmıştır. Bunlardan biri, dernek statüsündeki örgütlenmelerde olduğu gibi, aynı mesleği icra edenlerin özgür irade beyanlarıyla özel hukuk hükümleri çerçevesinde kurulan meslek kuruluşlarıdır. Diğeri ise, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında olduğu gibi, üyeliğin zorunlu olduğu ve kanunla kurulan meslek kuruluşlarıdır.

Öncü’ye (1983) göre, bu iki grup örgütlenme, temelde belli bir mesleğin üyelerini bir örgütsel çatı altında toplamaları yönüyle benzerlik taşırsalar da, aralarında önemli bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Bir meslek kuruluşunun kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olup olmadığını tespit edebilmek için bazı özellikleri taşıyıp taşımadıklarına bakmak gerekir. Yasayla kurulmuş olma, organlarını kendi üyeleri arasından seçme, zorunlu üyelik esasına

dayanma, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösterememe, özerk bütçeli olma gibi belli bazı özellikler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının en ayırt edici özelliklerindedir.

Bununla birlikte, ilgili meslek alanında üniversitelerin en az dört yıllık lisans eğitimi veren bölümlerinden mezun olduktan sonra üyesi olunan, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Diş Hekimleri Birliği, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, Türk Tabipleri Birliği ve Türk Veteriner Hekimleri Birliği gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına (*bunları diğer meslek kuruluşlarından ayırmak için*) “Akademik Meslek Odaları/Kuruluşları” da denir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurumu gibi görev ve yetkiler ile donatılmış kuruluşlardır. Bu kamusal nitelikte görev ve yetkiler, öncelikle kamu kurumlarının üstlendikleri kamu hizmeti alanına göre daha dar bir alanda ve mesleğin gerekleri ile sınırlıdır ve kural ve yaptırımlarının muhatabı meslek mensuplarıdır.

3.2 Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Anayasal Statüsü ve TMMOB

Anayasa Mahkemesine göre, bu tür mesleki kuruluşların çok partili demokratik düzen içinde giderek etkili bir baskı grubu haline gelmeleri ve bu şekilde örgütlenen menfaat grupları arasındaki dayanışmanın toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesi, bunların kamu hukuku kural ve usulleriyle yönlendirilmesini zorunlu kılmış ve sosyal bir olgu olarak öteden beri varlıklarını koruyabilmiş bu kuruluşları Anayasal bir kurum haline dönüştürmüştür (Üskül 2001).

Aşağıda, 1924 Anayasasından günümüze kadar olan tüm anayasalarda (anayasa değişiklikleri de dahil) kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının statüleri incelenmiştir.

a) *1924 Anayasası (Teşkilatı-Esasiye Kanunu) Dönemi:* 1924 Teşkilatı Esasiye Kanununda (Anayasasında), meslek kuruluşları ile ilgili herhangi bir hüküm yoktur. Fakat, meslek kuruluşlarıyla ilgili kanunlar bu anayasa döneminde (büyük bir bölümü 1950 yılından sonra) yapılmıştır.

1950 yılında 5590 sayılı “Ticaret ve Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Deniz Ticaret Odaları”, “Ticaret Borsaları” ve “Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsa Birliği” Kanunu, 1953 yılında “Türk Tabipleri Birliği Kanunu”, 1954 yılında “Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu” ile “Veteriner Hekimler Birliği Kanunu”, 1956 yılında “Türk Eczacılar Birliği Kanunu”, 1957 yılında “Ziraat Odaları ve Ziraat Birliği Kanunu” kabul edilmek suretiyle, meslek kuruluşlarının büyük bir bölümü bu dönemde kurulmuştur (Bilgin 1998).

b) *1961 Anayasası Dönemi:* Meslek kuruluşları ilk defa 1961 Anayasası tarafından anayasal düze taşınmıştır. 1961 Anayasası meslek kuruluşlarını, Anayasa güvencesi altına almıştır. Anayasanın 122’nci maddesine göre: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir. İdare, seçilmiş organları bir yargı mercii kararına dayanmaksızın geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştırılmaz, meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz (Gözler 2003).

1961 Anayasası, ilk kez “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları” kavramını kullanmış, bunların kuruluşunu, organlarının oluşumunu ve güvencesini, özyönetim ilkelerini belirlemiştir; ancak, bu meslek kuruluşlarının görev ve yetki tanımını yapmamıştır. 1961 Anayasasının bu ifadelerinden anlaşıldığı üzere, meslek kuruluşları “kamu tüzelkişileri” olup idarenin bütünlüğü içinde yer almaktadır.

c) *1982 Anayasası Dönemi:* 1982 Anayasası kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını 1961 Anayasasına göre daha ayrıntılı düzenlemiş ve birçok yasaklamayı da beraberinde getirmiştir. 1982 Anayasasının 135’inci maddesi 23.07.1995 (4121/13 md. ile değişik) tarihinde değişikliğe uğrayarak, maddenin ilk halinden farklı olarak, aşağıda aynen aktarıldığı gibi, şimdiki halini almıştır.

1982 Anayasasının 1995 tarihli değişiklikten önceki halinde, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının her türlü siyasi faaliyeti yasaklanmış ve organlarının İdare tarafından geçici olarak görevden uzaklaştırılabileceği düzenlenmekteyken, 1995 yılında yapılan değişiklikler ile yasaklamaların sınırı -görece- bir miktar geriletilmiş, ancak yasakçı öz muhafaza edilmiştir (Günday vd. 2013).

Bugün için mevcut 1982 Anayasal düzenleme şöyledir:

“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadî teşebbüslerinde aslî ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz”.

Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar (Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.). Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasî partiler aday gösteremezler (Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.). Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idarî ve malî denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir (Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.). Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir (Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.). Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmi dört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar (Değişik: 23/7/1995- 4121/13 md.)”.

1982 Anayasası bu düzenleyiş tarzı ile meslek kuruluşlarını, idare içinde yer alan ve idare içindeki diğer kuruluşlardan farklı özelliklere sahip bir kuruluş olarak kabul etmiştir. 1982 Anayasasına göre, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarından bir grubu bu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları oluşturur. Bunlar meslek mensuplarının oluşturdukları, tüzel kişilikleri olan, bir kısım kamu görevlerini yerine getiren, üyeleri üzerinde kamu hukukundan doğan bazı yetkilere sahip olan kişi topluluklarıdır. Bunlar yapıları ve görevleri yönünden diğer kamu kurumlarından ayrılırlar ancak bunlar da kamu tüzel kişileridirler.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, “hizmet bakımından” yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Bu açıdan, yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları olan ve mahalli idareler olarak anılan il özel idareleri, belediyeler ve köy idarelerinden ayrılırlar. Mahalli idarelerde özerklik, o yerde ortak yerel ihtiyaçları karşılayacak tüzel kişiliğin organlarına verilmiştir. Oysa, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları gibi hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşlarında özerklik, hizmetin kendisine tanınmıştır (Üskül 2001).

3.2.1 Türkiye'nin idari yapılanmasında TMMOB'un yeri

Tekçi ve idarenin bütünlüğü ilkesine dayalı devlet yapısı içerisinde idare, bir taraftan “merkezi yönetim” ilkesine göre merkezden yönetim, bir taraftan da “yerinden yönetim” ilkesine göre yerinden yönetim kuruluşları olarak konumlandırılmışlardır.

Yerel yönetim ilkesi merkezden yönetimin bazı sakıncalarını önlemek, hizmetin daha etkin, verimli ve dış etkilerden uzak olarak, tanınan özerklik sınırları içerisinde yerinde ve “yerinden yönetim kuruluşları” tarafından görülmesi amacıyla tasarlanmış bir yönetim biçimidir.

TMMOB ve bileşeni odalar, “hizmet bakımından” yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Bu açıdan, yer bakımından yerinden yönetim kuruluşları olan ve mahalli idareler olarak anılan il özel idareleri, belediyeler ve köy idarelerinden ayrılırlar.

1982 Anayasasında “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları” ayrı bir başlık altında düzenlenmiş, kuruluş amacı, faaliyet biçimleri yanında, merkezi yönetimce denetimleri de mahalli idarelerden farklı düzenlenmiştir.

1982 Anayasasınının 127’inci maddesinde, “mahalli idareler” için öngörülen denetimin amacı açıkça belirtilirken ve denetim “vesayet yetkisi” olarak vurgulanırken, aynı anayasa koyucu “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları”nın düzenlendiği 135’inci maddede bu meslek kuruluşları üzerinde “Devletin idari ve mali denetimi” ne ilişkin kuralların kanunla düzenleneceğini kurala bağlamakla yetinmiştir.

Mahalli idarelere tanınan özerklik bir coğrafi bölgede oturanların ortak menfaatlerini korumak ve bu menfaatlerinin gerektirdiği işleri görmek amacıyla tanınmakta iken, hizmet yerinden yönetim kuruluşlarına (kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına) tanınan özerklik ise teknik ve uzmanlık gerektiren hizmetlerin örgütlenmesini ve görülmesini esas almaktadır.

Buna göre de mahalli idarelerdeki özerklik bir bölgede oturanlara tanındığı, dolayısıyla bölge halkını esas aldığı halde, “hizmet yerinden yönetim kuruluşları” ve “TMMOB” gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarındaki özerklik hizmetin kendisini esas alır.

3.3 Türkiye’de Mühendis ve Mimarlık Mesleklerinde Örgütlenme

Avrupa’da ve ABD’de 19’uncu yüzyılın ortalarında başlayan mühendis ve mimar örgütlenmesi, Türkiye’de 2’nci Meşrutiyetle birlikte başlamıştır. Meslek odalarının Anayasa konusu edilmesi ve Anayasal güvence altına alınması ise 1961 Anayasası ile sağlanmıştır. Konu aşağıda iki başlık altında verilmiştir.

3.3.1 TMMOB’un kuruluşuna kadar örgütlenmeler

1908’de İstanbul’da çok sayıda sivil örgütün kurulduğu bilinmektedir. Bunlardan birisi de Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyetidir. Cemiyet 1912 yılında etkinliklerini askıya

almış ve 1919'da yeniden çalışmalarına başlamış ve varlığını 1922 yılına kadar sürdürmüştür.

Cumhuriyetten sonra ilk örgütlenmeler Mayıs 1926 yılında kurulan ve merkezleri Ankara'da bulunan Türk Mühendisler Birliği ve Türk Yüksek Mühendisler Birliği adı altında gerçekleşmiştir.

Birliklerin amaçları arasında “memleketin ilerlemesine ve milli iktisadın inkişafına ve kuvvetlenmesine hizmet emeli ile mesleğin yükselmesine çalışmak”, “meslek haklarını ve azanın ihtiyaç ve menfaatlerini temin ve himayeye, mühendisler arasında tanışma ve tesanütün artmasına hizmet etmek”, “başka memleketlerden mühendis getirilmesine ihtiyaç kalmayacak derecede meslektaşların yetiştirilmesi için gençliğin mesleğe karşı rağbetini artırmaya; sermaye getirme mecburiyeti olmadıkça, memleketimizde yapılarak inşaatın Türk Mühendis Müteahhitlerine yaptırılmasını ve memlekette yerli ve ecnebi müesseselerde Türk Mühendislerinin çalıştırılmasını temine çalışmak” yer almaktadır.

Bu örgütü Şubat 1927 tarihinde kurulan Türk Yüksek Mimarlar Birliği izlemiştir. Birliğin amacı “Türk Yüksek Mimarları arasında fikri ve mesleki dayanışmayı temine, memleket içinde ve dışında Türk mimarisini ve mimarlığını tanıtmaya, Türk mimarlık sanatının ve inşaat bilgisinin beynelmilel terakkilere göre inkişafına ve Türk yüksek mimarlarının mesleki, iktisadi ve hukuki menfaatlerini korumak” olarak belirtilmektedir.

Daha sonraları bu örgütlere çeşitli tarihlerde uzmanlık dallarında örgütler eklenmiştir. Bu örgütler arasında, kurulduktan sonra başka örgütlerle birleşenler de bulunmaktadır.

Bu örgütlerin tam bir listesi henüz çıkarılamamıştır. Bilinen örgütler şunlardır: Türk Mühendisler Birliği, Türk Yüksek Mühendisler Birliği, Türk Gemi Mühendisleri Cemiyeti, Türk Maden Mühendisleri Birliği, Türk Yüksek Maden Mühendisleri Birliği, Karabük Ağır Sanayi Mühendisleri Derneği, Türkiye Jeoloji Kurumu, Türkiye Harita ve Kadastrocular Cemiyeti, Türk Yüksek Mimarlar Birliği, Orman Mühendisleri Cemiyeti, Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği.

3.4 TMMOB Dönemi

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) 7303 sayılı Yasa, 66 ve 85 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişik 6235 sayılı Yasayla 1954 yılında kurulmuştur. TMMOB tüzel kişiliğe sahip, Anayasanın 135'inci maddesinde belirtilen kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. 2017 yılı Aralık ayı itibarıyla, TMMOB çalışmalarını 24 oda, bu odalara bağlı 213 şube ve 50 il/ilçe koordinasyon kurulu ile sürdürmektedir. TMMOB'a bağlı odalara 91 kadar mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı disiplininden mezun olan mühendis, mimar ve şehir plancıları üyedir.

Kuruluşunda 10 odası ve yaklaşık olarak 8.000 üyesi bulunan TMMOB'un, 2018 Ocak ayı itibari ile oda sayısı 24, üye sayısı ise 536.898 olmuştur (Anonim 2018f).

6235 sayılı TMMOB Yasasının kabulünden sonra, Birliğin 1. Genel Kurulu 18-22 Ekim 1954 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu genel kurulda TMMOB Tüzüğü kabul edilmiş ve Elektrik M.O., Gemi M.O., Harita ve Kadastro M.O., İnşaat M.O., Kimya M.O., Maden M.O., Makina M.O., Mimarlar O., Orman M.O., Ziraat M.O. kurulması kararlaştırılmıştır. Daha sonra; Gemi Makinaları İşletme M.O. 1960, Şehir Plancıları O. 1968, Fizik M.O. 1970, Metalurji M.O. 1970, Meteoroloji M.O. 1970, Petrol M.O. 1970, Jeoloji M.O. 1974, İç Mimarlar O. 1976, Jeofizik M.O. 1986, Çevre M.O. 1992, Tekstil M.O. 1992, Peyzaj Mimarları O. 1994, Gıda M.O. 1996, Bilgisayar M.O. 2012 yıllarında kurulmuşlardır (Anonim 2018e).

3.4.1 TMMOB organları görev ve yetkileri

TMMOB organları (Birliğin karar, yürütme ve danışma organları), TMMOB Ana Yönetmeliğinin ikinci bölümünde belirtilmiş olup, şunlardır: (a) Birlik Genel Kurulu, (b) Birlik Yönetim Kurulu, (c) Yüksek Onur Kurulu, (d) Birlik Denetleme Kurulu, (e) Birlik Danışma Kurulu.

TMMOB organlarının oluşumu, görev ve yetkilerinin neler olduğu bilgilerine TMMOB web sayfasından ulaşılmış ve buradan (TMMOB Ana Yönetmeliğinden) özetlenerek aşağıda aktarılmıştır.

a) Birlik Genel Kurulu: Odaların meslekte en az on yıl kıdemli olan üyeleri arasından, toplam üye sayısının %2'si oranında ve üç kişiden az, yüz kişiden çok olmamak üzere oda genel kurullarınca seçilen ve en geç mart ayı sonuna kadar Birliğe bildirilen delegelerden ve Birlik Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Yüksek Onur Kurulunun asıl üyelerinden oluşur. Birlik Genel Kurulu, iki yılda bir toplanır. Oda genel kurullarınca delege seçimi ile Birlik Genel Kurulunun aynı yıl içinde yapılması esastır.

Birliğin kuruluş amacını gerçekleştirecek kararları almak, Yönetim Kurulu çalışmalarını gösteren raporları incelemek, gelecek dönem çalışmalarını yönlendirici kararlar almak, Birlik bilanço, gelir ve gider cetvelleri ile Denetleme Kurulu raporlarını incelemek ve haklarında karar vererek, Yönetim Kurulunu aklamak, Birlik Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu, Yüksek Onur Kurulunun asıl ve yedek üyelerini iki yıl süre için seçmek, gerektiğinde yeniden oda kurulması var olan Odaların birleştirilmesi, birbirine yakın mesleklerin bir odada toplanması ya da böyle birleşik Odaların, yeni meslek odalarına ayrılması konusunda karar almak, Birlik Yönetim Kurulunca önerilen yönetmelikleri inceleyip, onaylamak gibi işler Birlik Genel Kurulunun görev ve yetkileri arasındadır.

b) Birlik Yönetim Kurulu: Birlik Genel Kurulunca, her oda bir üye ile temsil edilmek üzere oda sayısına göre, Oda Genel Kurullarınca belirlenen üçer aday arasından seçilecek üyelerden oluşur. Oda Genel Kurullarınca belirlenen adayların Birlik Genel Kurulu delegeleri arasında bulunması zorunludur. Birlik Genel Kurulunda en çok oy alan aday asıl, diğerleri ise aldıkları oy sayısına göre birinci yedek ve ikinci yedek olarak seçilirler. Yönetim Kurulu kararlarını oy çokluğuyla alır. Oylarda eşitlik olursa başkanın katıldığı taraf çoğunluk sayılır.

Genel Kurulca alınacak kararları uygulamak ve Birlik işlerini Genel Kurulun direktifleri içinde yürütmek, odaların çalışmalarını denetlemek, koordine etmek, kolaylaştırmak ve bu konularda gereken önlemleri almak, mühendislik ve mimarlık mesleklerinin

ilerlemesi, yükselmesi, gelişmesi hakkında gerekli incelemeleri yapmak ya da yaptırmak, mühendis ve mimarların refahlarını sağlayacak önlemleri saptayarak gerekli girişimlerde bulunmak ve ilişkileri kurmak, bütün mühendis, mimar ve şehir plancılarının, mesleki onur ve çıkarlarını korumak, mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı meslekleriyle ilgili bütün elemanların, mesleklerine göre gerekli düzeye ve sonucunda parasal olanaklara ulaşmalarını sağlamak ve bu konuda ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak gerekli önlemleri almak, gerekli gördüğü il/ilçelerde TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurullarını kurmak, 2644 sayılı Tapu Kanununun 2'nci maddesi uyarınca her türlü gayrimenkul alım ve satım işlemlerini yürütmek gibi işler Birlik Yönetim Kurulunun görevleri arasındadır.

Bir de, Birlik Yönetim Kurulundan başka Yürütme Kurulu vardır. Yürütme Kurulu; Başkan, İkinci Başkan, Sayman ile (Değişik ibare: RG-2/2/2017-29967) altı Yönetim Kurulu üyesi olmak üzere (Değişik ibare: RG-2/2/2017-29967) dokuz kişiden oluşur. Yürütme Kurulu Üyeleri, Yönetim Kurulu çalışmalarından sekreteryaya ve koordinasyon görevini yürütürler. Yürütme Kurulu, görevinin gerektirdiği kadar toplanmak, Yönetim Kuruluna sunulacak konuları görüşmek, gerektiğinde ön çalışma yapmak, görüşmeler yapmak, girişimlerde bulunmakla da görevlidir.

c) Yüksek Onur Kurulu: Odaların gösterecekleri birer aday arasından, Birlik Genel Kurulunca seçilecek beş asıl, beş yedek üyeden oluşur. (Ek ikinci cümle: RG-1/7/2010-27628) Oda Genel Kurullarınca belirlenen adayın Birlik Genel Kurulu delegeleri arasında bulunması zorunludur. Yüksek Onur Kurulunun kuruluşu ve çalışma şekli Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Disiplin Yönetmeliği ile belirlenir. (Ek paragraf: RG-2/2/2017-29967) Yüksek Onur Kuruluna aday olabilmek için daha önce Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim, Denetim, Yüksek Onur Kurullarından ya da oda Yönetim, Denetim, Onur Kurullarından en az birinde asıl üye olarak görev yapmış olmak ve herhangi bir disiplin cezası almamış olmak zorunludur.

Oda Onur Kurulları kararlarına yapılan itirazları inceleyerek, karara bağlamak, Oda Onur Kurullarının Yüksek Onur Kurulunca bozulan kararlarında direnmeleri durumunda, 3 (üç) ay içinde son kararı vermek gibi işler Çevre ve Şehircilik Bakanlığının gerekli

görmesi durumunda toplanarak, istenilen konuyu incelemek ve karara bağlamak, Yüksek Onur Kurulunun görevleri arasındadır.

d) Birlik Denetleme Kurulu: Genel Kurul tarafından seçilen beş asıl, beş yedek üyeden oluşur. (Ek ikinci cümle: RG-1/7/2010-27628) Oda Genel Kurullarınca belirlenen adayın Birlik Genel Kurulu delegeleri arasında bulunması zorunludur.

Birlik hesaplarını ve bunlara ilişkin işlemleri en az üç ayda bir kez denetleyip, düzenleyeceği raporun bir örneğini Birlik Yönetim Kuruluna vermek, Birliğin hesap işleriyle, Yönetim Kurulunun hazırladığı bilanço, kesin hesaplar, yeni dönem bütçesi ve personel kadrosu hakkındaki düşüncelerini Genel Kurula sunmak, gerek gördüğü durumda, Genel Kurulun olağanüstü toplantıya çağrılmasını Yönetim Kurulundan istemek, Birlik Yönetim Kurulunun gerekli gördüğü durumlarda, oda hesaplarını ve TMMOB ve Odalar Mali İşler Yönetmeliğine uygunluğunu incelemek gibi işler Birlik Denetleme Kurulunun görevleri arasındadır.

e) Birlik Danışma Kurulu: Birlik Yönetim, Denetim ve Onur Kurulları, Oda Yönetim Kurulları, Şube Yönetim Kurulları, Bölge Temsilciliği Yürütme Kurulları ve Birlik Yönetim Kurulunun gerekli gördüğü hallerde İl Koordinasyon Kurulları, il, ilçe ve işyeri temsilcilikleri ile ilgili Birlik görevlilerinden oluşur.

Danışma Kurulu, gerekli görüldüğü zaman ve yerde ve yılda en az iki kez Birlik Yönetim Kurulunca toplantıya çağrılır. Danışma Kurulu, Birlik ve odaların çalışmalarını gözden geçirir, önerilerde bulunur, gerektiğinde eğilim belirler.

3.4.2 TMMOB yasasında birliğin amaçları ve bağlı odaları

TMMOB yasasında birliğin amaçları (a) Günün gerek ve koşullarına ve mevcut olanaklara göre, yasa ve tüzük hükümleri içinde kalmak üzere, mühendis ve mimarları meslek kollarına ayırmak, meslek ve çalışma konuları aynı ya da birbirine yakın bulunan mühendis ve mimarlık grubu için odalar kurmak. (b) Mühendislik ve mimarlık mesleği

mensuplarının ortak gereksinmelerini karşılamak, mesleki etkinlikleri kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplinini ve ahlakını korumak; kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında, yurdun doğal kaynaklarının bulunmasında, korunmasında ve işletilmesinde, çevre ve tarihi değerlerin ve kültürel mirasın korunmasında, tarımsal ve sınai üretimin artırılmasında, ülkenin sanatsal ve teknik kalkınmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak. (c) Meslek ve çıkarları ile ilgili işlerde, resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve önerilerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, bilimsel şartnameler, tip sözleşmeler ve bunlar gibi bütün bilimsel evrakı incelemek ve bunların değiştirilmesi, geliştirilmesi, ya da yeniden konulması yolunda önerilerde bulunmak şeklinde sıralanmıştır.

TMMOB yasasında birliğin amaçlarına bakıldığında, 1982 Anayasasının 135'inci maddesindeki amaç maddesinin tekrarlandığı, örgütsel yapı ve işleyişle ilgili düzenlemelerin yapıldığı, ancak meslekle ilgili konuların genel ifadelerle yer bulduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1982 Anayasasının 135'inci maddesi, gerekse bu Anayasa ile paralellik taşıyan TMMOB Yasası hükümleri, TMMOB ve bağlı odalara, meslek alanlarıyla ilgili her türlü kural belirleme, uygulama, denetleme ve yaptırım uygulama yönünde görev ve yetkiler tanımıştır. Bu nedenle, odalarca yetkileri çerçevesinde ve meslek alanının özelliğine göre ortaya konulan kurallara uygun davranılmasını sağlamak, meslek alanının korunması ve geliştirilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri almak temel görev kabul edilmiştir.

1954 yılından beri, bilimi ve teknolojiyi üretmede ve kullanmada odağına insan alınarak hareket edildiğini, mesleki-bilimsel gerekliliğin gözetildiğini, meslektaşlarının haklarının toplumsal çıkar ve kamu yararı ekseninde savunulduğunu, bu amaçla etkinlikler yapıldığını, idarenin işlemlerinin yargısal denetiminin sağlandığını ve gerektiğinde bunun için mahkemelerde dava bile açıldığını demeçleriyle sıkça ifade eden oda yöneticileri, açıklanan bu nedenlere bağlı olarak örgütlerinin tüm toplumsal ilişkileri piyasaya devretmeye çalışan gruplarca hedef alındığını da belirtmektedirler.

Oda yöneticileri aynı zamanda, siyasal iktidarlarca meslek odalarını toplum nezdinde tartışılır hale getirmek için gerekli girişimler başlatıldığını ve bazı kuruluşlara yanlı raporlar hazırlatıldığını, bu kuruluşlardan birisinin de Liberal Düşünce Topluluğu olduğunu basına da yansıyan muhtelif tarihlerde yaptıkları açıklamalarında belirtmişlerdir.

Gerçekten de Liberal Düşünce Topluluğunun 2011 yılında konuya ilişkin bir rapor hazırlamış ve söz konusu raporunda özetle; meslek kuruluşlarının sunduğu kimi hizmetler ve kullandıkları yetkilerin serbest piyasa ekonomisinin işleyişine müdahale niteliğinde olduğu, meslek örgütlerinin siyasi muhalefet odağı oldukları, üyelerinin katılım ve temsil sorunu yaşadığı, seçimlerin saydam olmadığı, zorunlu üyelikle özgürlüklerin ve bireysel hakların kısıtlandığı iddia edilmektedir. Raporun çözüm önerisi ise, yeni anayasada meslek kuruluşlarının anayasal bir kurum olmaktan çıkarılması, üyeliğin gönüllü olması, mesleki örgütlenme yerine üyelik bakımından serbestlik ve gönüllülük ilkelerine dayanan sivil toplum kuruluşu niteliğinde ve dernek biçiminde örgütlenmesi, serbest piyasanın işleyişini bozan ve rekabeti sınırlayan oda asgari birim fiyat uygulamalarına son verilmesi ve böylece de meslek mensuplarının üretilen mal ve hizmet fiyatlarında düşüşlerin sağlanması önerilmiştir.

Diğer taraftan, TMMOB'nin 01.06.2017 tarihinde bileşeni odalara yazdığı yazılardan ve basına yansıyan açıklamalarından öğrenildiği ve kamuoyunun gündemine taşındığı üzere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca bazı kurum ya da kuruluşlara gönderilen 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu Değişiklik Taslağı'nda, çok tartışılacak ve mevcut sistemi alt-üst edecek yeni bir model tasarımına gidildiği görülmüştür. Bu "Kanun Tasarısı" kanunlaşmamış ise de, Liberal Düşünce Topluluğunca hazırlanan raporla çok benzerlikler taşıdığına bir rastlantı olmadığına bilinmesi açısından önemlidir.

Söz konusu Kanun Tasarı ile Birlik ve organlarının, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamayacakları vurgusunun hemen arkasından, meslek mensuplarının ürettikleri işlerle ilgili içerik bakımından herhangi bir denetim yapamayacakları, meslek disiplinini

sağlamaya yönelik denetim yapılması halinde herhangi bir mali yükümlülük getiremeyecekleri öngörülmüştür.

Kanun Tasarısı eğer kanunlaşmış olsaydı, kanun hükümlerinin uygulanmasına ilişkin talimatname “Birlik Umumi Heyeti”nin onayıyla yürürlüğe giremeyecek, ayrıca ilgili Bakanlığın onayı da gerekecektir.

Yine Tasarı’ya göre, ilgili Bakanlıklar, Birlik ve odalar üzerindeki denetimleri sırasında her türlü kayıt ve belgeyi inceleyebilecekler, denetimlerin iki yılda bir periyodik olarak yapılması yanında ihbar veyahut şikayet başvurusu halinde her zaman yapılabilecektir. Yine bu Tasarı ile getirilmesi düşünülen bir başka konu da, odalar ve Birliğin ilgili personeli ile organlarında görevli üyeleri, ilgili Bakanlığın müfettişlerinin, denetçilerinin veya ilgili birimlerinin talebi üzerine her türlü belge, defter, kayıt ve bilgileri ibraz edecek, para ve para hükmündeki evrakı gösterecek, yazılı ve sözlü bilgi taleplerini karşılayacak, çalışma yeri tahsis edecek olmalarıdır.

Çalışmanın bu aşamasında öncelikle belirtmek gerekir ki, günümüzde çoğulcu ve katılımcı demokrasilerde merkezi yönetimden, yerinden yönetimlere doğru bir evrilme çalışmaları varken, özerkliğin güçlendirildiği, vesayet denetiminin oldukça sınırlandırıldığı bir anlayışın egemen olmaya başladığı söylenmekteyken söz konusu Kanun Tasarısı’nın kanunlaşmaması yerinde olmuştur.

Ayrıca, devletten hiç bir kaynak kullanmayan odaların gerçekleştirdikleri tüm faaliyetler başta üyelerinin, denetleme kurullarının, yüksek denetleme kurulunun, oda genel kurullarının ve yargı denetiminin denetimine tabi iken, bunlardan başka yeni bir denetim mekanizması oluşturma çabası odaların özerkliklerini zedeleyecek bir arayış olmaktan başka bir anlam taşımayacağı açıktır.

3.4.3 TMMOB’un mesleki ve toplumsal sorunlara yaklaşımı

Tüzelkişiler faaliyetlerini ehliyetlerinin müsaade ettiği sınır içinde yaparlar. TMMOB, daha önce de belirtildiği üzere, 1982 Anayasasınının 135’inci maddesiyle Anayasal

dayanağa ve güvenceye kavuşturulan, belli bir mesleğe mensup olanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak amacı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişileridir. Bu kapsamda odalar, daha çok kendi meslek alanlarında yaşanan sorunların çözümü için çalışmalar yaptığı, fakat; mesleki çalışmaların yanında, ayrıca toplumsal sorunlara da duyarlık göstererek tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirmeyi de görev alanlarında saydıkları anlaşılmaktadır.

TMMOB'un 1973-1980 yılları arası Başkanlığını yapmış, mühendis- mimar hareketinin toplumcu bir çizgiye sahip olmasında verdiği katkılarıyla öne çıkan Teoman Öztürk'ün, 24 Mayıs 1980 yılında yaptığı TMMOB 24'üncü Genel Kurulu konuşmasına bakıldığında, ne pahasına olursa olsun Birliğin ve bileşenlerinin toplumsal sorunlara duyarlı oldukları ve bu kapsamda çalışma yürüttükleri/yürütecekleri açıkça görülmektedir.

Teoman Öztürk söz konusu konuşmasında özetle; *"...Yüreğimizdeki insan sevgisini ve yurtseverliği, baskı ve zulüm yöntemlerinin söküp atamayacağına bilinci içinde, bilimi ve tekniği emperyalizmin ve sömürgecilerin değil, emekçi halkımızın hizmetine sunmak için her çabayı güçlendirerek sürdürme yolunda inançlı ve kararlıyız..."* demektedir.

Meslek odalarının sadece mesleki alanlarda faaliyet göstermesi gerektiğini savunanlar olsa da, genel kabul gören görüş bunun aksinedir. Örneğin, (Üskül 2001), *"Anayasanın 135'inci maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği gibi, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak, yani "kamu yararına" geliştirilmesi görevi, ister istemez politik tercihler yapmayı gerektirecektir. Bu, eşyanın tabiatından kaynaklanır. Meslek kuruluşları içinde karar alanların politik bir amaç taşımamaları, aldıkları kararın politik bir içerik taşımadığı anlamına gelmez"* demektedir.

Özgün (2017) ise aynı konuda; *“kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları seçim sistemi ve karar mekanizmalarıyla demokratik, büyüklükleri ve üstlendikleri kamusal görev nedeniyle de siyasal karar merciini etkileme ve kamuoyu yaratma gücüne sahip, baskı grupları olup, kabul edilsin ya da edilmesin demokrasi sürecinin başat aktörlerindedir.”* demektedir.

Anayasa Mahkemesi de 17.05.1985 tarih ve 18757 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan E:1984/12, K:1985/6 sayılı kararında, belli bir mesleğe mensup olanların ortak çıkarlarını korumak ve kollamak, aralarındaki dayanışmayı kuvvetlendirmek gibi amaçlarla kurulmuş bulunan meslek kuruluşlarının çok partili demokratik düzen içerisinde giderek etkili bir baskı grubu haline gelmelerinin, öte yandan bu şekilde örgütlenen menfaat grupları arasındaki dayanışmanın toplum çıkarları aleyhine gelişmesi tehlikesinin; bunların kamu hukuku kural ve usulleriyle yönlendirilmesini adeta zorunlu kıldığı, bu nedenlerle de sosyal bir olgu olarak öteden beri varlıklarını koruyabilmiş olan meslek kuruluşlarının Anayasal bir kurum haline dönüştürüldüğünü vurgulamış, bu değerlendirme ve gerekçelendirmelerini 10.02.1992 tarih ve 21138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 03.02.1991 tarih ve E:1991/4, K:1991/45 sayılı; 21.09.1995 tarih ve 22411 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 15.02.1995 tarih ve E:1994/82, K:1995/9 sayılı kararlarında da yinelemiştir.

Yine, Anayasa Mahkemesinin 04.06.2002 tarih ve 24775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 19.02.2002 tarih ve E:2000/78, K:2002/31 sayılı kararında, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının yürütme bölümünde idare başlığı altında özel olarak düzenlendiğini; üyelerinin çokluğu, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı; çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları; örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün, kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan derinleştirilebilmesi nedenleriyle bu kuruluşlara kamusal nitelik kazandırıldığı belirtilerek, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının sivil toplum örgütü rolünü ve demokratik toplum kültürünün derinleştirilmesine vurgu yapılmıştır.

Yukarıdan beri anlatılanlardan ve Anayasa Mahkemesi kararlarındaki saptamalarından anlaşılacağı üzere birer demokratik kitle örgütü ve siyaset bilimi literatüründe baskı grubu olan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, demokrasi anlayışının ulaştığı aşamada, yönetsel ve siyasal sürece aktif olarak katılmak suretiyle karar alma sürecini etkilemesi, iktidarı yeni kararlar almaya zorlaması meşru ve demokrasi kültürünün bir gereğidir (Özgün 2017).

Belirtilen kapsamda bir görev ve bir sorumluluk anlayışıyla birlikte, TMMOB ve bileşeni odaların yönetsel ve siyasal sürece aktif olarak katıldıkları, karar alma sürecini etkilemeye çalıştıkları, bunun yanında toplumu aydınlatıcı çok sayıda basın açıklamaları ve internet yayınları bulunmakla birlikte düzenledikleri kurultay, konferans, seminer ve panellerle gerek üyelerini gerekse toplumun her kesimini bilgilendirdikleri ve çeşitli konularda basın organlarında, televizyon kanallarında oda yetkililerinin görüş beyan ettikleri görülmektedir. Sonuç olarak, meslek odalarının meslek alanlarından yola çıkarak ülke yönetiminde bir baskı unsuru olarak yer aldığı ve gerektiği zaman muhtelif araçlarla söz haklarını kullanıp süreci etkilemeye (katkı vermeye) çalıştıkları görülmektedir.

3.5 TMMOB ve Bileşeni Odaların İmar ve Planlama Düzenindeki Rolü ve İşlevi

Bir kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan TMMOB ve bağlı odaların amaçları Birliğin “Ana Yönetmeliğinde” tanımlanmış olup, özetle aşağıdaki gibidir:

“... mühendis ve mimarları meslek kollarına ayırmak, meslek ve çalışma konuları aynı ya da birbirine yakın bulunan mühendis ve mimarlık grubu için odalar kurmak. mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının ortak gereksinmelerini karşılamak, ... mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak; kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında, yurdun doğal kaynaklarının bulunmasında, korunmasında ve işletilmesinde, çevre ve tarihi değerlerin ve kültürel mirasın korunmasında, tarımsal ve sınai üretimin artırılmasında, ülkenin sanatsal ve teknik kalkınmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak. ... resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli

yardımlarda ve önerilerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, bilimsel şartnameler, tip sözleşmeler ve bunlar gibi bütün bilimsel evrakı incelemek ve bunların değiştirilmesi, geliştirilmesi ya da yeniden konulması yolunda önerilerde bulunmak”.

TMMOB ve bağılı odaların yukarıda aktarılan faaliyet amaçlarının bazıları doğrudan, bazıları da dolaylı olarak imar ve planlama düzeniyle ilişkilidir. TMMOB bünyesinde 24 meslek odası bulunmaktadır ve bunlardan isim sırasına göre, Çevre Mühendisleri Odası, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Jeoloji Mühendisleri Odası, Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası, Şehir Plancıları Odası ve Ziraat Mühendisleri Odası vb. görev, yetki ve sorumlulukları bakımından planlama düzeniyle daha çok ilişkili faaliyet yürütmektedirler.

Söz konusu odaların imar ve planlama düzenini etkilemek için önemli potansiyelleri vardır. Bunları

- Yapılan işlere ilişkin birim fiyat oluşturabilirler, üyelerince yapılan mesleki faaliyetleri denetleyebilirler,
- Vatandaşların farkındalıklarının güçlendirilerek katılımcı planlama faaliyetlerine katılımlarını örgütleyebilirler ve imar planlama süreçlerine dahil olmaları için harekete geçirmede önemli rol oynayabilirler. Yerel halkın belirli kalkınma meseleleri hakkındaki farkındalığını arttırarak, dış faaliyetlerde bulunma kapasitelerini oluşturup ilgili meseleleri ele almak için kendi eylemlerini gerçekleştirmelerini örgütleyebilirler,
- Kampanyalar düzenleyebilirler, yoksul topluluklara temel hizmetlerin sunulması veya uygun olmayan şekilde planlanmış diğer inisiyatiflerin geri çekilmesini veya gözden geçirilmesini talep edebilirler,
- Hükümet organlarının karar alma süreçleri hakkında daha fazla bilgi edinebilirler, gereksinimleri dile getirebilirler, ilgili makamlara yönelik endişelerini ve eleştirilerini iletebilirler,
- Lobi faaliyeti yürütebilirler,

- Kamu kurum ve kuruluşlarının planlama ve uygulama faaliyetlerinin kamu denetimini yapabilirler, şeffaf ve hesap verebilir uygulamaların yaşama geçirilmesine katkı sağlayabilirler,
- Mevzuat düzenlemelerine katkıda bulunabilirler,
- Mevzuat düzenlemelerinin iptali için dava açabilirler,
- Uygulamalara ilişkin dava açabilirler ve
- Uluslararası etkinliklere katkı ve katılım sağlayarak, uluslararası düzeyde yürütülen çalışmalarla ülkede yürütülen çalışmaları karşılaştırıp ilgili mercilere önerilerde bulunabilirler

şeklinde özetlemek mümkündür.

Odalar, bütün bu faaliyetlerini hayata geçirmek için çok çeşitli araçlar kullanabilirler. Bu kapsamda daha yaygın olarak kullanılan araçlardan bazıları

- Mevzuatın kendilerine tanıdığı tüm yetkileri kullanmak,
- Bilgi paylaşım araçları olarak, planlama sürecine (mevzuat, uygulama vs.) ilişkin ilgili haberler ve güncellemeler, gazete, radyo ve televizyon gibi geleneksel medya veya web siteleri ve e-postalar gibi elektronik medya veya belirli bir coğrafyadaki topluluklarla toplantılar ve sunumlar yapmak,
- Danışma araçları olarak, planlama kararlarından etkilenen veya bunlardan etkilenme ihtimali olan kesimlere yönelik, toplantılar, kamuya açık oturumlar, şehir toplantıları, topluluk tartışmaları, odak grupları veya elektronik konferans, anketler, kamuoyu anketleri yapmak,
- Karar alma organları ile sürekli iletişim halinde olmak, toplantılar yapmak, lobi faaliyetleri yürütmek,
- Kurultay, konferans, seminer ve panel vb bilimsel etkinlikler düzenlemek gibi.
- Yazılı ve görsel basında yer almak ve
- Üyelerini harekete geçirmek, mitingler düzenlemek, basın açıklamaları yapmak

olarak sıralanmaktadır.

4. HKMO, İMAR VE PLANLAMA DÜZENİNDEKİ ROLÜ VE İŞLEVİ

4.1 HKMO'nun Kuruluşu

HKMO, TMMOB'la aynı yılda, 1954'de kuruldu. HKMO, Birliğin 10 kurucu üyesi odadan biridir. HKMO, 17.6.1938 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan "3458 Sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun" ve yukarıda söz edilen ve 27 Ocak 1954'de yürürlüğe giren "TMMOB Yasası" doğrultusunda TMMOB Yönetim Kurulu'nun onayladığı ve 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olan "TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliği" doğrultusunda faaliyet göstermektedir (Anonim 2018a).

1954 yılında yasalaşan TMMOB Kanunu gereği oda kurulması koşullarında birisi de 50 üye olması zorunluluğudur. Bu nedenle üye sayısının 50 ye çıkarılması için dönemin mühendisleri, Harita Genel Komutanlığı bünyesindeki asker mühendisleri de üye olarak kayıt ederek yeterli sayıya ulaşmışlardır. Bu dönemde harita ve kadastro mühendisleri, aralarında ciddi bir tartışma yaparak "bağımsız bir oda mı kurulsun yoksa İnşaat Mühendisleri Odası içinde mi yer alınsın" sürecini yaşamışlar ve kararları "bağımsız bir oda kurulsun" şeklinde olmuştur. Nihayetinde, HKMO 1954 yılında 50 üyesi ile TMMOB kuruluşunda yer alan 10 odadan biri olarak kurularak tarihsel süreç içerisinde yerini almıştır (Anonim 2018a).

HKMO, günümüzde 10 Şube, 10 Merkeze Bağlı Temsilcilik, 160 İl/İlçe Temsilciliği ve 20.000'e yaklaşan üye sayısı ile harita ve kadastro mühendislik hizmetleri üretimini kamu yararına ve meslek disiplini içerisinde ülkenin her köşesinde yaşama geçirmektedir.

4.2 HKMO Organları Görev ve Yetkileri

HKMO organları (karar, yürütme ve danışma organları), HKMO Ana Yönetmeliğinin ikinci bölümünde belirtilmiş olup, şunlardır: (a) Oda Genel Kurulu, (b) Oda Yönetim

Kurulu, (c) Oda Onur Kurulu, (c) Oda Denetleme Kurulu, (d) Oda Danışma Kurulu, (e) Oda Yardımcı Organları.

HKMO organlarının oluşumu görev ve yetkilerinin neler olduğuna HKMO web sayfasından ulaşılmış ve buradan (HKMO Ana Yönetmeliğinden) özetlenerek aşağıda aktarılmıştır.

a) Oda Genel Kurulu: Delege sistemine göre yapılır. Odanın görevde bulunan; Yönetim, Onur, Denetleme Kurullarının asil üyeleri, oda adına TMMOB Yönetim, Yüksek Onur, Denetleme Kurullarında bulunan asil üyeler, Oda Genel Kurulunun doğal delegeleridir. Diğer delegeler, Şube Genel Kurullarınca; bölgelerinde bulunan (Değişik ibare: RG-27/6/2015-29399) her otuz (30) üye için bir asil ve bir yedek delege, artan üye sayıları (Değişik ibare: RG-27/6/2015-29399) on beş (15) den fazla için yine bir asil ve bir yedek delege seçilir. Doğrudan Oda Genel Merkezine bağlı Temsilciliklerde de aynı yöntem uygulanır. Oturma ve çalışma yerleri ayrı şube bölgesinde bulunanların durumunun saptanmasında işyeri adresi esas alınır.

b) Oda Yönetim Kurulu: Oda Genel Kurulunca seçilen yedi (7) asil ve yedi (7) yedek üyeden oluşur. Görev süresi iki yıldır.

c) Oda Onur Kurulu: Oda Onur Kurulu, Oda Genel Kurulunca iki (2) yıl için seçilen beş (5) asil ve beş (5) yedek üyeden oluşur. Oda Onur Kurulu çalışmalarında bu Yönetmelik ile 10/7/2002 tarihli ve 24811 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan TMMOB Disiplin Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

d) Oda Denetleme Kurulu: Oda Genel Kurulunca iki (2) yıl için seçilen yedi (7) asil ve yedi (7) yedek üyeden oluşur. Denetleme Kurulu toplantıları, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla yapılır.

e) Oda Danışma Kurulu: Odanın TMMOB Yönetim, Yüksek Denetleme ve Yüksek Onur Kurulu Üyeleri, Oda Yönetim, Oda Onur, Oda Denetleme Kurulu, Şube Yönetim Kurulu

üyeleri, oda organlarında görev yapmış üyeler, Oda Yönetim Kurulunun gerekli gördüğü oda uzmanlık komisyonları üyeleri ve Oda Müdüründen oluşur. Oda Yönetim Kurulunca yılda en az 1 (bir) kez toplantıya çağırılır (Değişik fıkra: RG-27/6/2015-29399). Oda Danışma Kurulunun toplanamayacağı durumlarda, Oda Yönetim Kurulu, gerekli konuları danışmak için şube başkanlarını, sekreterlerini ve saymanlarını yılda en az 1 (bir kez) toplantıya çağırır.

f) Odanın yardımcı organları: Sürekli teknik-bilimsel komisyonlar (STBK), harita kurultayı düzenleme kurulu, öğrenci komisyonları ve diğer komisyonlardır. Yardımcı organların çalışma şekli ve esasları iç düzenleyici idari işlemlerle belirlenir. Yönetim Kurulu gerekli gördüğü kadar yeni komisyonlar oluşturabilir. Oda organlarının görevleri TMMOB organlarının görevlerine çok benzer olduklarından dolayı ayrıca burada açıklanmamıştır.

4.3 Harita ve Kadastro Mühendisliğinin Temel Uzmanlık Alanları, İmar ve Planlama Düzenindeki İşleri

Haritacılık, uygarlık tarihinin ilk mesleklerinden biridir. İlk dünya haritasının günümüzden 2.700 yıl önce Babilli'ler tarafından bir tablet üzerine çizilmiş olduğu, ilk mülkiyet kadastro sununun ise Nil Nehri boyunca yaşayan insanların gereksinimlerini karşılamak üzere bundan 4.000 yıl önce ortaya çıktığı bilinmektedir (Anonim 2018a).

Türkiye'de hizmet sektörünün özellikle toprağa yönelik yatırımlarında en önemli ve devingen sektörlerinden biri harita-kadastro sektörüdür. "Harita" yeryüzünün ve onun yakın çevresinin coğrafi özelliklerini; "Kadastro" ise, arazi - insan ilişkilerini modellendiren bir bilgi sistemidir. Birbirinden ayrılmaz nitelikteki bu sistem, bir arada, toprağa bağlı tüm yatırım ve mühendislik hizmetlerinin altyapısını oluşturan temel bir etkinliktir (Anonim 2018a).

Harita ve harita bilgileri üretimi, kadastro, tapu ve mülkiyet, imar uygulamaları, kamulaştırma, arazi toplulaştırması, coğrafi bilgi sistemleri, fotogrametri ve uzaktan

algılama, gayrimenkul değerleme, mühendislik yapılarının etüdü ve projelendirilmesi, kartografya, kentsel dönüşüm, mühendislik ölçmeleri, lme ve değerlendirme, jeodezi ve navigasyon ileri harita ve kadaastro mühendisliği (jeodezi, jeodezi ve fotogrametri, harita, geomatik) mesleğinin temel uğraş alanlarıdır. Bu uğraş alanların tamamı öyle ya da böyle imar ve planlama düzeniyle ilişkili alanlardır.

Bununla birlikte;

- Arsa ve arazi düzenlemesi, parselasyon planı yapımı (3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18'inci madde uygulaması),
- İmar uygulaması (3194 sayılı İmar Kanunu'nun 15 ve 16'ncı madde uygulamaları),
- 2981/3290/3366 sayılı Kanun kapsamında imar ve gecekondü mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak işlemlere ilişkin imar uygulaması ve tahsis işlemleri,
- Terkin işlemleri,
- Yapı aplikasyon projesi yapımı ve uygulaması, vaziyet ve bağımsız bölüm planı ve fenni mesuliyet (teknik uygulama sorumluluğu),
- Yol kotu (plan/profil/ett),
- İmar durumuna aykırı ve tecavzl yapıların tespiti, ecrimisil ve kl'i,
- Uygulama imar planı ve koruma amaçlı imar planına ilişkin harita ve mülkiyet,
- Kentsel dönüşüm,
- Mania planları ve uçuş konisi,
- Kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi,
- Köy yerleşim planları,
- Ayırma (ifraz) işlemleri ve
- Birleştirme (tevhid) işlemleri

harita ve kadaastro mühendisliği mesleğinin imar ve planlama düzeniyle doğrudan (daha çok) ilişkili çalışma alanlarıdır. Dolayısıyla, mesleğin sayılan i ve işlemleri, HKMO'nun da en önemli uğraş alanlarında kalmaktadır.

4.4 HKMO'nun İmar ve Planlama Düzeni İçindeki Rolü ve İşlevi

HKMO birçok faaliyetiyle imar ve planlama düzeniyle ilişkilidir. Bunlardan biri mesleki denetim uygulamalarıdır. İmar ve planlama düzeni içinde kalan teknik işlerin önemli bir kısmı, yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı gibi harita ve kadastro mühendislerince yapılmaktadır.

Sağlıklı, güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasında tüm mühendislik, mimarlık ve planlama hizmetlerinde olduğu gibi, harita ve kadastro mühendislik hizmetleri de teknik ve bilimsel ilkelere, teknolojik gelişmelere ve hukuksal gerekliliklere uygun olarak yetkin meslek mensuplarınca yerine getirilmesi gerekir. Diğer bir ifadeyle belirli ilkelere göre uygulanması gereken harita ve kadastro mühendisliği meslek alanındaki teknik işlerin (plan ve projelerin) bilimsel ve teknik ilkelere uygunluğunun denetimi ile yeterli koşullara sahip harita ve kadastro mühendisi tarafından yapılıp yapılmadığının denetimi HKMO'ca yapılmaktadır. HKMO'nun mesleki denetim için yaptığı faaliyetler aynı zamanda bir kamu hizmetidir.

Kamu yararı gözetilerek uygulanan mesleki denetim, harita ve kadastro mühendisliği mesleğinin rant odaklı kullanılmasının ve yeniden yapılandırılmasının önlenmesi için en önemli ve tek mekanizmadır. Bunun yanında, yetkisiz kişilerin unvan kullanması, sahte imza, haksız rekabetin önlenmesi gibi hususlarda da mesleki denetim tek güvenilir kaynaktır. Mesleki denetim uygulamalarının aynı zamanda üyeyi koruyan işlevleri de vardır.

HKMO'nun mesleki denetim faaliyetleri dışında kalan ve fakat, "imar ve planlama düzeni" içerisinde çok önemli rolü ve işlevi olan asıl çalışmaları, "*politika oluşturma*" ve "*politikaya müdahale*" çalışmaları olmak üzere iki ana başlık altında aşağıda incelenmiştir.

4.4.1 Politika oluşturma çalışmaları

HKMO, ülke ve meslek sorunlarına ilişkin düzenlediği seminer, panel, kongre gibi çeşitli bilimsel ve teknik toplantı ve diğer etkinliklerle mesleki sorumluluğunu ve işlevini yerine

getirme uğraşındadır (Anonim 2018a). HKMO, mesleki alanından yola çıkarak bir yandan ülke sorunlarına, diğer yandan da mesleki alanında yaşanan mesleki sorunlarına çözüm getirmeye çalışmaktadır. Bu amaçla gerek genel kurullarında, gerekse gerçekleştirdiği mesleki bilimsel ve teknik etkinliklerinde olası hedeflerin ortaya konulduğu politikaları tartışmaya açmaya özen göstermektedir.

Etkinliklerinde mesleki alanında yaşanan gelişmelerin ve sorunların, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşlarından gelen mühendislerin katılımlarıyla tartışılarak irdelenmesi, bilimsel ve kalıcı öneriler geliştirilmesi, HKMO'nun geleceğe yönelik politikalarının belirlenmesinde önemli bir altlık oluşturmaktadır.

HKMO'nun yönetim ve çalışma anlayışı; birlikte üretme, birlikte yönetme ve ortak karar alma süreçleri, alınan kararların uygulama biçimi demokratik merkezîyetçi bir yapıdadır (Anonim 2018a). HKMO, kendisine bağlı şube ve temsilciliklerinden, bünyesinde barındırdığı bilimsel teknik komisyonlarından, özel sektörde, kamuda ve üniversitelerde görev yapan üyelerinden gelen öneriler doğrultusunda etkinlikler yapmakta, mesleki ve teknik politikalarını genelde bu etkinlikler üzerinden oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, TMMOB ortamlarında oluşturulan görüşler, alınan kararlar da HKMO'nun politikalarında ve çalışma biçiminde etkili olmaktadır. Özellikle dünya ve Türkiye gerçeklerine nasıl yaklaşılması gerektiği, ülke gündeminde can alıcı aciliyette olan sorunlara karşı çağdaş ve demokratik duruşla nasıl dahil olunacağını yol haritasının belirlenmesi gibi konularda TMMOB ortamlarında diğer odalarla birlikte oluşturulan ortak politikalar HKMO'yu da bağlamaktadır.

HKMO'nun imar ve planlama düzenine ilişkin politika oluşturma çalışmaları, örnek olaylar üzerinden aşağıda ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışıldığı gibi, yerelde, ulusal düzeyde ve uluslararası düzeyde olmaktadır.

4.4.1.1 Yerelde politika oluşturma alışmaları

Yerel yönetimler, merkezi yönetimlerin dışında kalan kamusal örgütlenmelerdir. 1982 Anayasasına göre yerel yönetimler; “*mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir*” (1982 AY, md.127) olarak tanımlanmıştır.

Yerel yönetimlerin, kamu kurum ve kuruluşlarında, meslek birimlerinde ve diğer sivil toplum örgütlerinde, katılım ve temsil gibi demokrasi ilkelerinin, toplumun siyasal kültüründe yer edinmesini kolaylaştırıcı işlevleri vardır (Arıkboğa 2018).

Özellikle demografik nedenlere ve sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak; yerel yönetimlerde karar alma sürecine katılımının, hem sorunların çözümüne hem de demokratikleşmeye katkısı açısından vazgeçilmez bir işleve sahip olduğu genel kabul görmektedir.

Günümüzde, kentlerin karşı karşıya bulunduğu pek çok sorun vardır. Bunlardan özellikle sağlıksız kentleşmeye yol açan kararlar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan diğer sorunlar, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının karar alma süreçlerine etkin katılımı olmadan çözülebilir görülmemektedir.

Belki bir ihtiyaçtan, belki de dünyada demokratikleşme adına yaşanan gelişmelere koşut olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yerelde alınan kararlara ve bu kararların uygulanmasına katılım konusunu aşağıda sıralanan mevzuat hükümleri içinde belirlemiştir.

- Mahalleler ve Mahalle Muhtarlıkları (5393/Madde 9),
- Hemşeri Hukuku (5393/Madde 13),
- Belediyenin Görev ve Sorumlulukları (5393/Madde 14),
- Belediyenin Yetkileri ve İmtiyazları (5393/Madde 15),

- Belediye Meclisi Toplantıları (5393/Madde 20, 21 ve 23),
- İhtisas Komisyonları (5393/Madde 24),
- Stratejik Plan ve Performans Programı (5393/Madde 41),
- Kent Konseyi (5393/Madde 76),
- Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım (5393/Madde 77) ve
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7, 8 ve 9'uncu maddeleri.

Diğer taraftan, Avrupa Kenti Hakları Deklarasyonu, Avrupa Kentsel Şartı gibi bazı uluslararası belgeler de yerel yönetimlerde katılım konusunu zorlamaktadır.

Daha önce de vurgulandığı üzere, birer demokratik kitle örgütü ve siyaset bilimi literatüründe baskı grubu olan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının, demokrasi anlayışının ulaştığı aşamada, yönetsel ve siyasal sürece aktif olarak katılmak suretiyle karar alma sürecini etkilemesi, yöneticileri yeni kararlar almaya zorlaması meşru ve demokrasi kültürünün bir gereğidir. Odalar, gerek bu kültüre uygun olarak taşıdıkları sorumluluk bilinciyle, gerekse mevzuatın kendilerine verdiği görev ve sorumluluk nedeniyle, imar ve planlama düzeninde politika oluşturma çabalarını yerelde de sürdürmektedirler.

HKMO'nun yerelde politika oluşturma çalışmaları genelde TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulları içinde, diğer oda birimleriyle birlikte yapılan ortak çalışmalarla olmaktadır. Bu kurullar, 8-9 Nisan 1989 tarihinde yapılan TMMOB Olağanüstü Genel Kurul kararı ile kabul edilerek yürürlüğe konulmuş olan "*TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulları Yönetmelik*"ine göre kurulurlar ve yine bu yönetmelikte belirtilen esaslara göre faaliyet gösterirler.

Adı geçen yönetmelikte "koordinasyon kurullarının" görevleri özetle şöyledir: TMMOB ilkeleri doğrultusunda o ilde ve ilçedeki diğer ilgili kuruluşlarla geliştirici bir ilişki içinde bulunmak ve ortak çalışmalar yapmak, yerel konularda ülke ve kamu yararını savunmak ve çözüm önerileri geliştirmek, kongre, kurultay, sempozyum, konferans, panel vb. etkinlikler düzenlemek, yerel eğilimleri, birikim ve deneyimleri TMMOB Genel Sekreterliğine iletmek, kamu yararı, üye ve halk çıkarlarını koruma doğrultusunda

odalarca sürdürülen mesleki denetimin, teknik elemanların bütünlüğünü geliştirici bir uyum içinde uygulanmasını sağlamak, olanaklar dahilinde çalışmalarını kamuoyuna iletmek, bu amaçla toplantılar düzenlemek, yayın çıkartmak ve diğer basın-yayın araçlarından yararlanmak, sosyal içerikli çalışmalar yapmak, bu alanda sportif, sanatsal, kültürel yarışmalar, sergiler vb. çalışmalarını gerçekleştirmek, gereksinim duyulduğunda TMMOB’da oluşturulacak olan “Çalışma Grupları”na görüş ve öneriler iletmek ve yerel çalışmalar yapmak için “Alt Çalışma Grupları”nı oluşturmak.

TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulları kuruldukları illerin adlarıyla anılırlar. Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (HKMO) 81 ilde de örgütlü olduğu için tüm İl Koordinasyon Kurullarında temsilci bulundurmakta ve yerel çalışmalarına katkı ve katılım sağlamaktadır.

HKMO’nun mesleki faaliyet alanı, yerel yönetimlerin başta imar planlama ve uygulama faaliyetleri olmak üzere pek çok faaliyetiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle de, HKMO İl/İlçe Koordinasyon Kurullarının içinde yer alarak özellikle imar ve planlama işlerine ilişkin politikaların belirlenmesinde (*yerel yönetim çalışmalarını izlemek ve çalışma sürecine katılım ve katkı olanaklarını zorlamak vs.*) çokça görev ve sorumluluk üstlendiği bilinmektedir.

İl/İlçe Koordinasyon Kurullarında sürdürülen faaliyetler konusuna göre uzmanlardan oluşturulan çalışma grupları üzerinden yürütülmektedir. Çalışma gruplarına ilgili meslek odalarının önerdikleri alanında uzman kişiler katılmakta, hazırlanan teknik raporlar üzerinden eylemlilikler yapılmaktadır. Bu eylemlilikler daha çok rapor hazırlamak, basın açıklamaları yapmak, panel – sempozyum gibi etkinlikler düzenlemek, basın bülteni çıkarmak, basına demeç vermek vb. şekillerde olmaktadır.

TMMOB bileşeni odaların bütün bu faaliyetlerden başka, illerde kurulan kent konseyleri üzerinden de yereldeki imar ve planlama çalışmalarına katkıda bulunduğunu belirtmek gerekir. Örneğin: Antalya Kent Konseyi, Türkiye’deki Yerel Gündem 21 projesinin ilk uygulamalarından birini oluşturmaktadır. Bu konsey, mart 1997’de, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı ve Antalya Mimarlar Odası ortak girişimi ile kurulmuştur. Konsey’in

başkanlık görevini 2009 tarihine kadar görevdeki Büyükşehir Belediyesi Başkanı yürütmüştür. 2008 yerel seçimlerinin ardından, 2009 Ağustos ayında yapılan seçim ile mimarlar odası başkanı, “Antalya Kent Konseyi Başkanı” seçilmiştir (Anonim 2018g).

Diğer taraftan, konunun özelliğine göre HKMO, İl Koordinasyon Kurulları içinden değil de, bizatihi kendisi tarafından yerelde imar planlama ve uygulama işlerine ilişkin faaliyetler yürüterek, oluşturduğu politikalarla karar alma süreçlerinde etkin olmaya çalışmaktadır. Aşağıda, HKMO’nun gerek doğrudan ve gerekse TMMOB İl Koordinasyon Kurulları içinden, yerelde yaptığı çalışmalarına bazı örnekler verilmiştir. Örnek olaylar belirlenirken, tek bir şubece yapılan çalışmalar değil, farklı farklı şubelerce ve İl Koordinasyon Kurullarınca yapılan çalışmalar seçilmiştir.

4.4.1.1.1 Örnek olaylar (yerel düzeyde)

Gerek HKMO birimlerince bizatihi yapılan ve gerekse İl Koordinasyon Kurulları içinden yapılan çalışmalar daha çok, meslek içi eğitim etkinlikleri düzenlemek, rapor hazırlamak, panel-çalıştay gibi etkinlikler düzenlemek, yerel yöneticilerle toplantı yapmak, belediyelerle ortak çalışmalar yürütmek gibi faaliyetlerle sürdürülmektedir. Belirtilen çalışmalar üzerinden imar ve planlama düzenine ve uygulamalarına ilişkin yerel düzeyde politika oluşturulmaya çalışılmaktadır.

a) Rapor hazırlamak: Türkiye’nin en büyük metropol kenti olarak adlandırılan İstanbul’da faaliyet gösteren HKMO İstanbul Şubesince ve İstanbul İl Koordinasyon Kurulunca İstanbul’da yapılan imar işlerine ilişkin olarak muhtelif tarihlerde, muhtelif raporlar hazırlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu raporlardan biri de, son yıllarda Türkiye’nin en büyük yatırımları arasında gösterilen İstanbul 3. Havalimanı için hazırlanan rapordur. Bu rapor 2014 yılında İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından “3. Havalimanı Teknik Raporu” adıyla hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Raporda öne çıkan hususlar özetle şöyledir: 3’üncü Havalimanı sahası olarak belirlenen alan gerek Terkos Gölü, kuş göç yolları ve orman alanlarına etkisi dikkate alındığında ekolojik açıdan, gerekse jeolojik durum, proje kotu ve dolgu ihtiyacı gibi teknik kriterler açısından uygun olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, ihaleden sonra yapılan proje kotu değişikliğine göre imalat

yapılacak olursa, bu kez havaalanına iniş-kalkış, yalnızca Karadeniz istikametinden yapılabilecektir. ÇED raporuna göre meteorolojik durum ortada iken, bu havaalanının uygun olarak çalışabilir olup-olmadığı belirsizdir. Dolayısıyla, dolgu maliyeti bir yana, 3'üncü Havalimanı projesi doğal yaşam ortamlarının ve önemli su havzalarının yok olması ile sonuçlanacak olup proje; ekolojik ve jeolojik kriterler, zemin özellikleri, kazı ve dolgu alanları, kent bilimi ve uçuş güvenliği açısından kabul edilebilir değildir.

2017 yılında İzmir İl Koordinasyon Kurulu, EGEÇEP ve Doğa Derneği ile birlikte “İzmir ve Bölgesinde Planlanan Rant Projeleri Hakkında Rapor” hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Bu raporda özetle; tarım alanları, meralar, makilik ve fundalık alanlar gibi doğal alanların, üst ölçek *plan* kararları ile yapılaşmaya açılmasının doğru olmadığı, Çeşme yarımadasının yapılaşma baskısıyla büyük bir tehdit altına girdiğine dikkat çekilmiştir. Raporda ayrıca; İzmir için gelecekte çizilen senaryonun; doğal yapısından gitgide uzaklaşan, ekolojik değerlerini kaybeden, betonlaşmaya teslim edilmiş, parça parça plan değişiklikleri ile yüksek rant artışlarının önünü açan, kıyılarını betona teslim eden rant talanı altında sağlıklı bir kent olacağı tespitleri yapılmış ve İzmir halkına seslenilerek, bu projeye bugün karşı çıkılmazsa yarın çok geç olacak çağrısında bulunulmuştur.

Yine 2017 yılında Diyarbakır İl Koordinasyon Kurulu tarafından “Sur” için bir rapor hazırlanmış ve basın açıklamalarıyla bu rapor kamuoyu ile paylaşılmıştır. Söz konusu raporda özetle; Kurşunlu Camii, Hacı Hamit Camii, Paşa Hamamı, Mehmet Uzun Evi, Ermeni Katolik Kilisesi, Dört Ayaklı Minare gibi kimi tescilli yapıların “ağır hasarlı” olduğu belirtilmiştir. Raporda ayrıca, alanda yeni açılacak yollar ve Emniyet Hizmet Alanları olarak ayrılan alanlar içerisinde 17 adet tescilli yapı ve 42 adet korunmaya değer geleneksel yapı olmak üzere toplamda 976 adet yapının plan kararı ile yıkımının öngörüldüğü de belirtilmiştir.

b) Meslek içi eğitim etkinlikleri düzenlemek: HKMO ve bağlı birimleri üyelerine yönelik meslek içi eğitimler ile belgelendirme faaliyetlerini 17/02/2007 tarih ve 26437 sayılı T.C. Resmi Gazete’de yayımlanan “Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliği” kapsamında yürütmektedir.

Eğitim etkinlikleri, HKMO bünyesinde kurulmuş ilgili komisyonların belirleyeceği eğitim programları çerçevesinde “Genel Merkez”ce organize edilmekte ya da meslektaşlarını etkileyen/etkileyecek olan yeni mevzuat değişiklikleri kapsamında düzenlenmektedir. “Genel Merkez” tarafından şubelerce ve merkeze bağlı temsilciliklerce düzenlenen eğitim programlarına katkı ve destek de sağlanmaktadır.

Bu kapsamda, 2016 yılında Ankara Şubesinde “*Kamulaştırma Bilirkişiliği Eğitimi*” düzenlenmiştir. 2017 yılında İstanbul Şubesinde üniversitelerden yeni mezun olan meslektaşlarının iş yaşamında sıklıkla karşılaştıkları sorunlar arasında imar uygulamalarına yönelik bilgi ve deneyim eksikliğinin olduğu düşüncesiyle ve bu eksikliklerin giderilebilmesine destek olmak ve yeni mezun meslektaşlarının iş yaşamına daha donanımlı olarak başlayabilmelerini hedefleyerek yeni mezun meslektaşlarına yönelik “*İmar Kanunu Uygulamaları*” eğitim semineri düzenlenmiştir. Benzer bir amaçla, 2018 yılında Diyarbakır Şubesinde “*İmar Uygulamaları Eğitimi*” düzenlenmiş; eğitim konuları, imar uygulamaları mevzuatı, imar uygulamalarının kamu kurumlarındaki işleyişi, parselasyon planının hazırlanması, dağıtım, DOP ve KOP hesapları olarak belirlenmiştir.

Belirtilen eğitim etkinliklerinden başka; son 15 yıl içinde aplikasyon projesi/uygulaması, fenni mesuliyet ve cins değişikliği, arsa ve arazi düzenlemesi, kentsel dönüşüm, arazi toplulaştırması, değerleme konularında da farklı farklı şubelerde eğitimler verilmiştir.

c) *Panel-çalıştay gibi etkinlik düzenlemek:* HKMO’ya bağlı şubelerce, yetkili oldukları illerde muhtelif panel ve çalıştay gibi bilimsel ve teknik etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinliklerle birlikte, yerelde yaşanan sorunların çözümüne ilişkin politikalar oluşturulabilmektedir. Bu kapsamda, Bursa Şubesi 2013 yılında Kütahya’da “*Kentsel Dönüşüm ve Mülkiyet İlişkisi, Taşınmaz Değerlemesi ve Coğrafi Bilgi Sistemleri*” konulu panel düzenlemiştir. Panelde Kütahya’daki kentsel sorunlar tartışılmış ve çözüme ilişkin politikalar belirlenmeye çalışılmıştır.

İstanbul Şubesi 2016 yılında Tekirdağ’da “*Kamulaştırma*” konulu, 2017 yılında Kırklareli’nde “*İmar Planı Uygulamaları*” konulu, 2018 yılında yine Tekirdağ’da “*Arazi*

Yönetimi, Akıllı Kentler ve Kent Bilgi Sistemleri” konulu panel etkinlikleri düzenlemiştir. İzmir Şubesi 2016 yılında Manisa’da “*Yerel Yönetimlerde CBS Uygulamaları ve MAKS Projesi*” konulu panel gerçekleştirmiştir. Yine İzmir Şubesinde, 2016 yılında Bodrum’da “*5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancıların Aşılattırılmasına Dair Kanun’un İmar Uygulamalarına Etkisi*” konulu çalıştay düzenlemiştir. Bodrum bölgesi başta olmak üzere civar yerlerde faaliyet gösteren üyeler ile Bodrum Belediyesi yetkililerinin ve çalışanlarının da katıldığı bu etkinlikte, son dönemde Bodrum yarımadası ve civarında yaygın bir sorun haline gelmiş olan imar uygulamaları işlerinin çözümüne ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

d) Belediye yetkilileriyle toplantı yapmak, ortak etkinlik düzenlemek: HKMO’ya bağlı tüm birimler etkinlik alanlarında bulunan yönetici pozisyonundaki belediye yetkilileriyle (başkan, başkan yardımcısı, imar müdürü vs.) belediyelerde yürütülen imar işlerine ilişkin görüş alışverişinde bulunmak üzere sık sık toplantılar gerçekleştirmektedirler.

HKMO’nun resmi web sitesinden toplantıların ayrıntılı bilgilerine ulaşılabileceği üzere, toplantı sayıları çok fazla olduğundan, bu başlık altında sadece üç çalışma örnek olarak verilmiştir. Bunlardan biri, İzmir Şubesinin 2016 yılında Menteşe Belediye Başkanlığı, Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve HKMO Genel Merkez/Kırsal Kentsel Alan Düzenlemesi Komisyonu ile birlikte düzenlenen “*Yapı Aplikasyon Projesi Yapımı ve Uygulaması, Fenni Mesuliyet Üstlenilmesi, Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzni Çalıştayı*”dır. Bu çalıştay toplam 6 oturum, 31 başlık altında gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında; standart bir “*Yapı Aplikasyon Projesi*” dosyası içerisinde yer alması gereken plan, proje ve belgelerin kesinleştirilmesine, Proje Müellif uygulamacı ile Proje Fenni Mesulü arasındaki iş ayrımının netleştirilmesine çalışılmıştır. Yine Çalıştay kapsamında Bağımsız Bölüm Planı, Vaziyet Planı ve Röperli Krokilerin hangi aşamada hazırlanması gerektiği, ruhsat eki mi, yapı kullanma izni eki mi sorularına mevzuat çerçevesinde cevap bulunmaya çalışılmıştır.

İkinci örnek, yine İzmir Şubesinde, 2017 yılında sağlıklı kentleşme, nitelikli yapılaşma, kültürel tarihin ve doğal çevre değerlerinin korunarak geliştirilmesi için Menemen Belediye Başkanlığı ile imar ve uygulama işlerinin denetimini sağlayacak mesleki

faaliyet denetimi protokolü ile Seferihisar Belediye Başkanlığı ile Seferihisar'da daha iyi kentleşme, doğayı ve çevreyi koruma amacıyla mesleki faaliyet denetimi protokolüdür.

Bir başka örnek olay da, Antalya Şubesi tarafından Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin imar yönetmeliği çalışmalarına ev sahipliği yaparak, içinde yer alarak katkı verilmesidir.

e) *İl Koordinasyon Kurulları üzerinden yapılan etkinlikler*: Son 10 yılda yerelde yapılan etkinliklerin çoğu "*İl Koordinasyon Kurulları*" üzerinden kent sempozyumları şeklinde düzenlenmiştir. 2007-2017 yılları arasında ayrıntıları Ek-1'de görüleceği üzere 46 kez muhtelif il/ilçede kent sempozyumları gerçekleştirilmiştir. Bu sempozyumların tamamında HKMO'nun yereldeki ilgili Şubesi yer almıştır.

Kent sempozyumlarında, kente ve yerel yönetimlere dair tespitler yapılmaktadır. Etkinliklerde, kentlere yönelik sorunlar ve çözüm önerileri uzmanlar ve "kentlin sahibi" kentlilerle birlikte masaya yatırılmaya çalışılmaktadır. Örneğin, İstanbul İl Koordinasyon Kurulunca 2017 yılında 4'üncüsü gerçekleştirilen kent sempozyumunun tartışma başlıkları "*Kent ve Adalet, Emek, Meslek Örgütlerinin Perspektifinden Kent ve Adalet, Kent Politikalarının Mekansal ve Toplumsal Etkileri, Göç Mekanları ve Kent Yurttaşlığı, Kentsel Yaşamda Adalet, İstanbul'da Doğal Yapının Dönüşümü, Kentsel Ve İklimsel Dönüşüm, İstanbul'da Arazi ve Enerji Yönetimi, Mekan, Kimlik, Kültür, Medya, Kent ve İletişim*" olarak belirlenmiştir. Bu sempozyum sadece gündeme aldığı konularda çalışan bilim insanlarını ve uzmanları bir araya getirmek, görüşlerini sunmak ve tartışmak için bir ortam olarak değil, bilim insanlarının ve uzmanların yanı sıra, bu kentte yaşamının tüm ödül ve cezalarına katlananların katılabileceği, görüşlerini ve saptamalarını, önerilerini sunabilecekleri, deneyimlerini paylaşabilecekleri bir platform olarak tasarlanmış ve bu şekliyle gerçekleştirilmiştir.

Düzenlenen tüm kent sempozyumlarının sonucunda ortaya çıkan veriler, sorunlar, kaynakları ve çözüm önerileri muhtelif yayınlarla kamuoyuna sunulmaktadır. Ayrıca, her etkinlikte sonuç bildirgesi hazırlanmakta ve kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Örneğin, "Kimliğini Arayan Kent Van" temasıyla Van ilinde gerçekleştirilen sempozyumunun sonuç bildirisinde özetle; "*kıydan 100 metre mesafeye kadar yapılaşmanın yasak olmasına*

rağmen Van Gölü sahilinin sıfır noktasında yapılar inşa ediliyor. Kamu kurumları sahilin halka açık olması gereken ve sahilin halk tarafından kullanılması elverişli kesimlerinde eğitim ve dinlenme tesisleri adı altında yapılar inşa etmişlerdir, bu yapıların çevreleri de halk girmesin diye tel örgülerle çevrilmiş durumdadır. Halbuki her ne kadar tesis yapmış olsalar bile Van Gölü kıyı şeridini halka kapatılmamalıdır... Van Gölü'nün kendisine has bazı özellikleri vardır. Gerek çevresindeki bazı değerler, gerekse gölün kendi özgün özeliği dolayısıyla "Van Gölü Koruma Yasası" hazırlanması gerekiyor... Van'da kentsel dönüşüm, üst ölçekli planlarla uyumlu olmalı, kent kültürünü yansıtan projelere yer verilmeli, proje demokrasisi uygulanarak ilgili tüm çevrelerin ve halkın katılımı mutlaka sağlanmalıdır." Denilmiştir.

4.4.1.2 Ulusal düzeyde politika oluşturma çalışmaları

İmar ve planlama düzenine ilişkin ulusal düzeyde politika oluşturma çalışmaları, HKMO'nun özel uzmanlık alanına giren ve bu nedenle de bizzat kendisinin oluşturduğu politikalar dışında, TMMOB içindeki komisyonlara katılarak, raporlar sunarak diğer odalarla birlikte TMMOB üzerinden olmaktadır.

Bir meslek örgütü olarak TMMOB ve bileşeni HKMO'nun temeldeki amacı, üyelerinin ortak menfaatlerini ve mesleki birikimlerinin gereklerini karar organlarına iletmek ve ortaya çıkacak kararların üyelerinin menfaatleri doğrultusunda oluşmasının ve mesleğin kamunun yararına uygulanmasının sağlanmasıdır. Odaların nihai amacı karar alma mekanizmasını bizzat ele geçirmek değildir.

Bu kapsamda, TMMOB'un çalışma anlayış ve ilkelerine bakıldığında; bağlı odaları ile birlikte meslek ve meslektaş sorunlarının, ülkenin ve halkın sorunlarından ayrılamayacağını kabul eder. Politikanın oluşturulmasında ve uygulanmasında demokratik merkezîyetçi yöntemleri uygular. Karar alma süreçlerinde demokratik ve katılımcıdır. Mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarını düzenler, üyesinin ve halkın çıkarlarını korur. Sanayileşme ve demokratikleşme alanlarında durum tespitleri yapar, politikalar ve çözüm önerileri üretir. Ülkenin demokratikleşmesi için çaba sarf eder. Kamuoyu oluşturmaya yönelik çalışmalar içinde tartışmasız yer alır. Demokratik

Kitle Örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile ilkeli ve demokratik işbirliği içerisindedir (Anonim 2018f).

Bugün Türkiye’de egemen olan sermaye birikim politikaları, yoğun emek sömürsü yanı sıra kentsel-kırsal ve doğal-kültürel varlıkların el değiştirmesi üzerinden arazi, mülkiyet ve imar düzenlemelerine dayanmaktadır. Bu kapsamda, denilebilir ki, özellikle kentler geri dönüşümü mümkün olmayan ve yaşamın sürdürülmesini riske atacak düzeyde sömürü ve rant müdahaleleriyle tahrip edilmektedir. TMMOB ortamlarında yapılmakta olan bu ve benzeri tespitler nedeniyle, TMMOB ve HKMO, arazi, mülkiyet, imar düzenlemeleri ve uygulamalarıyla özel olarak ilgilenmekte, bu konuları takip etmek üzere komisyonlar oluşturmakta, raporlar hazırlamakta, panel-sempozyum gibi etkinlikler düzenlemekte, ürettiği raporlar üzerinden kamuoyu oluşturmaya çalışmakta, gerektiğinde yargıya başvurmakta ve nihayetinde imar ve planlama düzeniyle ilgili ulusal düzeyde karar alma mekanizmalarını etkilemeye çalışmaktadır.

Aşağıda, HKMO’nın hem TMMOB üzerinden ulusal düzeyde politika oluşturma çalışmalarına ve hem de HKMO’nun bizatihi kendisinin ulusal düzeyde politika oluşturma çalışmalarına çeşitli örnekler verilmiştir.

4.4.1.2.1 Örnek olaylar (ulusal düzeyde)

4.4.1.2.1.1 TMMOB üzerinden yürütülen çalışmalara örnekler

TMMOB üzerinden yürütülen çalışmalar genel olarak odaların gönderdikleri temsilcilerden oluşan çalışma gruplarınca/komisyonlarınca ortak rapor hazırlamak, kongre-sempozyum-çalıştay gibi etkinlikler düzenlemek, Bakanlıklarda yürütülen çalışmalara katılım sağlamak, görüş vermek vb. faaliyetler şeklinde olmaktadır.

a) *Çalışma grupları/komisyonları kurulması:* TMMOB bünyesinde odalarını temsilen, odalarınca gönderilen uzmanlardan oluşan çalışma grupları veya komisyonları (*bu grupların/komisyonların bazıları sürelidir*) kurulmaktadır. Örneğin: 42’inci dönemde, 17

çalışma grubu kurulmuş olup, bunlardan imar planlama düzeniyle ilişkili olanları; plan yapım yönetmeliği çalışma grubu, yapı denetim çalışma grubu, Burdur Gölü Havzası raporu çalışma grubu, yerel yönetimler çalışma grubudur. 43'üncü dönemde, 20 çalışma grubu kurulmuş olup, bunlardan imar planlama düzeniyle ilişkili olanları; yapı denetim çalışma grubu, doğa ve çevre sorunları çalışma grubu, 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi çalışma grubu, Büyükşehir Yasası çalışma grubudur. 44'üncü dönemde ise, 16 çalışma grubu kurulmuş olup, bunlardan imar planlama düzeniyle ilişkili olanları; yapı denetimi çalışma grubu, doğa ve çevre sorunları çalışma grubu, mevzuat izleme çalışma grubudur.

Çalışma grupları tarafından hazırlanan raporlar ile odaların kendi uzmanlık alanlarından iletilen diğer görüşler (*odalar kendiliğinden ya da TMMOB'un talebi üzerine görüş iletebilirler*) doğrultusunda TMMOB üzerinden ulusal düzeyde imar planlama düzenine ilişkin politikalar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ulusal düzeyde politika oluşturulurken örgütün tüm birimlerinin tartışma süreçlerinden geçmesi, alınan kararları içselleştirmesi önemsenir. Bu yolla alınan merkezi kararların eşgüdüm içinde örgütün bütününde uygulanması sağlanır.

Örneğin, kentsel dönüşüm uygulamaları konusunda ulusal düzeyde politika oluşturulurken, TMMOB bünyesinde "*Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Çalışma Grubu*" kurulmuştur. Bu gruba HKMO ve konuya ilgili diğer odalar üye göndermişlerdir. Çalışma grubu ilk toplantısında, çalışma grubunun toplantı aralıkları, çalışma yöntemleri ve grubun sekreteryası belirlenmiş, bu çerçevede çok sayıda toplantı yapılmış, raporlanmış ve nihayetinde çalışma grubunca yürütülen çalışmalar TMMOB Yönetim Kurulu Kararıyla sonuçlandırılmıştır. Tüm bu çalışmaların arkasından, Ek-2'de yer alan TMMOB'un 24 maddelik "*Kentsel Dönüşümün Temel İlkeleri*" belirlenmiştir. Bu ilkeler Birlik bileşeni tüm odaları bağlar.

b) Kongre, sempozyum, çalıştay gibi etkinlikler düzenlenmesi: TMMOB tarafından her çalışma döneminde muhtelif konulara ilişkin kongre, sempozyum gibi etkinlikler düzenlenmektedir. TMMOB-CBS Kongresi, TMMOB-Sanayi Kongresi gibi bazı etkinlikler sürekli etkinlikler olarak düzenlenmektedir. Bazıları ise, Türkiye'de yaşanan güncel konulara göre belirlenmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, TMMOB son 10 yıl içinde imar ve planlama düzeni içinde kalan etkinliklerinin çoğunu “*İl Koordinasyon Kurulları*” üzerinden kent sempozyumları şeklinde düzenlemiştir. 2007-2017 yılları arasında 46 kez muhtelif il/ilçede kent sempozyumları düzenlenmiştir. Yerelde yapılan bu etkinliklerde ortaya çıkan sorunlar ve bunların çözüm önerileri ulusal düzeyde oluşturulacak politikalarda önemli altlık oluşturmaktadır.

HKMO ve bağlı birimlerinin de içinde yer aldığı kent sempozyumlarının sonucunda, imar planlaması ve uygulamalarına ilişkin yapılan tespitler özetle şöyledir: “*1980’li yılların başında yerelleştirilen planlama süreçleri Türkiye gerçeklerinden kopuk, kamu ve toplum yararı kavramlarını hiçe sayan, öte yandan ayrıcalıklı bir kesime rant sağlamaya odaklı bir anlayışa terk edilmiştir. Bunun sonucunda oluşan yerel rantlar ile kentlerin üretiminden tüketimine yönlendirildiği bir anlayışla şekillendiği görülmektedir. İmar planlaması sürecinin bütünselliği göz ardı edilerek, yerel inisiyatiflerin ve meslek odalarını planlama süreçlerine katılımı da bu süreçle birlikte hiçe sayılmıştır*” şeklindedir.

Diğer taraftan, Türkiye’de son yıllarda yaşanan afet olayları da TMMOB’un gündeminde öncelikli sıralarda yer almış ve bu kapsamda 2017 yılında “*Afet Sempozyumu*” düzenlenmiştir. HKMO’nun da içinde yer aldığı bu sempozyumda “*Türkiye’de doğa olaylarının afete yol açmasını engellemek için atılması gereken adımlar ile zarar azaltma, afete hazırlık ve müdahale konusunda örgütlülüğünü geliştirmek*” amacı doğrultusunda afet politikaları ele alınmıştır. Etkinlikte, bu genel başlık altında her bir konunun ilgili tüm tarafların ve bu konularda çalışma yapan/çaba sarf edenlerin katılımı ile ele alınmış, tartışılmış, ulusal, kurumsal ve bireysel düzeyde sonuçlara varılmıştır. Sempozyumda, özellikle, Türkiye’deki “*Yerleşim Politikaları*”, “*İmar, Çevre ve Bölge Planları*”, “*Yapılaşma*”, “*Sakınım Planlaması*”, “*Denetim*” ve “*Katılım*” gibi konular değerlendirilmiştir.

c) *Rapor/görüş hazırlanması ve sunulması*: TMMOB kuruluş yılı olan 1954 yılından beri, HKMO’nun da katkı verdiği muhtelif konularda oldukça fazla rapor ya da görüş hazırlamıştır. Örneğin, Gerze Teknik Santral Raporu, Terme Teknik Santral Raporu ve

Cerattepe Raporu bunlardan sadece üçüdür. Bu raporların dışında çok sayıda rapor hazırlanmıştır. Hazırlanan raporlar ilgili mercilere sunulmaktadır. Raporlar hakkında ayrıntılı bilgilere, TMMOB'un web sayfasından ulaşmak mümkündür.

Görüş verilmesi kapsamında, ÇED İzin ve Denetim Yönetmeliği taslağına ilişkin 28 Aralık 2012 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne; TMMOB Yapı Denetim Çalışma Grubunca hazırlanan "4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un yeniden düzenlenmesi ile bu kanun kapsamında çalışan proje ve yapı denetçisi mühendis ve mimarlar ile kontrol elemanı mühendis ve mimarların sorunlarının çözüm önerileri" raporu ve "Proje ve Yapı Denetçileri" ile yapılacak "Tip Sözleşme" önerisi (görüşü) 28 Mayıs 2015 tarihinde yine Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sunulmuştur.

Ayrıca, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının "*sürdürülebilir çevre, yaşanabilir şehirler, güvenli ve nitelikli yapılar inşa edebilme hedefine varabilmek amacıyla afet riski taşıyan yapıların tasfiye edilerek can ve mal güvenliğinin sağlanmasına, çevreye duyarlı teknik altyapısını tamamlamış, nitelikli yaşam alanlarının oluşturulmasına ve sağlıklı bir imar düzeninin kurulmasına yönelik olarak görüş alışverişinde bulunmak ve birlikte çalışılabilmesine ilişkin yol haritası oluşturmak üzere*" cümleleri ile yaptığı toplantı çağrısı üzerine çağrılı 10 odanın "Yönetim Kurulu Başkanları" ile 30 Ocak 2013 tarihinde dönemin bakanının ve Bakanlık heyetinin katılımlarıyla toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya katılan 10 oda başkanından biri de HKMO başkanıdır.

Yine aynı yıl, "Yapı Denetimi Kanun Tasarısı Taslağı" ve "İmar Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı" üzerine TMMOB görüşü 31 Mayıs 2013 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına iletilmiştir.

4.4.1.2.1.2 HKMO'nun bizzat yürüttüğü çalışmalara örnekler

HKMO kuruluşundan beri mevzuat çalışmalarını genel olarak üç yönlü yürütmektedir. Bunların birincisi, "mesleki alana yönelik birincil ve ikincil mevzuat çalışmaları",

ikincisi, “odanın kurumsal yapısı ve yürüttüğü çalışma alanlarına yönelik birinci ve ikincil mevzuat çalışmaları”, üçüncüsü ise, “ülke gündeminde olan ve kamu ve toplumsal alanlara yönelik mevzuat çalışmaları” olarak belirtilebilir (Anonim 2018a).

HKMO yasa ve yönetmelikler konusunda görüş oluşturulması sürecini, teknik komisyonları (STBK), kurultay ve sempozyum sonuç raporları, il/ilçe temsilcilikleri ve şubelerinden gelen görüş ve önerileri ile genel kurul sonuç bildirgelerini değerlendirerek işletmektedir. Panel, sempozyum, kongre gibi etkinlikler kamuoyuna açık etkinlikler olduklarından ve etkinlik sonuç bildirgeleri kamuoyu ile paylaşıldıklarından aşağıda sadece bunlara örnekler verilmiş; fakat, teknik komisyonlar üzerinden yapılan çalışmalar HKMO Yönetim Kuruluna rapor olarak sunulduklarından, yani kurumun iç çalışmalar olduklarından, bu çalışmada onlara yer verilmemiş, dolayısıyla da örneklenmemişlerdir.

HKMO, hem genel merkez hem de şubeleri nezdinde mesleki alanlarına yönelik sayısız bilimsel ve teknik etkinlik düzenlemektedir. Bu etkinliklerle, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri üyesi ile buluşturmakta ve tamamlayıcı eğitimlerle üyesine katkı ve destek vermektedir. Ayrıca bu etkinlikler ile ülkenin gelişmesine ve kalkınmasında yeni ufukların açılmasına destek vermektedir. Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, bilim insanları, akademisyenler ve öğrencilerin sürece katılması ise mesleğin yol haritasında önemli kazanımlar sağlamaktadır.

HKMO bu çerçevede, başta üyeleri olmak üzere birçok meslek disiplini, üniversiteler, kurum ve kuruluşlar ile farklı meslek adamlarını bir ortamda buluşturarak yeni açılımların sağlanmasına katkı sağlamak ve destek olmaktadır. HKMO süresiz etkinlikleri arasında Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, TMMOB CBS Kongresi (HKMO sekreteryalığında yürütülmektedir), Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu, Öğrenci Kurultayı, Yaz Eğitim Kampı, Genç Haritacılar Günleri yanında süreli etkinlikleri ile de (çalıştay, panel vb.) başarılı çalışmalar yürütmektedir (Anonim 2018a). HKMO etkinliklerini ya doğrudan kendisi, ya yerel yönetim birimleri ya da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü gibi merkezi idare birimleriyle birlikte yapmaktadır.

HKMO'nun yaptığı etkinliklerden en önemlisi Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayıdır. HKMO 1987 yılından bu yana iki yılda bir bu kurultay etkinliğini düzenli olarak yapmaktadır. Örneğin, Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultaylarından on altıncısı 3-6 Mayıs 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kurultayda, özellikle imar hakkı transferi ve bunun kamulaştırma ve imar uygulamalarına etkileri, ülkemizdeki arsa ve arazi düzenlemelerinin iptal nedenleri, taşınmaz değerlendirilmesi ve bu alandaki uluslararası standardizasyon çalışmaları ve kentsel dönüşüm konuları hakkında uzmanlarınca sunumlar gerçekleştirilerek, değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Merkezi idare birimleriyle birlikte yapılan çalışmalara gelince, örneğin; HKMO ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ortak çalışmasıyla, 22-23 Mayıs 2012 tarihleri arasında Ankara'da, "Arazi Yönetiminde Taşınmaz Değerleme ve Kadastro Sempozyumu" gerçekleştirilmiştir. Sempozyumda özetle; "Uluslararası Uygulamalar ve Deneyimler", "Taşınmaz Değerlemenin Genel Ekonomideki ve Yargıdaki Yeri", "Planlı Kalkınmada Taşınmaz Değerleme", "Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesinde Taşınmaz Değerleme", "Kamu Yönetiminde Taşınmaz Değerleme I", "Kamu Yönetiminde Taşınmaz Değerleme II" konu başlıklarında 6 oturum ve ayrıca; "Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşların Değerleme Yaklaşımları ve Beklentileri" konu başlıklı 1 panel gerçekleştirilmiştir.

Yine Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün desteğiyle HKMO; geniş katılımlı bir platform oluşturarak, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcilerinin katılımlarıyla kadastro konusunda nelerin yapılması gerektiğini tartışmak, uygulamalara ve yeniden yapılanmaya yönelik görüş ve önerileri oluşturabilmek amacıyla 22-24 Mayıs 2006 tarihleri arasında, Ankara'da "Kadastro Kongresi 2006" etkinliğini düzenlemiştir.

Etkinlikte Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün dünü, bugünü ve yarını, taşınmaz değerlendirme ve tapu kadastro ilişkileri, kent ve bölge planlama, kentsel dönüşüm-kadastro ilişkileri, fiziki ve kentsel planlama-tapu ve kadastro ilişkileri, arazi yönetimi-tapu ve kadastro ilişkileri, tapu kadastro-imar uygulamaları, tapu kadastro ve teknolojik gelişme

örnekleri, "Tapu-Kadastro"ya yargı yaklaşımı, dünyada ve Türkiye'de Tapu-Kadastro açılımları konularında 38 adet bildiri sunulmuştur.

HKMO bu etkinlikler ile ortaya çıkan sonuç bildireleriyle çalışma programlarına yön vermekte, gerekli adımların atılmasına, ulusal düzeyde politika oluşturulmasına çaba göstermektedir.

4.4.1.3 Uluslararası düzeyde politika oluşturma çalışmaları

HKMO, uluslararası düzeyde, Uluslararası Haritacılar Federasyonu (FIG), Avrupa Konseyi Haritacılar Birliği (CLGE) ve Akdeniz Ülkeleri Haritacılar Birliği (UMG) ile sıkı ilişkiler içerisinde. TMMOB ise Avrupa Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI) üyesidir. Her iki kuruluşun uluslararası düzeyde ilişkili oldukları örgütlerle etkinlikleri vardır, Bu etkinliklere aşağıda bazı örnekler verilmiştir.

a) HKMO etkinlikleri: Bu organizasyonlardan "Uluslararası Haritacılar Federasyonu (FIG)", mesleki profesyonel standartlar ve uygulama, mesleki eğitim, coğrafi veri altyapısı ve yönetimi, hidrografiya, konum belirleme ve ölçme, mühendislik ölçmeleri, kadastro ve arazi yönetimi, coğrafi planlama ve geliştirme, taşınmaz malların değerlendirme ve yönetimi, yapı ekonomisi ve yönetimi komisyonları yardımıyla yeryüzüne, çevresine ve diğer fiziksel nesnelere ilişkin güvenilir bilgilerin elde edilmesi, işlenmesi, kaydı, ölçümü, analizi ve sunumunda da uluslararası standart ve işbirliğini sağlamaya çalışmaktadır. FIG'e 123 ülke üyesidir. HKMO, Türkiye'yi temsilen bu örgütün üyesidir. FIG'in üyeleri ile iletişimi yıllık değerlendirme raporları, aylık elektronik mektuplar, ayın makalesi, komisyon mektupları, bilimsel yayınlar, kongre ve çalışma haftaları yayınları, haritacı referans kütüphanesi, sosyal medya aracılığı ile olmaktadır.

Avrupa Konseyi Haritacılar Birliği (CLGE), FIG bünyesinde kurulmuş olup, özel ve kamu sektörlerinde faaliyet gösteren haritacılık meslek profesyonellerinin özellikle Avrupa Birliği nezdinde temsili ve çıkarlarının korunması amaçlı kurulmuş bir mesleki

organizasyondur. CLGE'ye Avrupa'dan 37 ülke üyedir. HKMO Türkiye'yi temsilen bu örgütün üyesidir. CLGE'nin ilgi alanı Avrupa bölgesindeki ülkeler olup, başlıca hedefleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Avrupa'daki haritacılar için daimi bir forum oluşturulması,
- Avrupa'daki mesleki uygulamalarda ortaklık ve işbirliği ortamı yaratılması,
- Ulusal ve uluslararası platformlarda meslek profesyonelleri arasında bilgi ve uzmanlık değişimi,
- Üye ülke, kurum ve kuruluşları ile Avrupa Birliğine danışmanlık hizmeti verilmesi,
- Üye ülkeler içerisinde profesyonel niteliklerin ve standartların artırılması ve idamesi,
- AB nezdinde mesleki temsilin sağlanması,
- Avrupa ve dünya ölçeğindeki diğer ilgili organizasyonlara katılımın sağlanmasıdır.

Akdeniz Ülkeleri Haritacılar Birliği (UMG), HKMO henüz bu birliğe üye değildir. Fakat, üyelik çalışmaları sürmektedir. Birliğe Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerden İspanya dışında 12'si üyedir.

HKMO, ilişkili olduğu Birliklerle ortak etkinlikler yapmakta, bu Birliklerin çalışma gruplarına üye göndermekte, Türkiye'de yapılan uluslararası etkinliklerine bu Birliklerden uzman katılımını sağlamakta, böylece ülke dışında mesleki alanda yaşanan gelişmeleri anlamaya, kavramaya ve bu kapsamda yansız ve gerçekçi bir bakış açısıyla ve bilimsel ve akademik ölçütler temel alınarak Türkiye'de yapılması gerekenler hakkında politikalar oluşturmaya, öneriler geliştirmeye önem vermektedir.

HKMO'nun uluslararası ölçekte yürütülen çalışmalarında, yerli-yabancı üniversitelerden, konuyla ilgili kurum, kuruluş ve özel sektörden araştırmacı, eğitimci ve uygulayıcıların bilgi alışverişinde bulunmasını, uygulama ve araştırma sonuçlarının sergilenmesini, teori ve uygulamadaki yeni gelişmelerin paylaşılmasını ve bunların pratikte

uygulanabilirliğine yönelik görüş ve önerilerin tartışılmasını sağlamaya çalışır. Böylece mesleğin ve sektörün yoluna dünyadaki gelişmeleri bilerek ışık tutmaya çalışır.

HKMO'nun uluslararası etkinliklerine aşağıda üç ayrı örnek verilmiş olup, bu örneklerle HKMO'nun web sayfasından ulaşılmış ve özetlenmiştir.

Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği tarafından düzenlenen, sekreteryası Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası'na yürütülen TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresinin beşincisi, uluslararası formatta, "Özgür Veri, Özgün Bilgi, Özgür Dünya" sloganıyla 15-18 Kasım 2017 tarihleri arasında, Adana Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Kongreye, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Harita Genel Komutanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü dâhil çeşitli kamu kuruluşlarının çalışanları ve üst düzey temsilcileri, üniversite öğretim üyeleri yanında yabancı katılımcılarla birlikte, 600 delege, 180 lisans ve ön lisans öğrencisi ve beraberinde çok sayıda delege olmayan katılımcılarla birlikte Adana'da gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte, imar ve planlama düzenine ilişkin olarak, kongrenin sonuç bildirgesinde kent yönetimi, planlama ve plan uygulama başlığı altında Türkiye'de ve dünyada yapılan uygulamalar, yaşanan sorunlar değerlendirilmiş ve bunların çözümüne yönelik politikalar ortaya konulmuştur.

Yine HKMO, Uluslararası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu (1) ve (2) olmak üzere sırasıyla Ankara'da (7-8 Ekim 2013 tarihleri arasında) ve Antalya'da (11-12 Eylül 2014 tarihleri arasında) iki ayrı sempozyum gerçekleştirmiştir.

Birinci sempozyumun amacı özetle şöyledir: Türkiye'nin bir gerçeği olan afet olgusu ve süregelen çarpık yapılaşma kentlerin yeniden yapılanmasını zorunlu kılmaktadır. Uzun vadede daha yaşanabilir çağdaş kentlerin oluşumu için bugünden çözümlerin üretilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ancak bugünün çözüm ve uygulamaları yarının sorunları olmamalıdır. Bu nedenle sürdürülebilir arazi yönetimi ile uyumlu imar uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle bir imar uygulaması olan Kentsel Dönüşümün; öncelikle "mülkiyet" boyutu ile ele alınarak irdelenip tartışılması ve Türkiye'ye en uygun model ve çözüm altlıklarının hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Kentsel dönüşümün asıl

öznesi olan mülkiyet, karmaşık, tescille kazanılan, kamu ve özel hukukunun konusu olan en temel hakktır. Dolayısıyla kentsel dönüşümün mülkiyet temelli ele alınıp değerlendirilmesi zorunluluğu vardır. Kentsel Dönüşüm ile sürdürülebilir bir “mülkiyet dönüşümü” nü de gerçekleştirecek evrensel düzeyde kentsel yaşamın altyapısını oluşturmaya yönelik; konusunda uzman yerli ve yabancı bilim insanları, uygulayıcı, kamu ve özel sektör, meslek odaları ile sivil toplum temsilcilerinin katılımıyla “1.Uluslararası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu” düzenlenmesi amaçlanmıştır.

İkinci sempozyumun amacı ise özetle şöyledir: Özellikli bir imar uygulaması olan Kentsel Dönüşümün öncelikle “arazi yönetimi”nin bir boyutu olarak ele alınarak irdelenip tartışılması ve Türkiye’ye en uygun modellerin, çözüm yol ve yöntemlerin hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Arazi yönetimine dayalı kentsel dönüşümü gerçekleştirecek evrensel düzeyde kentsel yaşamın altyapısını oluşturmaya yönelik, konusunda uzman yerli ve yabancı bilim insanları, uygulayıcı, kamu ve özel sektör, meslek odaları ile sivil toplum temsilcilerinin katılımıyla “II. Uluslararası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu” düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Her iki sempozyumda tartışılan ve ortaya çıkan tüm çözüm önerileri, iki ayrı kitap olarak HKMO tarafından yayınlanmış, kamuoyu ve ilgili paydaşlar ile paylaşılmış ve böylece Türkiye’deki kentsel dönüşüm uygulamalarının yaygınlaştırılması sürecine katkı verilmeye çalışılmıştır.

Bahsedilen etkinliklerin dışında, HKMO’nun üyesi olduğu FIG ile birlikte 6-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında İstanbul’da bir kongre etkinliği düzenlenmiştir.

FIG, daha önce de bahsedildiği üzere, haritacılık alanındaki tüm alanlar ile uygulamalarının gelişimi için, uluslararası sivil toplum örgütü niteliğinde, uluslararası mesleki işbirliğini sağlamak amacı ile kurulmuş mesleki bir federasyondur. FIG, Birleşmiş Milletlerce desteklenen bir sivil toplum örgütüdür.

FIG bünyesinde her yıl bir Çalışma Haftası (WW) ve her dört yılda birde Kongre düzenlenmektedir. FIG'in amiral gemileri dört yılda bir düzenlenen kongreleridir. FIG Genel Kurul ve Kongreleri; mesleki konularda akademisyen, uygulamacı ve kamu personelini yan yana getiren, bir tanışma ve yakınlaşma fırsatı sağlayan, dünya genelinde yürütülen pek çok projenin sunulduğu, tartışıldığı, bilginin paylaşıldığı ortamlardır.

FIG-26'ncı Genel Kurul ve Kongresi 6-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında İstanbul Kongre Merkezinde, Türkiye'nin ev sahipliğinde ve HKMO'nun yürütücülüğünde gerçekleştirilmiştir. Kongreye; 90'dan fazla ülkeden 2300'ü aşkın akademisyen, mesleki profesyonel ve araştırmacı katılarak, "Kıtaların Birleştiği Yerde Akıllı Dünyamızı Kucaklamak: Toplumların Mekânsal Olgunluklarını Artırmak" teması ile harita-kadastro mesleğinin bugünü ve yarınına dair konuları ve sorunları görüşüldü.

Harita-kadastro mesleğinin temelinde "insan ve arazi ilişkisi" vardır. İnsanların yaşadığı, eğitim aldığı, geliştiği her yer mekânla ilişkilidir. Diğer yönden toplumlar da mekâna dayalı teknolojilerle giderek gelişmektedir. Bu nedenlerle FIG 2018 İstanbul Kongresinde "Toplumların Mekânsal Olgunluğunu Arttırmak" şeklinde belirlenen sloganla bağlantılı olarak; Kentsel Gelişim, Kırsal Gelişim, Meslekte Modern Teknoloji Kullanımı, Mekânsal Düşünebilen Toplumlar başlıkları ana oturum konuları olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu ana başlıklardaki konularda bilgi ve deneyimlerini paylaşmak üzere dünya genelinde tanınan deneyimli kişiler ana oturumlara konuşmacı olarak katılmışlardır.

Etkinlikte özellikle altı çizilen, üzerinde politika oluşturulmaya çalışılan konular şunlardır: Dördüncü sanayi devriminin şehirlerin gelişimi üzerindeki etkisi nedir? Konut, ticari, endüstriyel, perakende ve tatil amaçlı mülkler için gelecekteki talebi nasıl karşılanabilir ve sağlanabilir? Kentlerin sorunları nelerdir? Ve gayrimenkul endüstrisi bu sorunları nasıl çözebilir? 1950'de dünya nüfusu 2,5 milyardı ve şehirlerde sadece 746 milyon kişi yaşamaktaydı. Dünya nüfusunun 2050 yılında 9.6 milyara ve kentsel nüfusa 6,4 milyar ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu büyüyen nüfusun beklentilerini karşılamak için şehirlerin su, gıda, istihdam, kamu hizmetleri ve kentsel altyapı hizmetleri açısından yenilikçi kaynak yönetimi yöntemleri bulması gerekiyor. Teknolojinin, çalışma şeklini, çevreyi ve yapılı ortamı önemli ölçüde değiştirecek gücü vardır. Hızlı teknolojik

yenilikler, fiziksel ve dijital dünyalarımızı tahrik ediyor ve birleştiriyor. Gayrimenkul endüstrisinin yenilikçi teknolojileri ve finansman yöntemlerini kullanarak gelecekteki şehirleri nasıl sağlayabileceğinin belirlenmesi gerekiyor.

b) TMMOB Etkinlikleri: TMMOB, Avrupa’da Avrupa Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI) üyesidir. Bu federasyon Avrupa’da mühendislik mesleğini ortak değerler çerçevesinde birleştirmenin yanı sıra mühendislik niteliklerinin karşılıklı tanınmasını ve mühendislerin toplumdaki pozisyonunu, rolünü ve sorumluluğunu güçlendirmeyi amaçlayan bir oluşumdur.

FEANI “İkinci Dünya Savaşı” sonrasında 1951 yılında bir grup Fransız ve Alman mühendis tarafından teknoloji kullanılarak Avrupa toplumunun müreffeh ve barışçıl bir biçimde inşasını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuştur. FEANI aynı zamanda “Dünya Mühendislik Kuruluşları Federasyonu”nun (WFEO) kurucu üyelerindedir. Ayrıca, UNESCO, UNIDO ve Avrupa Konseyi ile danışmanlık statüsünde ilişkilendirilmektedir.

Sonuç olarak, TMMOB, FEANI ile ilişkili toplantılar yapmakta, etkinliklerine katılmakta, görüşlerini aktarmaktadır. Örneğin; 14-15 Aralık 2017 tarihlerinde FEANI’den gelen iki temsilci ile Ankara’da bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda Avrupa Mühendislik Eğitimi Veritabanı, EUR-ING unvanı ve mühendislik kartı hakkında görüşmeler yapılmıştır.

4.4.2 Politikaya müdahale çalışmaları

HKMO, diğer akademik meslek odaları gibi, meslek alanlarına yönelik kurumsal işleyiş yönünden bir yandan kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olması yanında, diğer yandan da mesleki alanlarından hareketle oluşturulan politikaları ile toplum ve kamu yararı yönünde yürüttüğü çalışmaları ile bir demokratik kitle örgütü işlevini yerine getirmektedir. Dolayısıyla HKMO; ülke, toplum, kamu ve insan yaşamını etkileyecek her alanda ve her konuda, başta yasalar olmak üzere demokrasi, özgürlükler, insan yaşamı, yaşam alanları, su, orman, mera, doğa, tarım arazileri, nehirler, kısaca her alandaki

düzenlemeye görüş ve öneri sunulması, gerektiğinde protesto edilmesinde bir demokratik kitle örgütü işlevini de üstlenmektedir.

HKMO'nun imar ve planlama düzenine ilişkin politikaya müdahale çabalarını, öncelikle ilgili kurum ve kuruluşlar ile kurumsal görüşmelerin yapılması, yazılı ve sözlü görüşlerin bildirilmesi, kurum ve kuruluşlarca düzenlenen çalıştaylara katılarak katkı ve destek vermesi, gerektiğinde TBMM Komisyonlarına katılarak görüş ve önerilerinin açıklanması şeklinde yürütmektedir.

HKMO bu yönde, İmar Yasası'ndan Kamulaştırma Yasası'na, Kadastro Yasası'ndan Tapu, Mera, Orman, Maden, Toplulaştırma vb. yasalarına, Tapu Planları Tüzüğü, Kadastro ile ilgili yönetmelikler, Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliği'nden,18'inci madde Yönetmeliği, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, Maden, Mera, İmar Uygulama Yönetmeliklerine değin birçok yasa ve yönetmeliğin hazırlanmasına katkı vermeye çaba göstermiştir.

HKMO belirtilen hususlardan başka, basın yayın organları üzerinden görüş açıklamak, basın açıklamaları yapmak, mahkemelere gitmek gibi muhtelif araçlarla da imar ve planlama düzenine ilişkin politikalara müdahale etmeye çalışmaktadır. Bu müdahaleler yerelde ve ulusal düzeyde olmak üzere iki ayrı başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

4.4.2.1 Yerelde politikaya müdahale çalışmaları

HKMO, imar ve planlama düzenine ilişkin yerelde politikaya müdahale eylemliliklerini HKMO'nun yereldeki birim yöneticilerinin ilgili kurum-kuruluş yöneticileri ile resmi toplantılı görüşmeler yapmasıyla, basın açıklamaları yapmasıyla ve yerel basında yer almaya çalışmasıyla gerçekleştirmektedir. Ayrıca, genel merkezden alınan yetki ile açılan davalarla da yerle politikaya müdahale edilmeye çalışılmaktadır. Bütün bunların yanı sıra, İl Koordinasyon Kurulları içinde diğer odalarla birlikte yürütülen ortak çalışmaların

sonucunda yapılan basın açıklamalarıyla da yerelde politikaya müdahale etmeye çalışmaktadır.

HKMO'nun, son iki yıl içinde, hem İl Koordinasyon Kurulları üzerinden, hem de bizatihi kendisinin yaptığı çalışmalarına (dava açma dışında olanlara) aşağıda bazı örnekler verilmiş olup, örneklerdeki bilgilere TMMOB'un ve HKMO'nun web sayfalarından ulaşılmış ve özetlenmiştir.

4.4.2.1.1 Örnek olaylar (yerel düzeyde)

HKMO ve TMMOB'nin yerel bileşenleri yerel düzeyde karar alma mekanizmalarını etkileme işlevi yanında kamuoyunu da ayrıntılı şekilde bilgilendirme işlevini üstlenmişlerdir. Bu kapsamda, odaların yerel politikaya müdahale yöntemleri kendini daha çok basın açıklamaları şeklinde göstermektedir.

Ankara İl Koordinasyon Kurulunca, Ankara Büyükşehir Belediyesi yürütücülüğünde hazırlanan Ankara Çevre Düzeni Planı için, 2017 yılında, “Usulsüz, Teknik Bilgiden Yoksun Olarak Hazırlanan Çevre Düzeni Planı Geri Çekilsin” başlığı altında; yine 2017 yılında Trabzon İl Koordinasyon Kurulu tarafından “Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kahramanmaraş Caddesi Trafik Düzenlemesi” hakkında; Bursa İl Koordinasyon Kurulunun da içinde yer aldığı Myrleia Antik Kent Platformu, 2018 yılında, Antik Myrleia kenti üzerinde yükselen AVM inşaatına ilişkin olarak basın açıklamaları yapılmıştır.

İl Koordinasyon Kurulları dışında HKMO birimlerince bizatihi yürütülen çalışmalar da vardır. Bu çalışmalar İl Koordinasyon Kurulları üzerinden yürütülen çalışmalar gibi daha çok basın açıklamaları şeklinde olduğundan, bunlara ayrıca örnek verilmemiştir. Yapılan basın açıklamalarıyla birlikte HKMO ve odalarca oluşturulan görüşler doğrultusunda yerelde kamuoyu oluşturulup sürece müdahale edilmeye çalışılmaktadır.

4.4.2.2 Ulusal düzeyde politikaya müdahale çalışmaları

Yerelde işleyen sistem aslında ulusal düzeyde de işletilmektedir. HKMO, imar ve planlama düzenine ilişkin ulusal düzeyde politikaya müdahale çalışmalarını ya kendisi doğrudan, ya da bileşeni olduğu TMMOB üzerinden yapmaktadır.

HKMO'nun doğrudan yaptığı müdahaleler, basın organlarına demeç vermek, basın açıklaması yapmak, görüş bildirmek, yargıya gitmek vb. şeklindedir. TMMOB üzerinden de yine benzer yöntemlerle sürece müdahale edilmeye çalışılmaktadır. Gerek TMMO'un, gerekse HKMO'nun ulusal düzeyde politikaya müdahale çalışmaları lobi faaliyetleri ile de desteklendiğinden, bu başlık altında, TMMOB ve HKMO'nun lobi faaliyeti kapsamında kalan çalışmalarına da yer verilmiştir.

4.4.2.2.1 Örnek olaylar (ulusal düzeyde)

HKMO ve TMMOB ulusal düzeydeki karar alma süreçlerinde iktidar ve bürokrasi üzerinde çeşitli yöntem ve araçlarla doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olmaya ve dahası baskı kurmaya çalışmaktadır. Bu çabalar genellikle basın açıklamaları ve yazılı ve görsel basın üzerinden olmaktadır. Sonuç alınamadığı durumlarda, yargıya gitmeyi de etkin yöntemlerden biri olarak kullanmaktadırlar.

Konuya ilişkin aşağıda örnekler verilmiş olup, örneklerdeki bilgilere TMMOB'un web sayfasından ve HKMO'nun web sayfasından ulaşılmış ver buralardan özetlenmiştir.

a) *Rapor Hazırlamak, Görüş Bildirmek*: Görüş bildirmek, daha çok kurumlardan gelen talep üzerine yapılmaktadır. Örneğin; T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün 09.12.2014 tarihli ve 2062 sayılı yazısıyla talebi üzerine; "3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu, 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5543 sayılı İskan Kanunu, 6235 sayılı Türk Mühendis ve

Mimar Odaları Birliği Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2872 sayılı evre Kanunu, 2644 sayılı Tapu Kanunu, 6083 sayılı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 6107 sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunun bazı maddelerinde değişiklik yapılmasını ngren Kanun Taslağı hakkında” HKMO’nun görüşü oluşturulmuş ve 15.12.2014 tarihli ve1/K-3625 sayılı yazısı Ek’inde adı geçen Genel Müdürlüğe iletilmiştir.

HKMO, yine 2014 yılında, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği’nin bazı maddelerinde değişiklikler yapılması için T.C. evre ve Şehircilik Bakanlığı/Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğüne görüş ve öneriler sunmuştur.

b) Kamuoyu oluşturmaya çalışmak: Planlama sürecine (mevzuat, uygulama vs.) ilişkin oda görüşleri, gazete, radyo ve televizyon gibi geleneksel medya veya web siteleri ve e-postalar gibi elektronik medya veya belirli bir coğrafyadaki topluluklarla toplantılar ve sunumlar yapmak gibi muhtelif yöntemlerle kamuoyuna iletilerek, HKMO görüşleri çerçevesinde kamuoyu oluşturmaya çalışılmaktadır. Bunların yanında, çok sık olmasa da, plan ve uygulama kararlarından etkilenen veya etkilenme ihtimali olan kesimlere yönelik, toplantılar, kamuya açık oturumlar gibi etkinlikler de yapılabilir.

c) Yargıya Başvurmak (Dava Açmak): HKMO, tüzel kişiliği olan, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olduğundan, dava süreçlerini üç farklı şekilde işletebilmektedir. Bunlardan biri, Şubelere dava açma konusunda yetki vererek Şubeler üzerinden dava aılabilmekte, bir diğerı doğrudan kendisi ya da diğer odalarla birlikte dava aılabilmekte, üçüncüsü ise TMMOB’un açığı davalara bilgi-belge desteği sağlanmakta ve müdahil olunabilmektedir.

TMMOB’un açığı davalara bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

Örnekler (TMMOB davaları): İzmır Aliağa akmaklı Köyü Değirmen Yıkığı mevkiinde ENKA Enerji retim A.Ş. tarafından kurulması planlanan “Aliağa Enerji Santrali” projesi hakkında verilen 05.05.2010 tarihli evresel Etki Değerlendirmesi olumlu

kararının; Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunda santralin, öncelikle kurulduğu yer ve kendi enerji ihtiyacını ithal kömür ile karşılayacak olması nedeniyle vereceği zararların objektif olarak değerlendirilmediği ve hukuka aykırı yol izlendiğinden bahisle hukuka ve kamu yararına aykırılık gerekçesiyle iptali hakkındaki dava; Mersin ili Gülnar ilçesi Büyükeceli Beldesi'nde Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı Ve Yaşam Merkezi) hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı işlemleriyle verilen ÇED olumlu kararının ve dayanağı ÇED Yönetmeliği'nin Geçici 1. maddesinin yürütmesinin durdurulması ve iptali hakkındaki dava; 13.08.2014 tarihli ve 148 no.lu Haliliye ilçesi Bamyasuyu Mah. Ada 139-140 Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliğine ilişkin Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararıyla spor alanının ticaret alanına dönüştürülmesine ilişkin kararın iptali hakkındaki dava. Burada belirtilen davaların dışında TMMOB bünyesinde 2009 yılından beri takip edilen davalara ilişkin detaylı bilgiler özet halinde Ek-3'de verilmiştir.

Diğer taraftan, “Çevre Düzeni Planı”, “Nazım İmar Planı” ve “Uygulama İmar Planı” gibi planlara mesleki illiyet bağları nedeniyle daha çok TMMOB bileşenlerinden olan Şehir Plancıları Odası tarafından dava açılmaktadır.

ŞPO'nun davalarına bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Örnekler (ŞPO davaları): Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.07.2011 gün ve 2176 sayılı kararı ile onaylanan “1/5000 ölçekli Eskişehir Yolu ve Civarı İsale Hattı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanına ait 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Tadilatı”nın uygulayıcı idari işlem olarak; Ankara Büyükşehir Belediye Meclisininin 14.08.2009 gün ve 1871 sayılı kararları ile onaylanan “1/5000 Ölçekli Eskişehir Yolu ve Civarı İsale Hattı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı Sınırı”nın düzenleyici idari işlem olarak iptali talebi ile 28.10.2011 tarihinde dava açılmıştır; “Çankaya İlçesi, Mustafa Kemal Mahallesi 9014 ada 2 ve 3 sayılı parsellere ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği”nin iptaline ilişkin 2012 yılında dava açılmıştır; “Gölbaşı İlçesi Güneykent Gelişim Projesi 3. Etap 1/5000 ölçekli Nazım İmar

Planı Değişikliği". Bu idari işleme Ankara 15. İdare Mahkemesi'nin 2010/1150 E. sayılı dosyası üzerinden 05.08.2010 tarihinde iptal davası açılmıştır. Burada belirtilen davaların dışında ŞPO tarafından açılan ve neticelenen davalara ilişkin detaylı bilgiler özet halinde Ek-4'de verilmiştir.

HKMO'nun bizatihi kendisi tarafından açılan davalar daha çok imar uygulamalarına ilişkindir. Davalar için HKMO bünyesinde oluşturulan hukuk biriminde bir emekli idari yargıç, iki de avukat bulunmaktadır. Bunun yanında, bazı özel konulara ilişkin hizmet alınan hukukçular da vardır. Nisan 2018 itibarıyla HKMO'nun taraf olduğu 100'ün üzerinde dava *(bu davaların çoğu mesleki uygulamalar, denetim, imar ve planlama düzeniyle ilişkili olan davalardır)* hukuk birimi tarafından takip edilmektedir.

HKMO'nun da taraf olduğu davalara ilişkin aşağıda bazı örnekler verilmiştir:

Örneğin; "Ankara ili, Yenimahalle İlçesi Atatürk Orman Çiftliği Orman Genel Müdürlüğü Gazi Tesislerinin 1. Derece Doğal ve Tarihi Sit Alanı şerhinin kaldırılarak, sadece 3. Derece Doğal Sit Alanı olarak tesciline" ilişkin kararının iptali ile yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan dava; İstanbul ili, Eyüp-Arnavutköy sınırları dahilinde yapılması planlanan "İstanbul Bölgesi 3. Havalimanı Projesi" için verilen 21/05/2013 günlü, 2992 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararının iptali istemi ile açılan dava; 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında yapılan, Eskişehir ili, Odunpazarı Belediye sınırları içinde kalan iki parselin "Turizm Konaklama, Rezidans ve Ticaret Tesisleri Alanı"na dönüştürülmesini içeren değişikliğe ilişkin 05.06.2009 tarih 14/37 sayılı Odunpazarı Belediye Meclisi kararı ile bu kararın değiştirilerek onaylanmasına ilişkin Eskişehir Büyükşehir Belediye Meclisinin 15.07.2009 gün ve 15/202 sayılı kararının; çevre yoluna cephesi olmayan ve etrafında konut alanlarının yoğun olarak bulunduğu bir bölgede, oldukça yüksek katlı bir rezidansın bulunmasının yer seçimi kriterleri açısından da uygun olmadığı, yapılan değişikliğin bir ihtiyaçtan doğmadığı, raporda belirtilen rakam ve oranların gerçeği yansıtmadığı, değişikliğin oluşmuş konut yaşamını zedeleyici ve insan odaklı planlama ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istemiyle açılan dava.

d) *Lobi faaliyetleri yapmak*: Lobi ve baskı gruplarının varlığı tüm dünyada kabul edilen bir realitedir. Her iki kavram üzerine çalışan uzmanlar, bu grupların farklı yönlerine vurgu yaparak tanımlar yapmaktadırlar. Bu gruplar için yapılan tanımlamalar farklılıklar gösterebilir de bir yönüyle ortaklaşmaktadırlar. O, da şudur: Lobi faaliyetlerinin, baskı gruplarının çıkarlarına uygun kanunlar çıkarılmasını (*kararlar alınmasını*) sağlamak için yapılan faaliyetler bütünü olduğudur.

Böyle bakıldığında, lobcilik, tüm ön yargıların aksine, kuşkulu bir faaliyet alanı değildir. Aksine, çoğulcu ve demokratik sistemlere özgü ve demokratikleşme yolunda önemli bir faaliyettir.

TMMOB ve bileşeni odalar, daha önce de vurgulandığı üzere, seçim sistemi ve karar mekanizmalarıyla demokratik, büyüklükleri ve üstlendikleri kamusal görev nedeniyle siyasal karar merciiini etkileme ve kamuoyu yaratma gücüne sahip örgütlerdir.

Odalarca bir lobi faaliyeti olarak ya da bir baskı grubu olarak yasal sınırlar içinde gerçekleştirilen eylemlerin çeşitli amaçları vardır. Bunlardan bazıları; siyasi iktidarı elinde tutanları, alacakları kararlarda uyarmak, kararın etkileyeceği alanının genişliğini, karardan etkilenecek kişilerin durumunu onlara anlatmak ve bu yoldan baskı yaparak, söz konusu çıkarlara uygun kararların alınmasını kabul ettirmektir.

HKMO, lobi ve baskı grubu faaliyeti olarak;

- Yöneticileri aracılığıyla, karar vericilerle doğrudan iletişim kurarak (*bu daha çok ziyaretler şeklinde olmaktadır*) taleplerinde haklılıklarını ortaya koymak ve ilgili mercileri ikna etmek için bilimsel raporlar, araştırmalar, istatistiki bilgiler, vb. sunar.
- Heyetler oluşturarak TBMM'ye yaptıkları ziyaretlerle kanun metinlerine girmesini ya da girmemesini istedikleri konulara ilişkin istek ve önerilerini birinci elden meclis üyelerine iletme noktasında çalışma yapar.

- Odaca yürütülen politikalara inanmış olan üyelerini kaynaştırmak üyeleri arasında bilgi, duygu ve düşünce alışverişini sağlayabilmek amacıyla toplantı düzenleme tekniğini de bir lobicilik faaliyeti olarak sıkça kullanır.
- Yapacağı etkinliklere yüksek katılımın sağlanabilmesi için uygun yer ve zamanın tespiti, kara vericilerin toplantıya katılımlarının sağlanması, geniş bir kitleyi alakadar edecek olan güncel bir konunun ele alınması, medya organlarının toplantıdan haberdar edilmesi, toplantıya katılacakları memnun edecek, ulaşım, konaklama gibi koşulların sağlanması için de önemli çalışmalar yapar.
- Sesini yetkililere duyurabilmek için üyeleri üzerinden mektup yazma kampanyaları da düzenler.
- Gövde gösterisinde bulunmak, üyeleriyle kalabalık ve güçlü bir yapıya sahip olduklarını göstermek amacıyla, üyelerinin katıldığı yürüyüş, gösteri ve mitingler düzenler, TMMOB'un içinde olduğu eylemlere katılır.
- Taleplerine kamuoyunun sempati duymasını sağlamak için özellikle okuyucu ve izleyici sayısı yüksek olan medya organlarını kullanmaya çalışır.
- Aynı konuyu destekleyen örgütlerle (*Türk Tabipler Birliği, Türkiye Barolar Birliği gibi*) ortak olan amaçları beraberce gerçekleştirmek için, o günün şartları karşısında ortak bir eylemi ortaya koymak veya işbirliği kurmak gibi faaliyetlerde bulunur.

4.5 HKMO'nun İmar ve Planlama Düzenine İlişkin Politikaları

HKMO'nun imar ve planlama düzenine ilişkin politikalarının kapsamı geniş ve detaylıdır. Bu çalışmada hepsini aktarmak olası değildir. Bu nedenle, hepsine değil, aşağıda bazı konulara ilişkin olanlarına yer verilmiştir. Bu yapılırken, gerek yukarıda bazı örnek olaylar üzerinden açıklanmaya çalışılan HKMO ve TMMOB faaliyetlerinden ve gerekse bu çalışmanın ortaya çıkarılmasında gözden geçirilen diğer dokümanların (*TMMOB ve HKMO'nun web sayfalarında yer alan dokümanların*) incelenmesinden çıkarımlarda bulunularak özetlenmiştir. Neticede HKMO'nun imar ve planlama düzenine ilişkin oluşturduğu politikaları aşağıda sekiz ayrı başlıkta aktarılmıştır.

a) *İmar ve planlama düzeninin geneline ilişkin:* Kent planlaması “kamu yararı” odaklı yapılmalıdır. Kent planlama, çevre düzeni planları ve nazım imar planları mutlaka veri altyapıları desteğinde yapılmalıdır. 3B Kent Modellerinin üretim ve kullanımı teşvik edilmeli, kent yönetimi ile ilgili kararların alınmasında bu modeller kullanılmalıdır. İmar planlarının yapımı, uygulanması, değiştirilmesi, plan uygulama kararlarının yönetilmesi ve yapı denetimi gibi işlevler üç boyutlu kent modelleri temelinde yürütülmelidir. İstanbul gibi, kültürel mirasın hayati önem taşıdığı kent ve yerleşimlerde yapı ruhsatlandırılmaları üç boyutlu kent modelleri üzerinden yapılacak konumsal analizler temelinde sağlanmalı ve bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Planlama başta olmak üzere, kentleşme, konut, çevre ve uygulama alanlarına ilişkin düzenleyici yasal ve hukuksal sistem tümüyle gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir. Planlama mevzuatındaki dağınıklığa ve yetki karmaşasına son verilmelidir. Özelleştirme ve rant odaklı parçacı planlama anlayışı yerine katılımcı, şeffaf, bütüncül planlama anlayışını geliştirecek yasal düzenleme ve kurumsal yapılanma gecikmeksizin hayata geçirilmelidir. Planlamada kararlar birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Amaçlar, hedefler ve kaynaklar arasında bağ kurulup, değişen gereksinme, hizmet ve kaynaklarla stratejilerin yeniden belirlenmesi sağlanmalıdır. Uzun erimli ve kapsamlı planlama anlayışına yeniden dönülmelidir.

İmar planlarının bütün olarak, bir disiplin içerisinde, araziye uygulanması için zorlayıcı bir mevzuat hükmü yoktur. Uygulamada, genel olarak imar planına yapılaşma açısından uymayan kadastro parsellerinin imar planına olabildiğince, tek tek veya iki üç tanesini bir araya getirerek, uydurulması yolu izlenmiştir. Bugüne kadar yaygın olarak yapılan bu çeşit uygulamalardan istenilen sonuç alınamamıştır. Dolayısıyla, imar uygulamasında yeni arayışların bir an önce tartışılması gerekir.

HKMO gibi imar ve planlama işleriyle ilgili meslek odaları, gerek üyelerinin mesleki faaliyetlerini denetleyerek ve gerekse resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve önerilerde bulunmalı, bu örgütlere imar ve planlama düzeninde mevzuata bağlanmış daha çok yetki ve sorumluluk verilmeli, bunların yanı sıra sürece ilişkin gözetim ve denetim görevlerini de odalar sürdürmeye devam etmelidirler.

b) Kurumsal değişikliklere ilişkin: Türkiye’de uygulanan neo-liberal politikaların da etkisiyle, kurumların asli görevleri kalkınma planları yerine hükümetlerin program ve stratejilerine uygun yönetmek haline gelmiş, sosyal devlet olgusuna dair anlayıştan git gide uzaklaşmıştır. Bunun sonucunda da, özellikle son dönemlerde Türkiye’de var olan önemli kurumsal yapılardan bir bölümünün kapatılarak ortadan kaldırılması sağlanmıştır. Bu kurumlardan bazıları, görevleri itibarıyla, imar ve planlama düzeni kapsamında önemli işlevleri olan Konut Müsteşarlığı, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü, Ulusal Deprem Konseyi gibi kurumlar olup, bu kurumların ortadan kaldırılmalarıyla birlikte kentsel alanlardaki tahribatın artmasının önü açılmıştır. Devletin neo-liberal politikaların baskısından kurtularak, Anayasasında yazan sosyal devlet anlayışına uygun politikalar geliştirmesi ve bu politikaları uygulayacak kurumları kurması gerekir.

c) Yerel yönetimlere ve kentlere ilişkin: Kentlerde sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, barınma, ısınma, eğitim, kültür ve benzeri birçok konuda sorunlar bulunmaktadır. Kentler sağlıksız büyümekte, deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere hazırlıklı değildir. Kentlerin, mekansal ve çevresel bağlamda, sağlıksız büyümesinin ardında birçok etken vardır. Bunlar en genel hatları ile; piyasa güçlerinin kent ölçeğinde de tek egemen olduğu siyasal zeminin yaratılması, sadece arazi rantına endekslenmiş bir kent ekonomisi anlayışı, sürekli ve plansız büyüme, toplumsal alanda yaşanan sosyal ve kültürel yozlaşma olarak özetlenebilir.

Kent sorunlarının çözümünde en temel aşamalardan biri öncelik sıralamasını doğru biçimde yapabilmektir. Yerel yönetimler sözde “hizmet yarışı” içerisinde telafisi olmayan uygulamalar için büyük kaynaklar harcamaktadır. Kısa vadede olumlu karşılanan çoğu yatırımın, uzun vadede bireylere yansıyan büyük maliyetlere neden olduğu ve hatta çoğu kez yaşam kalitesini geriletmediği görülmüştür.

Yaşadığımız ülke, kent ve belde ölçeğinde haritacılık her dönemde arazi ile ilgili bütün yatırımların başında ve hemen başvurulacak bir uzmanlık alanı olarak değerlendirilmelidir. Yerel yönetimler ve yöneticiler mesleğin uzmanlık konularında TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası ile işbirliği yapmalıdır.

Kentsel karar üretme süreçlerinde katılım mekanizmalarının sağlanması amaçlanmalıdır. İlgili meslek odalarının temsilcileri karar ve yürütme organlarında yer almalıdır. Bunların yanı sıra “kent konseyleri”, “kent meclisleri” ve “mahalle komiteleri” gibi halkın yerel yönetim faaliyetlerine ve karar alma süreçlerine doğrudan katılım olanaklarını sağlayacak yeni organlar tanımlanmalı ve oluşturulmalıdır.

d) Kentsel dönüşüm projelerine ilişkin: Kentsel dönüşüm ve yeniden yapılanma olarak adlandırılan süreçlerle belirlenen kent parçalarının, “kentsel dönüşüm” adı altında, içinde yaşayanlardan bağımsız, yeni imar hakları verilerek sermaye çevrelere pazarlanması, özelleştirilmesi, satılması ya da tahsis edilmesi belli kesimler için “köşe dönme” aracı haline getirilmiştir.

Türkiye’de son zamanlarda içinde büyük ticaret alanlarının, çok sayıda yerleşim yerlerinin, alışveriş merkezlerinin ya da bunların birlikte yer aldığı projeler; “Kentsel Dönüşüm” adı altında kamuoyuna duyurulmaktadır. Üst ölçekli planlardan bağımsız ya da öznel bir mantıkla hazırlanmış, genelde yüksek gelir getirmesi olası, yoğunluğu yüksek, sosyal amacı belirsiz, boş ya da seyrek yapılaşmış, hazine arazileri tercihli alanlarda geliştirilen, alt ve üst yapı kaygısı düşünülmeden, üzerinde yeterince ve ikna edici tartışmaların yapılmadığı, meşruiyeti ve kentle eklenmesi kuşkulu olduğu düşünülebilecek, hukuksal dayanakları yetersiz kentsel dönüşüm ya da yenileme projeleri düzenlenmekte ve uygulanmaya çalışılmaktadır. Oysa kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanma ve uygulama süreçleri bütüncül bakışla ele alınarak değerlendirilmelidir.

Türkiye’nin bir gerçeği olan afet olgusu ve süregelen çarpık yapılaşma kentlerin yeniden yapılanmasını zorunlu kılmaktadır. Uzun vadede daha yaşanabilir çağdaş kentlerin oluşumu için bugünden çözümlerin üretilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ancak bugünün çözüm ve uygulamaları yarının sorunları olmamalıdır. Bu nedenle; artık oluşturulması kaçınılmaz olan bütüncül, sürdürülebilir bir arazi yönetimi paradigması ile uyumlu; imar düzenleme ve uygulama yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikli bir imar uygulaması olan kentsel dönüşümün; öncelikle “mülkiyet” boyutu ile ele alınarak irdelenip tartışılması ve ülkemize en uygun model ve çözüm altlıklarının

hazır hale getirilmesi gerekmektedir. İmar Uygulamalarının asıl öznesi olan “mülkiyet”, tescille kazanılan, kamu ve özel hukukunun konusu olan en temel haktır. Dolayısıyla kentsel dönüşümün mülkiyet temelli ele alınıp değerlendirilmesi zorunluluğu vardır.

Kentsel dönüşüm ve kent planlama süreçlerinin planların kademeli birlikteliği ilkesi uyarınca Bütünleştirilmesi için bütünsel bir kentsel gelişim ve planlama yasası hazırlanarak; kentsel dönüşümde yerel yönetimlerin uygulama, proje geliştirme, alternatif model oluşturma ve katılım kapasiteleri geliştirilmelidir.

Finansmanı olmayan, fizibilitesi yapılmayan; yani yapılabilir, edilebilir olmayan, geniş bir uzlaşa sağlanamamış projelerin ilan edilmemesi kamuoyu ile paylaşılmaması yerel yönetimlere olan güveni arttıracaktır.

Türkiye'nin kentsel gelişim sürecini yerel özgünlükleri dikkate alarak belirleyecek olan ulusal kentsel gelişme ve dönüşüm felsefesi ve yol haritası belirlenmelidir. Bu süreci sürekli olarak tartışma ve izleme ile yönetecek kurumsal bir yapı oluşturulmalıdır. Bu bağlamda; kentsel dönüşüm devlet yapılanması ve örgütsel boyutu bütünsel olarak ele alınmalı, merkezî hükümet ve yerel yönetimlerin görev yetki ve sorumlulukları denetim mekanizmaları dikkate alınarak belirlenmeli, etkin halk katılımı, performans denetimi izleme ve değerlendirme mekanizmaları kurulmalıdır.

Türkiye için tasarlanan kentsel dönüşüm projelerinin sağlıklı işletilebilmesi ancak Coğrafi Bilgi Sistemleri destekli etkin bir veri tabanın hayata geçilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu amaçla, kentsel dönüşüm paydaşlarınca üretilen ve/veya ihtiyaç duyulan veri/bilgilerin, TUCBS standartlarına uygun olarak, web tabanlı ortak bir veri havuzunda bir araya getirilmesi gerekmektedir.

Konunun uzmanları, ilgili bilim insanları, politikacılar, kamu ve yerel idarelerin temsilcileri ile serbest meslek mensuplarının bir araya gelerek değerlendirmeler yapmalarına olanak sağlayan sempozyum, çalıştay, kongre ve benzeri ulusal ve uluslararası katılımlı bilimsel etkinliklerin aralıksız devam etmesi gerekmektedir.

e) *Çevresel, doğal, kültürel ve tarihi mirası korumaya ve geliştirmeye ilişkin:* Kentlerin doğal, kültürel ve tarihi değerlerinin korunması, geliştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması sağlanmalı, kente dair ortak değerlere, kentsel tarihi-kültürel dokuya ve çevreye yönelik zararlar, kente karşı suç olarak görülmeli ve gereği yapılmalıdır. Tarihsel ve kültürel geçmişimizin kentlerdeki varlıklarına yönelik her türlü olumsuz eylemin zeminini sağlayan, tahrip ve yok edilmelerinin önünü açan, yasal düzenlemeler kaldırılmalıdır. Çevre ve doğal kaynakların sürdürülebilir gelişme ilkeleri doğrultusunda yönetilmesinde, KVA'lar, uzaktan algılama, fotogrametri, LİDAR, İHA gibi Coğrafi Bilgi teknolojileri aktif olarak kullanılmalıdır.

f) *Kıyılara ilişkin:* Kıyı alanları üzerinde mevzuattan kaynaklanan çok başlılık ve buna bağlı oluşan yetki karmaşası, kıyı alanlarında kamu yararı amacıyla planlama yapılmasını engellemektedir. Bu durum kıyı alanlarının etkin kullanılmasını, yönetilmesini ve denetlenmesini güçleştirmektedir.

Kıyı kenar çizgisinin belirlenmesi hem idare hem de yargı organları tarafından yapılmaktadır. Bu durum mülkiyet ve planlama konuları açısından farklı sonuçlara neden olmaktadır. Bu şekilde aynı yerde iki tane kıyı kenar çizgisi (KKÇ) tespit edilebilmektedir. Kıyı kenar çizgisinin yalnızca idare tarafından belirlenmesi ve yargı süreçlerinin idarenin belirlemiş olduğu KKÇ esas alınarak işletilmesi gerekir.

Mülkiyet kıyı kenar çizgisi tespitinden sonra da kıyı içerisinde kalıyorsa Avrupa İnsan Haklar Mahkemesi'nin bu konuda vermiş olduğu kararları da dikkate alınarak nakdi ya da aynı tazmin şekillerinin geliştirilmesi ve mevzuata bağlanması gerekir.

Kıyı alanlarında etkin bir yönetim ve denetim mekanizmasının oluşturulması şarttır. 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nda tarif edildiği gibi, kıyıları dar bir şerit arasında tanımlamak yerine, kıyıyı ve suyu etkileyen tüm etkenlerin bulunduğu geniş alanları bütüncül bir şekilde ele alacak yeni bir anlayış geliştirilerek, kıyı politikalarının ve bu politikalara işlev kazandıracak olan yeni mevzuat düzenlemelerinin hayata geçirilmesi ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, yaptırımların artırılması gerekir.

Mera, yaylak, kışlak gibi kamu malları ile orman alanlarına ilişkin: İlk tesis kadastro su dahi henüz tam olarak tamamlanamamış olan Türkiye’de, mera, yaylak ve kışlaklar kesin olarak tespit edilememiş olsa da, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda, ülke yüzölçümünün yaklaşık %45’ini mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların oluşturduğu; günümüzde ise, ülke yüzölçümünün yaklaşık %15’ini (12,5 mil. Hektar) oluşturacak seviye düştüğü bazı raporlarda belirtilmektedir.

Mera, yaylak ve kışlaklar, Medeni Kanunda belirtildiği gibi, kamu mallarıdır, amacı dışında kullanılamazlar, özel mülkiyete geçirilemezler ve bunların sınırları daraltılamaz. Ancak, özellikle 1980 yılından sonra Türkiye’de etkileri yoğun bir şekilde hissedilen neo-liberal politikaların baskısıyla bu alanlar daraltılmaktadır.

Ormanlar ise, yaşam faaliyetlerinin devam etmesinde ve doğal dengenin korunmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü: Orman ekosistemlerinin varlığı ya da yokluğu, nitelik ve niceliği hiçbir ayırım yapmadan tüm canlıları etkilemektedir.

Türkiye’de ormanlar kurallarına göre yönetilememektedir. Bu nedenle, orman alanları hızla zarar görmekte ve azalmaktadır. Her yıl 100 bin dönüme yakın orman yanarak, 7 bin dönüme yakın orman tarla açma ve yerleşme, 150 bin dönüme yakın alan ise 6831 sayılı Orman Kanunu’nun ikinci maddesi (b) bendi uyarınca ormancılık düzeni dışına çıkarılıp Hazineye devredilerek ya da hak sahibi köylülere satılarak yok edilmektedir.

Gerek mera, yaylak ve kışlakların yönetimine ilişkin ve gerekse Ormanların yönetimine ilişkin tercih edilen özelleştirmeci politikalar, kırsaldan kente göçü artırmakla kalmamakta, kentsel arazi yönetimini de baskılayarak olumsuz yönde etkilemektedir.

Ormanların korunması ve geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması, mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahditlerinin bir an önce yapılması, belediye ve köy tüzel kişiliklerine tahsisi ile mera kullanımlarının denetlenerek sürdürülebilirliğinin sağlanması ve “Mera Fonu”nun yeniden kurulması gerekmektedir.

g) *İmar aflarına ilişkin:* Fiziksel ve sosyal iyileştirmeyi öngörmeyen imar affi uygulamaları da yıllardır yapıla gelmiştir. Türkiye’de, 1950’li yıllardan itibaren uygulanan neo-liberal ekonomik politikalar sonucu, kentlere yönelen kontrolsüz ve hızlı göç ve beraberinde gelen kaçak yapılaşma hazine arazilerinin işgaliyle başlamış daha sonra tarım alanlarına, kıyılara, ormanlara, meralara, yaylak ve kışlaklar ile doğa koruma alanlarına doğru genişlemiştir.

Kaçak yapılaşma bugün artık sadece yoksulların tercihi değil rant peşinde koşanların da başvurdukları bir yöntemdir. Cumhuriyet döneminde 14 kez imar affi çıkarılmıştır. Bu aflar toplumda kanun dışı uygulamaların bir şekilde yasallaştırılacağı algısının pekişmesine neden olmaktadır.

İmar aflarının kaçak yapılaşmayı özendirerek artıracığı gerçeği göz önünde bulundurularak bu uygulamalara son verilmelidir. Kente karşı işlenen suçlara olanak sağlayanlarla ilgili kovuşturma girişimlerine derhal başvurularak cezalandırılmaları sağlanmalı, kent suçları durdurulmalıdır.

5. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

5.1 Değerlendirme

Geleceğinin insan yaşamının gereklerini karşılayacak şekilde yerleşim yerlerinin, düzenli, sağlıklı ve estetik bir şekilde kurulması, gerektiği hallerde mevcut durumunun korunması, iyileştirilmesi ve hazırlanması için yapılan imar planları; insan, toplum, çevre ilişkilerinde kişi, aile, toplum hayatını ve kamuyu yakından etkiler.

İyi planlanmış, kültürel ve tarihi değerleri sahiplenmiş bir kentte yaşama hakkı, birinci kuşak klasik haklar (can ve mal güvenliği, din ve vicdan özgürlüğü gibi) ile ikinci kuşak sosyal hakların (sosyal güvenlik, çalışma, adil gelir, sendika kurma, konut, sağlık, eğitim gibi) arkasından üçüncü kuşak haklar arasında sayılmakla birlikte, her geçen gün önemsenmesini daha da hissettirmektedir (Yeter 2007).

İmar ve planlama düzeni ve buna bağlı olarak şekillenen kentleşme olgusu, siyasal ve yönetsel yapı ve süreçlerle çok yönlü bir etkileşim içindedir. Bu etkileşim nedeniyle, imar ve planlama düzeninde oluşturulacak politikalar ve bunların uygulamaları kendi haline bırakılmayacak kadar önemli konulardır. Yarının kuşaklarına nasıl bir kent, nasıl bir çevre, nasıl bir yaşam alanı bırakılacağı sorusuna verilecek yanıt bugünün politikalarına da yön verecektir.

Türkiye’de ağırlıklı olarak 1980’li yıllardan itibaren ekonomik ve sosyal yaşamda liberal anlayışın egemenliği söz konusudur. Bunun sonuçlarının ülkenin kentleşme ve imar politikalarına da yansıdığı görülmektedir. Aslında, arzu edilen kentleşme ile tercih edilen imar politikaları arasındaki ilişkinin olumsuz etkileşimi, küreselleşme adı altında uygulanan ve içsel dinamiklerden çok dışarıdan dayatılan neo-liberal politikaların tercih edilmesinin bir sonucudur.

Neo-liberal politikaların etkisiyle Türkiye’nin siyasal, toplumsal ve ekonomik açıdan şekillendirildiği 1980’li yıllar ve sonrasında, Türkiye’de benimsenen arazi yönetim

politikaları ve buna koşut olarak şekillenen imar ve planlama politikaları toplumun bütün kesimlerini kucaklayamamış, aksine rantçı grupları desteklemiştir.

Tercih edilen rantçı politikaların bir sonucu olarak, kentlerin yerleşik ve merkezi bölgelerindeki kamu arazileri hesapsızca satışa sunulmuş, piyasa ölçütlerinin egemen olduğu spekülâtif bir düzen adeta kamu eliyle desteklenmiştir. Son yıllarda o kadar çok kamu arazisi satılmıştır ki, özellikle metropol kentlerde, meydan, yol, park, otopark, yapmak için kamu arazisi bulmak biryana, kamu kurumları faaliyetlerini sürdürebilmek için özel mülkleri kiralamak zorunda bırakılmışlardır.

Kamu eliyle yaratılan rantın toplum yerine mülk sahiplerine kazandırılması, bir taraftan bu konudaki iştahı kabartmış, diğer taraftan mülk sahibi olmayanların kamu malını haksız şekilde sahiplenmesini (işgal etmesini), daha sonra da yönetenlerce siyasi çıkar amacıyla hukuki hale getirilmesi sürecini doğurmuş ve beslemiştir.

Türkiye’de hukukun bir türlü içselleştirilemediğini gösteren, kentleşmeyi olumsuz yönde etkileyen, birçok uygulamalar mevcuttur. Kentler için sonuçları ağır olan bu tür uygulamalar, hukuk dolanılarak, yargı kararları uygulanmayarak, yargı kararlarını uygulamamak için idari ve yasal düzenlemeler yapılarak, iptal edileceğini bile bile yasalara aykırı yönetmelikler düzenlenerek, iptal edileceğini bile bile Anayasaya aykırı yasalar çıkartılarak gerçekleştirilmektedir.

Hukukun içselleştirilememiş olmasının imar ve planlama düzenine yaptığı etkiler, imar yasağı bulunan kamu arazilerinin (sit alanları, tarihi ve kültürel alanlar, su havzaları, orman alanları vs.) yasalara aykırı bir şekilde imara açılmasında, yeni rant alanları oluşturulmasında kendini apaçık göstermektedir. Dahası, bir örneği Atatürk Orman Çiftliğinde yaşandığı gibi, hukuksuz işlemlerin yargıdan iptal edilmesi durumunda bile, yargı kararlarının uygulanmayacağına ilişkin açıkça demeçler verilebilmesine, yargı kararlarının herkesi bağladığına ilişkin Anayasa hükümlerinin ihlal edilebilmesine kadar geniş bir alanda kendini göstermektedir. Bütün bu ve benzeri sürecin tetiklemeyle, Türkiye’deki imar mevzuatı, kentsel değerleri yok eden ya da yok olmaya tutsak kılan bir planlama ve uygulama sürecine yasal dayanak oluşturmuştur.

Çağdaş ülkelerde örnekleri görüldüğü gibi, Türkiye'nin de imar ve planlama düzeni kapsamındaki tüm politikalarını toplum yararı öncelikli bir çizgiye çekmesi, parçalı değil bütüncül ve katılımcı bir planlama yaklaşımı sergilemesi yaşanabilir kentler için kaçınılmazdır. Planlama, anlama ve ileriye dönük hayalleri sistematik olarak biçimlendirme sürecinin yönetimiyle ilişkili olduğundan, bir kararın meşruiyet kazanması ve ardından uygulanması için yasa ve yönetmelik çıkarılması yeterli değildir. Karar, geniş kitlelerce benimsenip, gönüllü uygulamalara yönelebildiği ölçüde meşruluk kazanır.

Kente ilişkin gelecek tasarımı gibi büyük, uzun vadeli ve kentsel yaşama duyarlı bir kararın ancak çok aktörlü bir planlama sürecinde verilebileceğini savunmak mümkündür. Burada genel kabul gören varsayım, her bir grubun kendi uzman olduğu, üzerinde çalışma ve uygulamalar yaptığı alanla ilgili en sağlam ve geçerli bilgi düzeyine sahip olduğu varsayımdır. Bunu dikkate almanın en etkili ve etkin yolu ise, o bilgiye sahip olan gruplarla birlikte ortak kararı vermektir (Ataöv 2013).

Kamu kurumu niteliğinde meslek odaları büyüklükleri ve üstlendikleri kamusal görev nedeniyle imar ve planlama düzeninde karar alma mercilerini etkileme ve kamuoyu yaratma gücüne sahip kuruluşlardır. Kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının Anayasa konusu edilmesi ve Anayasal güvence altına alınması 1961 Anayasası ile sağlanmış olmasına karşın, mesleki örgütlenme ve kurumlaşma ahilik ve sonrasında lonca sistemi ile süregelmiş, Anayasal düzenlemeden önce de mesleğin terbiyesi, etiği, meslek bilgisinin öğretilmesi, meslek mensuplarının yetiştirilmesi, topluma karşı sorumluluk ve görevler, kendi aralarındaki ilişkiler belirlene gelmiş, mesleki örgütlenmeler mesleki çıkarlarla kamusal çıkarları bir arada göz önüne almışlar ve bu geleneği sonraki kuşaklara da aktara gelmişlerdir.

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olan TMMOB ve bağlı 24 meslek odası uzmanlık alanlarında kalan Türkiye'nin yeraltı-yerüstü kaynakları, kentleri, çevresi, doğası, suyu, toprağı, tarımı, peyzajı, yapıları, ulaşımı, enerjisi, madenleri, sanayisi ve bunun gibi mesleki alanlarını korur ve geliştirirler (Anonim, 2018f). Bu görevlerinde, yapılan uygulamaları, kamusal-toplumsal-mesleki yarar süzgecinden geçirmek, mesleki-bilimsel teknik doğrulara dayandırmak, kamu ve toplum yararı ölçütünü gözetmek ve

gerekli girişimlerde bulunmak, bizzat Anayasa, kuruluş yasaları ve özerk kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının benimsediği, Başbakanlık oluru ile de Resmi Gazete’de yayımlanmış olan ana yönetmelik ve diğer yönetmeliklerle kamusal, hukuksal hükümlere bağlanmıştır.

Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesinin 04.06.2002 tarih ve 24775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 19.02.2002 tarih ve E:2000/78, K:2002/31 sayılı kararında, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının yürütme bölümünde idare başlığı altında özel olarak düzenlendiğini; üyelerinin çokluğu, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı; çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları; örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün, kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan derinleştirilebilmesi nedenleriyle bu kuruluşlara kamusal nitelik kazandırıldığı belirtilerek, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının sivil toplum örgütü rolünü ve demokratik toplum kültürünün derinleştirilmesine vurgu yapılmıştır.

Gerek yukarıda anlatılanlardan, gerekse Anayasa Mahkemesinin belirtilen saptamalarından anlaşılacağı üzere, birer demokratik kitle örgütü ve siyaset bilimi literatüründe baskı grubu olan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarından TMMOB ve bağlı odaları, demokrasi anlayışının ulaştığı aşamada, yönetsel ve siyasal sürece aktif olarak katılmak suretiyle karar alma sürecini etkilemesi, iktidarı yeni kararlar almaya zorlaması meşru ve demokrasi kültürünün bir gereğidir.

İmar ve planlama düzeni kapsamında kalan işlerin pek çoğu (imar planı yapımı, uygulaması, taşınmaz değerlendirilmesi gibi) aynı zamanda teknik iş ve işlemlerden de oluştuğu için karar alma süreçlerindeki katılım konusu uzmanlık gerektiren bilgiyi de doğal olarak beraberinde gerektirmektedir. Bu noktada kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarından olan TMMOB ve bileşeni odaların süreçteki rolü ve işlevi önemlidir.

Örneğin; HKMO bu yönde, İmar Yasası’ndan Kamulaştırma Yasası’na, Kadastro Yasası’ndan Tapu, Mera, Orman, Maden, Toplulaştırma vb. yasalarına, Tapu Planları

Tüzüğü, Kadastro ile ilgili yönetmelikler, Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliği'nden, 18'inci madde Yönetmeliği, Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği, Maden, Mera, İmar Uygulama Yönetmeliklerine değin birçok yasa ve yönetmeliğin hazırlanmasına katkı vermeye çaba göstermiştir.

Yine HKMO, meslek alanında kalan işlerden olması nedeniyle, arazi, mülkiyet, imar düzenlemeleri ve uygulamalarıyla özel olarak ilgilenmekte, bu çalışmanın 4 üncü bölümünde örnek olaylar üzerinden açıklanmaya çalışıldığı üzere; uygulamaları takip etmek için komisyonlar oluşturmakta, raporlar hazırlamakta, ilgili kurum-kuruluşları da içine alacak şekilde kongre, panel, sempozyum gibi etkinlikler düzenlemekte, etkinliklerin sonuç bildirgelerinden ve TMMOB ve HKMO ortamlarında üretilen diğer raporlar üzerinden muhtelif yöntemlerle kamuoyu oluşturmaya çalışmakta, gerektiğinde yargıya da başvurmaktadır. Diğer taraftan, harita ve kadastro mühendislerinin çoğu imar ve planlama düzeni içerisinde kalan teknik hizmetleri yaptıklarından (harita, plan, plankote, aplikasyon, ifraz, tevhid, imar uygulamaları vb.), HKMO gerçekleştirdiği mesleki denetim uygulamalarıyla da imar ve planlama düzeninde önemli bir işlevi daha üstlenmektedir.

HKMO örneği üzerinden açıklanmaya çalışılan bütün bu çalışmalar, meslek odalarının, imar ve planlama düzeni içinde etkin bir role ve işleve sahip olduğunun gösterilmesi bakımından önemlidir. Saydamlık, esneklik, katılımcılık, hesap verebilirlik gibi temel ilkeler, kurulacak yönetim yapısından bağımsız olarak, imar ve planlama düzeninde ön planda tutulması gereken ilkelere dir. İmar planları ya da uygulamaları kapalı kapılar ardında değil, katılımcı bir anlayışla, kamuoyu önünde tartışılarak alınmalı ve hakkaniyetli olarak uygulanmalıdır. Amaç belli bir zümreyi değil, tüm toplumu mutlu ve zengin kılmak olmalıdır.

İçinde HKMO'nun da bulunduğu meslek odalarının basına yansıyan pek çok açıklamalarında vurgulandığı üzere, imar ve planlama düzeni içinde alınacak kararlarda, bir uzlaşma ve tartışma ortamı yaratılmadığı, kamuoyunun bilgilendirilmediği, çıkarılacak yasalarda, yönetmeliklerde odalardan ya hiç görüş alınmadığı, ya da usul yerine gelsin diye çok kısa süreler verilerek görüşlerine başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Süreç böyle işletilirken, meslek odaları çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gerektirdiği iletişim ve tartışma olanağını bir türlü bulamamaktan şikayet etmektedirler. Bunun bir sonucu olarak, yaptıkları basın açıklamalarıyla, yüksek sesle ve sert bir anlatım biçimiyle kamuoyuna yönelmektedirler. Bu da meslek kuruluşlarının amaçları dışında faaliyet gösterdikleri, siyasal faaliyetlerde buldukları, siyaset yaptıkları iddiaları ve tartışmalarını gündeme getirmektedir.

Meslek odalarını dışlayan, tartışma ve uzlaşmaya yanaşmayan tutumlar nedeniyle, her etkinliğini yüksek sesle ve defalarca tekrarlamak suretiyle gerçekleştirmek zorunda kalan meslek odalarının etkinlik sıklığı da sürekli siyaset yaptıkları algısı yaratmak için kullanılabilir. Diğer yandan meslek odalarının, hemen her hükümet veya iktidar döneminde başvurdukları usulsüz veya bilimsel teknik gerekliliklerle uyuşmayan uygulamaları yargıya taşınması, yatırımlara karşı çıkıyorlar şeklinde yorumlanmakta, bu konuda da siyaset yaptıkları algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Anayasal bir hak olan hukuk ve yargı yoluna başvurulması bile eleştirilmekte ve adeta hukuk, yargı ve Anayasa dışılığı teşvik edilmektedir.

Bütün bunlardan başka, meslek odalarının üyeleri üzerinde serbest müşavir mühendislik ve büro tescil belgesi vermesine yönelik mevzuatı yok sayılarak, mesleki denetim yapma yetkileri de sınırlandırılmaya çalışılmaktadır. Basında da yer alan, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında yapılan açıklamalarda ve iktidar milletvekilleri tarafından yapılan konuşmalarda, odalarca yapılan mesleki denetim uygulamasının mimar ve mühendisler tarafından istenmediği, çok sayıda şikayete neden olduğu ve haksız olarak alınan denetim bedelinin ortadan kaldırılması gerektiğinden bahisle, mesleki denetimlerin odalar tarafından yapılmasının doğru olmadığı iddia edilmektedir.

Yukarıdan beri anlatılan hususlar ve 2009 yılında Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan “Araştırma ve İnceleme Raporu”yla ateşlenen, Liberal Düşünce Topluluğuna hazırlatılan rapor gibi bazı düşünce kuruluşlarının raporlarıyla da desteklenen kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarına yönelik suçlama ve kamusal/siyasal hayatın dışına çıkarma çabalarının ne düzeyde sonuç vereceğini şu aşamada kestirmek zordur.

Türkiye’de 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ve bu değişikliklerin yürürlüğe girdiği 24 Haziran 2018 seçimleri, kamu idari yapısının tepeden tırnağa değiştirdiği için, bu değişikliğin odaların meslek uygulama alanlarına ve TMMOB örgütlülüğüne de muhtemel etkileri olacaktır. Bu etkinin ne olacağının da şimdiden kestirilmesi zordur.

Bütün bu süreçlere karşın, TMMOB ve bağlı odalarının katılımcı demokrasi söylemlerinin gereğine uygun olarak, yasama faaliyetlerini, yürütmenin işlem ve eylemlerini izlemekte, karar süreçlerini etkileme, iktidarları kamu çıkarları ve özgürlükler lehine sınırlama çabalarını sürdürmekte kararlı oldukları yaptıkları açıklamalarından bilinmektedir.

Kamusal kaynak ve varlıkların ülke ve halk yararına kullanımı ile meslek alanlarının ve özerk mesleki örgütlülüğün korunması ancak demokrasiyle, sosyal hukuk devletiyle, kamusal hizmet ve denetim perspektifinin benimsenmesiyle mümkündür. Demokrasi, sosyal hukuk devleti, hukukun üstünlüğü ve kamu yararı bu tür örgütlerin varlık koşuludur. Dolayısıyla, meslek odalarının görüş, düşünce, eleştiri ve önerilerini meşru demokratik yollarla usanmaksızın, ısrarla sürdürme çabalarını; başta 1982 Anayasasından, kanunlarından ve ilgili diğer mevzuattan aldıkları görev ve sorumlulukları çerçevesinde sınırlayarak yorumlamak yerine, bir aydın sorumluluğu ve demokrasinin bir gereği olarak kabul etmek gerekir.

Diğer taraftan, meslek odalarınca yapılan mesleki faaliyet denetimleri aynı zamanda bir kamusal hizmet olup, bu hizmeti yapmakla görevli başka da bir kurum yoktur. Gerek Harita ve Kadastro Mühendisleri Odasının gerekse TMMOB’a bağlı diğer odaların mesleki denetimle ilgili uygulamaları ve düzenleyici işlemlerinin daha çok sermaye çevrelerini rahatsız ettiği ve bu çevrelerce dava konusu edildiği bilindiğine göre, odaların mesleki denetim faaliyetlerini yapmaktan alıkonulması demek, bu alanın serbest piyasanın “rekabet” koşullarına teslim edilmesi demek olacağı, bunun da toplumun değil sermaye çevrelerinin işine yarayacağı açıktır.

Ayrıca, meslek odalarının yargıda açtığı ve kazandığı sayısız dava vardır. Bu da göstermektedir ki, hukuk kurallarını ve bilimsel teknik gereklilikleri ihlal eden yargıya başvuran odalar değil, kurum, kuruluş, idare ve firmalardan oluşan uygulayıcılardır.

Sonuç olarak, meslek örgütlerinin öteden beri temel işlevi, mesleğin insan ve toplum yararına uygulanmasını sağlamaktır. Toplum nezdinde mesleğe güven duygusu, mesleğin etik kurallarının belirlenmesi ve mesleki denetimle mesleğin biçimlendirilmesi yolu ile olur. Bu nedenle devletin, meslek kuruluşlarının bu işlevlerini yapmasını zorlaştıracak, etkisizleştirecek müdahalelerden kaçınması, toplumsal ve demokratik bir zorunluluktur. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını hedef haline getirmemek, evrensel normları demokratik bir şekilde benimsemek, yerleştirmek, geliştirmek ve ihlal etmemek gerekir. Bu bağlamda devletin yapması gereken önemli düzenlemeler yanında, üyelere ve odalara düşen bazı görevler vardır.

5.2 Öneriler

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı odaların, tarihsel süreç içinde gelişerek kurumsallaştığı, özgürlüklerin, toplumsal değer ve duyarlılıkların yaşatıldığı, mesleki, insani ve toplumsal okullar olduğunu; siyasi iktidarı etkileme, dengeleme ve denetleme görevi de üstlendiklerini, bu nedenle çoğulcu ve katılımcı demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan bu kurumların varlıklarının ve hizmetlerine devamlarının sağlanmasının, özerkliklerinin güçlendirilmesinin, çağdaşlaşma ve demokrasi için bir zorunluluk ve herkes için bir görev ve tarihsel bir sorumluluk olduğunun bilinciyle;

- İmar planlama düzeninde karar alma süreçlerine ilgili meslek odalarının katılımını sağlayacak mevzuat düzenlemeleri yapılmalı, bu alanda denetlenebilir, hesap verebilir, demokratik bir süreç işletilmeli,
- Meslek odaları hakkındaki 1982 Anayasa hükümleri onların idare karşısındaki özerkliğini güvence altına alacak ve yönetime katılımlarını sağlayacak biçimde değiştirilmeli,

- İdari makamlara meslek odaları üzerinde özerkliklerini zedeler nitelikte denetim yetkisi veren mevzuat düzenlemelerinden kaçınılmalı,
- 1961 Anayasasında olduğu gibi meslek odalarına kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda yapılmış kanunların veya bunların belirli madde ve hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu iddiası ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açma yetkisi yeniden verilmeli,
- Yine 1961 Anayasasında olduğu gibi, devlet memuru statüsünde idare içinde idare adına faaliyet gösteren meslek mensuplarının meslek odalarına üyeliği yeniden zorunlu kılınmalı,
- Meslek odalarının amaçlarını gerçekleştirmek ve yönetimi etkilemek için başkaca kişiler ya da örgütler ile işbirliğine gitmesinin, toplantı ve gösteri düzenlemesinin, hukuksal ve yargısal yollara başvurusunun kısıtlanamayacağı da anayasal güvence altına alınmalı,
- Yukarıda önerilen Anayasa değişikliği hükümlerine uygun olarak, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmalı,
- Meslek odaları lobi faaliyetlerini daha fazla önemsemeli ve örgütlü bir yapıya taşınmalı,
- Meslek odaları, üyelerinin eğitilmesi, yönlendirilmesi, kural ve ilkelere uygun davranmasının sağlanması, mesleğe yetkisiz kişilerin el atmasının engellenmesi gibi amaçlarla, mesleki faaliyet denetimlerini sürdürmeli,
- Meslek odaları, her koşulda üye ile olan ilişkiyi kendi iç mekanizmaları içinde kurarak, meslek alanını üye-oda işbirliğiyle korumaya çalışmalı,
- Meslek odaları, kendilerine tanınan özerkliğin hizmetin daha etkin ve verimli sürdürülebilmesi amacıyla kaynaklandığını, kendilerinin idare bütününe bir parçası olduklarını ve kamu hukuku kurallarına göre davranmak zorunda olduklarını bilerek tutum ve davranışlarını buna göre belirlemeli.

KAYNAKLAR

- Abama, M. 1992. Açıklamalı-İçtihatlı İmar Kanunu Mevzuatı ve Uygulaması, Ankara, s.19.
- Albrechts L. (2004). Strategic (spatial) planning reexamined. Environment and Planning B: Planning and Design, (31): 743-758.
- Albrechts L., Healey, P. and Kunzmann, K.R. 2003. Strategic spatial planning and regional governance in Europe, Journal of the American Planning Association, 69 (2): 113–129.
- Altıntaş, Y. 2007. İmar Planlarında Yetki Kuralları ve Danıştay Kararları Örneğinde; Planlamada Karşılaşılan Yetki Sorunları İle Çözüm Yolları, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Anonim. 2018a. TMMOB-Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, <http://www.hkmo.org.tr>, Erişim Tarihi: 03.01.2018.
- Anonim. 2018b. Avşar Hukuk Bürosu, <http://www.avsar.av.tr/calisma-alanlari/cevre-ve-imar-hukuku>., Erişim Tarihi: 06.01.2018.
- Anonim. 2018c. Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr>., Erişim Tarihi: 12.02.2018.
- Anonim. 2018d. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü, http://www.bahum.g.v.tr/İmar_Hukuku_Seminer.pdf., Erişim Tarihi: 14.03.2018)
- Anonim. 2018e. Milli Emlak Genel Müdürlüğü, <http://kurumsal.milliemlak.gov.tr/Kamulaştirma.aspx>., Erişim Tarihi: 01.04.2018.
- Anonim. 2018f. Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği, <http://www.tmmob.org.tr>., Erişim Tarihi: 15.04.2018.
- Anonim. 2018g. Antalya Kent Konseyi, <http://www.antalyakentkonseyi.org.tr>., Erişim Tarihi: 17.07.2018.
- Arıkboğa, E. 2008. Yerel Yönetimler ve Organları: Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi (<http://mimoza.marmara.edu.tr>, 2018).
- Avcı, M. 2012. Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Kitabı, Adalet Yayınevi, İstanbul.
- Bilgin, S. 1998. Bir Meslek Kuruluşu Olarak Ticaret ve Sanayi Odaları ve Tüketicinin Korunmasındaki Roller, Gazi Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi A.B.D, Yüksek Lisans Tezi, s.7., Ankara.

- Chou, T.C. ve Shen S.K. 1982. Urban Land Readjustment in Kaohsiung, Taiwan, in Doebele, W.A. ed., Land Readjustment: A Different Approach to Financing Urbanization. Mass., Lexington Books, USA.
- Çolak, N. İ. 2010. İmar Hukuku, XII Levha, 1.Baskı, 37, s..İstanbul.
- Doebele W.A. 1982. Land Readjustment: A Different Approach to Financing Urbanization. Mass., Lexington Books, USA.
- Doebele, W. A. 1986. Conceptual Models of Land Readjustment in Minerbi, L. etal., ed., Land Readjustment: The Japanese System, A Lincoln Institute of Land Policy Book, Boston, USA.
- Ercan, E. M. 2007. Kentlerimizin İçinde Bulunduğu Planlama ve Yönetim Sorunları, TMMOB-Şehir Plancıları Odası Dergisi, Ankara.
- Ersoy, M. 2005. 9. Ulusal Halk Sağlığı Günleri, Bildiri Özet Kitabı, Ankara, s.137-144.
- Ersoy, M. 2006. Bildiri, (http://www.tepaz.org.tr/sempozyum/2006/bildiri/bolum3/3_2_ersoy.pdf, 2018).
- Forester, J. 1999. The deliberative practitioner: Encouraging Participatory Planning Processes, MIT, Boston, MA.
- Friedmann, J. F. 2004. Strategic spatial planning and the longerrange. Planning Theoryand Practice, 5 (1): 49-67.
- Geray, C. 1960. Şehir Planlamasının Başlıca Tatbik Vasıtaları, Ankara, s.1.
- Gözler, K. 2003. İdare Hukuku, cilt 1,Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa,1.Baskı, s.221.
- Günday, M. 2002. İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, s. 118-119.
- Günday, M., Tekinsoy, O. vd. 2013. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Raporu, Türk Tabipler Birliği Yayını.
- Healey, P. 2004. Creativityand urban governance, Policy Studies, 25 (2): 97-102.
- Innes, J. E. 1996. Planning Through Consensus Building: A New View of the Comprehensive Planning Idea. Journal of the American Planning Association, (62):460-472.
- Kalabalık, H. 2003. İmar Hukuku (Planlama, Arsa, Yapı, Koruma), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Kalabalık, H. 2013. İmar Hukuku, C. 1, Ankara, 2012, s. 41'den naklen: Hüseyin Ergun, İmar Planlarının Değiştirilmesi ve Revizyonu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 3.
- Keleş, R. 2018. Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara,

- Kiper, P., Önel, G. ve Öztimur, Z. 1995. Mevcut Planlama Pratiğimizin Çevre Duyarlı Kent Yaklaşımları Açısından İrdelenmesi, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, Bursa.
- Mengi, A. ve Keleş, R. 2003. İmar Hukukuna Giriş, Ankara, s.19-20,22.
- Özgün, H. 2017. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Demokrasi ve Siyaset, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Bülteni, (<http://www.hkmo.org.tr>, 2018).
- Seçilmişler, T. 2017. Katılımcı Planlama Deneyimi: Mersin İl Çevre Düzeni Planı Örneği, (<https://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-59672-ARTICLE-ECILMISLER.pdf>, 2018).
- Tanrıvermiş, H. 2012 Kamulaştırma Tekniği, Ders Notları, Ankara.
- Tanrıvermiş, H. 2017. Gayrimenkul Değerleme Esasları, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitabı, Ders Kodu 1014, Ankara.
- Tanrıvermiş, H., Öcal, Ş.A., Demir, E. 2017. Gayrimenkul Mevzuatı, Lisanslama Sınavları Çalışma Notları, Ders Kodu 1019, Ankara.
- Tekeli, İ. 2006. Türkiye’de Kent Planlaması Düşüncesinin Gelişimi, Yapı Dergisi, S.291.
- Tekeli, İ. ve Pınarcıoğlu, M. 2004. Commitment Model for Regional Planning: How to Unlock Frozen Gears of Stagnant Regions. T. Gok& T. Marszai (Eds.), Urban and Regional Development: Concepts and Experiencesinde (s.9-28). Warszawa: Academy of Sciences.
- Tekinbaş, B. 1993. Plan Hiyerarşisi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Belediyeler Dergisi, 13:21-44.
- Turan, A. 2008. Türkiye’de Kentsel Rantın Oluşumu ve Bölüşümü: Devlet Mülkiyetinden Özel Mülkiyete Geçiş Süreci, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Tüdeş T. 1997. Kentsel Alan Düzenlemelerinde İmar Planı Uygulama Teknikleri 1. Baskı, JEFOD Yayınları.
- Tüdeş, T. 1986. İmar Kanununun 18’inci madde uygulamasının önemi 1, İmar Semineri 5-12s., Trabzon.
- Üskül, M.Z. 2001. 16.05.2001 tarihli makalesi, <http://insanca.kadikoy.bel.tr>, 2018).
- Yaşar, H.N. 2008. İmar Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Yeter, E. 2007. Kentsel Gelişme ve Kültür Değerleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

EKLER

EK-1

2007-2017 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN KENT SEMPOZYUMLARI

39. DÖNEM

- 1- TMMOB Bursa Kentine Çözümler Sempozyumu - 5-7 Nisan 2007, BURSA
- 2- TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu - 13-14-15 Eylül 2007, İSTANBUL
- 3- TMMOB Ankara Kent Sorunları Sempozyumu - 29-30 Kasım 2007, ANKARA
- 4- TMMOB Kocaeli Kent Sempozyumu - 6-7-8 Aralık 2007, KOCAELİ
- 5- TMMOB Eskişehir Kent Sempozyumu - 28 - 29 ŞUBAT 2008 ESKİŞEHİR
- 6- TMMOB Bodrum Yarımadasının Çevresel Ve Yapısal Geleceği Sempozyumu
- 6-9 Mart 2008, BODRUM
- 7- TMMOB Denizli Kent Sorunları Sempozyumu - 2-3 Mayıs 2008, DENİZLİ
- 8- TMMOB Adana Kent Sorunları Sempozyumu - 9-10 Mayıs 2008, ADANA

40. DÖNEM

- 1- TMMOB Mersin Kent Sempozyumu - 24-25 Ekim 2008, MERSİN
- 2- TMMOB Samsun Kent Sempozyumu - 27-29 Kasım 2008, SAMSUN
- 3- TMMOB İzmir Kent Sempozyumu - 08-10 Ocak 2009, İZMİR
- 4- TMMOB 2. Ankara Kent Sempozyumu - 18 Ocak 2009, ANKARA
- 5- TMMOB Aydın Kent Sempozyumu - 30-31 Ocak 2009, AYDIN
- 6- TMMOB Edirne Kent Sempozyumu - 14-15 Şubat 2009, EDİRNE
- 7- TMMOB 2. Bursa Kent Sempozyumu - 06-07 Mart 2009, BURSA
- 8- TMMOB Diyarbakır Kent Sempozyumu - 24-26 Nisan 2009, DİYARBAKIR
- 9- TMMOB Kırklareli Kent Sempozyumu - 12 Haziran 2009, KIRKLARELİ
- 10- TMMOB Van Kent Sempozyumu - 1-3 Ekim 2009, VAN
- 11- TMMOB Batman Kent Sempozyumu - 31 Ekim 2009-01 Kasım 2009,
BATMAN
- 12- TMMOB 2. İstanbul Kent Sempozyumu – 20-23 Mayıs 2010, İSTANBUL

41. DÖNEM

- 1- TMMOB Gaziantep Kent Sempozyumu - 15-16 Ekim 2010, GAZİANTEP
- 2- TMMOB Balıkesir Kent Sempozyumu - 26-28 Kasım 2010, BALIKESİR
- 3- TMMOB Antalya Kent Sempozyum - 24-26 Mart 2011, ANTALYA
- 4- TMMOB Bursa 3.Kent Sempozyumu - 29-30 Nisan 2011, BURSA
- 5- TMMOB Kocaeli 2.Kent Sempozyumu - 06-08 Mayıs 2011, KOCAELİ
- 6- TMMOB Zonguldak Kent Sempozyumu - 16-17 Mayıs 2011, ZONGULDAK
- 7- TMMOB 2. Adana Kent Sempozyumu - 20-21 Mayıs 2011, ADANA
- 8- TMMOB Edirne 2. Kent Sempozyumu - 03-04 Haziran 2011, EDİRNE
- 9- TMMOB Trabzon Kent Sempozyumu - 10 Eylül 2011, TRABZON
- 10- TMMOB Konya Kent Sempozyumu - 26-27 Kasım 2011, KONYA
- 11- TMMOB Manisa Kent Sempozyumu - 02-03 Aralık 2011, MANİSA

12- TMMOB Mersin 2. Kent Sempozyumu – 15-16 Aralık 2011, MERSİN

42. DÖNEM

- 1- TMMOB Hatay Kent Kurultayı - 1 Aralık 2012, HATAY
- 2- TMMOB Çanakkale Kent Sempozyumu - 3-4 Mayıs 2013, ÇANAKKALE
- 3- TMMOB Bursa 4. Kent Sempozyumu - 7-8 Haziran 2013, BURSA
- 4- TMMOB İstanbul 3. Kent Sempozyumu - 22-24 Kasım 2013, İSTANBUL
- 5- TMMOB İzmir 2. Kent Sempozyumu - 28-30 Kasım 2013, İZMİR
- 6- TMMOB Eskişehir 2. Kent Sempozyumu - 6-7 Şubat 2014, ESKİŞEHİR
- 7- TMMOB Van 2. Kent Sempozyumu - 21-22 Şubat 2014, VAN

43. DÖNEM

- 1- TMMOB Adana Kent Sempozyumu - 22-23 Mayıs 2015, ADANA
- 2- TMMOB Bursa Kent Sempozyumu - 24-25 Nisan 2015, BURSA
- 3- TMMOB Gaziantep Kent Sempozyumu - 17-19 Nisan 2015, GAZİANTEP
- 4- TMMOB Samsun Kent Sempozyumu - 17-18 Nisan 2015, SAMSUN
- 5- TMMOB Zonguldak Kent Sempozyumu - 21-22 Mayıs 2015, ZONGULDAK

44. DÖNEM

- 1- TMMOB Eskişehir Kent Sempozyumu - 4-5 Mayıs 2017, ESKİŞEHİR
- 2- TMMOB İstanbul Kent Sempozyumu - 1-3 Aralık 2017, İSTANBUL

EK-2

TMMOB KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TEMEL İLKELERİ

1. Sağlıklı ve yaşanabilir bir kentsel çevre oluşturulabilmesi için, kent planlama disiplini içinde geliştirilmiş olan tüm planlama ilkeleri ve kuralları ile mühendislik ve mimarlığın bilimsel ve teknik gereklilikleri planlama disiplininin bir parçası olan kentsel dönüşüm uygulamaları açısından da vazgeçilmezdir. Bu nedenle, geliştirilen tüm projelerde, kamu yararı ilkesine ve mühendislik, mimarlık ve planlama ilkelerine ayrımsız biçimde uyulmalıdır.
2. Kentsel dönüşüm, kentsel yenileme ve sağlıklaştırma çalışmaları için, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama disiplinlerinin teknik, bilimsel ve yasal gereklilikleri ile teknik ilkelerini esas alan, genel ilkeler belirlenmelidir. “Kentsel dönüşüm alanı” ilan edilmeden önce, “kentsel yenileme”, “kentsel sağlıklaştırma” gibi hangi müdahale biçiminin uygulanacağını belirlenebilmesi için; öncelikle, deprem, yapı niteliği, taşkın, heyelan vb risk altındaki alanlar; yapı güvensizliği olan ve eskimiş (kentsel mekânın niteliksizliği) kent bölgeleri; doğal, tarihi, arkeolojik, kültürel niteliğe sahip alanlar; kent kimliği açısından önemli alanlar belirlenmelidir.
3. Kentsel dönüşüm uygulamalarıyla fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre oluşturulabilmesi amaçlarının bütünsel olarak gerçekleştirilebilmesi için öncelikle sürece katılacak tüm aktörlerin yer aldığı örgütlenme biçimi oluşturulmalı ve finans kaynakları tarif edilmelidir.
4. Geliştirilen projelerde toplumsal, fiziksel, doğal, çevresel ve ekonomik koşullar birlikte ele alınmalı, proje alanlarına yönelik planlama kararları kent bütününe yönelik kararlardan koparılmamalı, ayrıştırılmamalı, üst ölçekli plan kararlarına aykırı uygulamalardan kaçınılmalı, projeler başta ulaşım kararları olmak üzere, olası çevresel etkileri analiz edilerek, kent planı ile bütünlük olarak ele alınmalıdır.
5. Dönüşüm, sağlıklaştırma ve/veya yenileme öngörülen alanlar, kentin gelecekteki niteliğini belirleyen planlarıyla uyumlu, plan ana kararlarını gözeterek bütüncül bir bakış açısına sahip olmalı ve planlama, programlama, projelendirme ve parasal konulara dair süreç, çözüm ve uygulama araçları ile bir bütün olarak ele alınmalıdır.
6. Sağlıklı ve güvenilir bir çevre oluşturulmasında kritik öneme sahip yapı denetim sisteminde kamu denetimini etkinleştirmek için, kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesinde ve uygulamanın her aşamasında TMMOB’ye bağlı meslek odalarının görüşü ve önerileri alınmalı ve meslek odaları denetim sürecinde etkin olarak yer almalıdır.
7. Projeler temelde rant artışının değil, can güvenliğinin sağlanmasını ve yaşam düzeyinin yükseltilmesini amaçlamalı, kentsel dönüşüm projeleri ayrıcalıklı imar hakkı sağlama aracı olarak kullanılmamalıdır. Bu kapsamda tüm yapılaşmalara yönelik güçlü, kamusal yapı denetim sistemi yaşama geçirilmeli, uygulama sonucu oluşan rant artışları doğrudan kamuya kazandırılmalıdır.
8. Dönüşüm projesine konu olan alanların yeniden yapılanmasında; konut alanlarının sağlıklı bir yaşam alanı niteliğine kavuşması için, sosyal ve teknik altyapı tesisleri ile çalışma alanlarına yönelik kararlar birlikte ele alınmalı, kentsel sosyal donatılar insanca

yaşama şartlarını sağlayacak standartlara uygun olarak geliştirilmeli, teknik altyapının ve sosyal donatı tesislerinin konutlarla eş zamanlı biçimde kullanıma geçmesi sağlanmalıdır.

9. Afet tehlikesi karşısında alınabilecek tek önlemin “yapı düzeyinde” güçlendirme ve yenileme olduğu düşüncesinden vazgeçilmelidir. Yapılar, kentsel ve/veya bölgesel düzeyde ele alınarak, afete duyarlı planlanma yaklaşımı esas alınmalıdır. İmar planları risk azaltma önlemlerini kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır. Kentsel dönüşüm projelerinde kent bütününe ilişkin risk faktörleri belirlenmeli ve bu verilere göre risk azaltma planları hazırlanmalıdır.

10. Kentsel dönüşüme konu edilen alanlar ve yapılar açısından, tüm tarihsel birikimi ve kültürel zenginliği ortadan kaldıracak yıkım ve yeniden yapma dışındaki seçeneklerin; koruma, yenileme, iyileştirme, güçlendirme ve canlandırma seçeneklerinin öncelikle araştırılması ve tartışılması sağlanmalıdır.

11. Dönüşüm projelerinde, kentleri ve kırsal alanları estetikten yoksun kimliksiz hale getiren, yerel kimliği ortadan kaldıran tek tip mekân üretiminden vazgeçilmeli, kentsel mekânı parçalayan ve ayrıştıran uygulamalara son verilmeli, gerek yerleşim bütününde gerekse tek yapı ölçeğinde yerelin özellikleri, kırsal dokusu, tarihi ve kültürel birikimi ve özgünlükleri mutlaka korunmalı, özgün niteliğini devam ettirecek toplumsal yaşam ve kültürel değerleri dikkate alan yaklaşım benimsenmelidir.

12. Dönüşüm projeleri hiçbir koşulda tarihi ve kültürel değerlere zarar vermemeli, bu niteliğe sahip alanlarda gerçekleştirilecek dönüşüm projeleri tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi çabasının bir parçası olarak ele alınmalıdır.

13. Dönüşüm projelerinde; yaşamın gerçek sigortası olan ormanlar, meralar, sulak alanlar, kıyılar, gibi doğal varlıklar ile ulusal veya uluslararası özgün nitelikleri nedeniyle doğal sit, ÖÇK (Özel Çevre Koruma Bölgesi), milli park, tabiat parkı, sulak alan gibi doğa koruma statüsü verilmiş alanlar, toplumun gıda kaynakları olan verimli tarım alanları, zeytinlikler gibi özel ürün alanları hiçbir koşulda yapılaşmaya açılmamalı ve mutlak biçimde korunmalıdır.

14. Zemin yapısı nedeniyle risk taşımayan, yalnızca yapı güvensizliği ve kentsel mekânın niteliksizliği nedeniyle dönüşüm projesine konu olan yerlerde, proje alanında yaşayanların uygulama sonrası yine aynı bölgede yaşaması sağlanmalıdır.

15. Zemin yapısı nedeniyle risk taşıyan ve yapılaşmaya kapatılması gereken bölgelerde yaşayanların, iş olanakları ve ulaşım koşulları dikkate alınarak, gerek geçici iskân aşamasında ve gerekse uygulama sonrasında yakın çevrede iskan edilmesi sağlanmalıdır.

16. Yenileme, sağlıklaştırma ve dönüşüm süreçleri şeffaf olmalı, karar süreçleri ilgili toplum kesimleriyle paylaşılmalı; sürecin tamamında projeden etkilenen toplum kesimlerinin bilgiye kolayca erişebilme olanağı yaratılmalı; bu kapsamda dönüşüme konu olan sakinlerinin sosyal açıdan zarara uğramaması ve yerinde dönüşüm ilkesi en önemli hedeflerden birisi olmalıdır.

17. Projelerin uygulanması hiçbir koşulda yaşayanlar açısından sosyal ayrılmaya/toplumsal kırılmaya/sosyal bir yıkıma neden olmamalı; kent hakkı, konut dokunulmazlığı ve barınma hakkı ilkeleri, kiracıları da kapsayacak biçimde kamusal güvence altına alınmalıdır.

18. İdari dava açma hakkı, hak arama hürriyeti temelinde düzenlenmelidir. Mülkiyet hakkı güvencesi anayasa temelinde korunmalıdır.
19. Barınma hakkı sahipliği; mülkiyet belgesinden bağımsız, sağlıklı bir yaşam çevresi içinde, çağdaş, yaşanabilir konut hakkı olarak kabul edilmelidir.
20. Dönüşüm projelerinden etkilenen tüm kesimlere ayrımsız biçimde, projenin başlangıcından sonuçlanmasına dek, güvenli ve sağlıklı yaşam olanaklarına sahip geçici iskân olanakları yaratılmalı ya da günün koşullarına uygun kira yardımı yapılmalıdır.
21. Projelere doğrudan kamusal kaynak aktarımı da yapılarak, konut edinme koşulları proje alanında yaşayanların ödeme gücü oranında düzenlenmeli, uygulamaların tüm kesimler açısından dışlama ve tasfiyeye neden olması önlenmeli, olası geri ödemeler iskân sonrası başlatılmalıdır.
22. Proje alanında yaşayan ve projeden etkilenenlere mevcut konutundan daha küçük, daha niteliksiz, daha düşük sınıfta konut verilmemeli, diğer yandan bu amaçla yapılacak düzenlemeler haksız borçlandırma gerekçesi olarak da yansıtılmamalıdır.
23. Mevcut kullanıcıların, gerçekleşecek dönüşüm sonucunda aynı alanda yaşamlarını sürdürebilmesini olanaklı kılacak, ortak giderleri karşılamaya yönelik, sürdürülebilir, gelir yaratıcı olanaklar yaratılmalıdır.
24. Kent kültürünü, kimliğini geri dönülmez biçimde yok eden, halen yaşanan/yaşanacak olan tahribatın durdurulması ve mağduriyetlerin önlenmesi için “Kentsel dönüşüm” adı altında hali hazırda sürmekte olan ve bilimsel esaslardan ziyade rant temelinde hazırlanmış projeler derhal durdurulmalı, yukarıdaki ilkeler bütününe göre yeniden düzenlenmelidir.

EK-3

TMMOB'UN DAVALARI (2009'dan sonra)

2014-2016 Döneminde Takip Edilen Davalar

Mahkeme : Eskişehir 2. idare Mahkemesi

Dosya No : 2009/572 Esas 2010/91 Karar

Davacı : TMMOB

Davalı : 1-Odunpazarı Belediye Başkanlığı-ESKİŞEHİR
2- Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Konu : 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında yapılan, Odunpazarı Belediye sınırları içinde kalan iki parselin “Turizm Konaklama, Rezidans ve Ticaret Tesisleri Alanı”na dönüştürülmesini içeren değişikliğe ilişkin 05.06.2009 tarih 14/37 sayılı Odunpazarı Belediye

Meclisi kararı ile bu kararın değiştirilerek onaylanmasına ilişkin Eskişehir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.07.2009 gün ve 15/202 sayılı kararının; çevre yoluna cephesi olmayan ve etrafında konut alanlarının yoğun olarak bulunduğu bir bölgede, oldukça yüksek katlı bir rezidansın bulunmasının yer seçimi kriterleri açısından da uygun olmadığı, yapılan değişikliğin bir ihtiyaçtan doğmadığı, raporda belirtilen rakam ve oranların gerçeği yansıtmadığı, değişikliğin oluşmuş konut yaşamını zedeleyici ve insan odaklı planlama ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece, Odunpazarı Belediyesi yeni bir karar alarak emsali düşürmüştüğünden, karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmiş, kararın temyizi sonucu Danıştay tarafından verilen bozma kararı üzerine yeniden inceleme yapan Eskişehir İdare Mahkemesince iptal kararı verilmiştir. Karar davalılar tarafından temyiz edilmiş olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme : Eskişehir 2. idare Mahkemesi

Dosya No : 2010/3469 Esas 2016/2715 Karar

Davacı : TMMOB

Davalı : Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

Konu : Mülkiyeti Maliye Hazinesine ait olan taşınmazların özelleştirme kapsam ve rogramına alınmasına ve söz konusu taşınmazların satış yöntemiyle özelleştirilmesine ve satışın varlık satışı suretiyle gerçekleştirilmesine ilişkin Özelleştirme Yüksek Kurulunun 01.06.2010 tarih 2010/31 sayılı kararının Ortakent- Yahşi Belediyesi sınırları içinde kalan bazı parsel nolu taşınmazlarla ilgili kısmının, özelleştirme kapsamına alınan parsellere dair hiçbir bilgiye yer verilmediği; imar durumuna ilişkin bilgiye yer verilmeyen parsellerin hem doğal sit hem arkeolojik sit hem de mera niteliğine sahip olduğu; bu

parsellerin özelleştirme kapsamına alınması olanaklı değilken listede yer aldığı; özelleştirme kapsamı ve programına alınan parsellerden imar durumu Üniversite Alanı-Büyük Yeşil Alan olarak belirtilen 1616-1617-1618 nolu parsellerin 25.08.2009 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından

onaylanan ve halen yürürlükte olan 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planında Büyük Yeşil Alan olduğu dolayısıyla üniversiteye tahsis edilmiş alan olmadığı; 2213, 2214, 2216, 2217 no'lu parsellerin ağaçlandırılacak alan, 2218 no'lu parselin kısmen Arıtma Tesisi kısmen Büyük Yeşil Alan kullanımına ayrıldığı; bu alan içerisinde yalnızca 2215 nolu parsel üniversite alanı olarak tahsis edilmiş olup, bu da özelleştirme kapsamı dışında tutulduğundan bahisle şekil, yetki, konu, neden ve amaç yönünden hukuka aykırı olan işlemin iptali istemidir.

Sonuç : Dava reddedilmiş olup, karar kesinleşmiştir.

Mahkeme : İzmir 2. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2010/2196 Esas, 2012/1303 Karar

Davacı : TMMOB

Davalılar : Çevre ve Orman Bakanlığı

Konu : İzmir Aliğa Çakmaklı Köyü Değirmen Yıkığı mevkiinde ENKA Enerji Üretim A.Ş. tarafından kurulması planlanan “Aliğa Enerji Santrali” projesi hakkında verilen 05.05.2010 tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi olumlu kararının; Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunda santralin, öncelikle kurulduğu yer ve kendi enerji ihtiyacını ithal kömür ile karşılayacak olması nedeniyle vereceği zararların objektif olarak değerlendirilmediği ve hukuka aykırı yol izlendiğinden bahisle hukuka ve kamu yararına aykırılık gerekçesiyle iptali istemidir.

Sonuç : Yerel mahkemece davanın reddine karar verilmiş, ret kararının Danıştayca bozulması üzerine yeniden yapılan incelemede dava konusu Çevresel Etki Değerlendirmesi olumlu kararının iptaline karar verilmiş olup, karar kesinleşmiştir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Dosya No : 2012/2874 Esas, 2014/3448 Karar

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 14.04.2012 tarih ve 28264 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği’nin 5. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendinde değişiklik yapan 1. maddesinin birinci cümlesinde yer alan “taahhütname” ibarelerinin, 7. maddesinde değişiklik yapan 3. maddesinin 1 ve 3. fıkralarında geçen “taahhütname” ibarelerinin; üye kayıt ve sicil durum belgesini “taahhütname”ye indirgeyerek proje müellifi mimar ve mühendisler için Odalardan herhangi bir belge almayı ortadan kaldırdığı, dolayısıyla meslek kuruluşlarına ihtiyaç duyulmaksızın mühendislik ve mimarlık mesleği ifa edilebilir bir hale getirilmeye çalışıldığı, meslek kuruluşlarının

varlık gerekçesine bakılmaksızın yönetmelik eliyle bir anda bürokrasiyi artıran kuruluşlar iddiası ile işlevsiz bırakılmasının ne hukuk ne de hizmet gerekçesiyle açıklanabilir bir durum olmadığı, yönetmelik değişikliği ile resmi kayıtların ibraz zorunluluğunun “taahhütname” biçimine dönüştürülerek mühendis ve mimarların meslek odaları ile mesleki ve yasal ilişkisine müdahale edildiğinden bahisle Anayasa, TMMOB Yasası ve hizmet gerekleriyle örtüşmeyen bu düzenlemelerin iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olup, karar düzeltme aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire
Dosya No : 2012/3296 Esas, 2017/5056 Karar
Davacı : TMMOB
Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 3 Nisan 2012 tarih 28253 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Planlı Tıp imar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”in 2. Maddesi ile değişen 57. maddesinin 14. fıkrasında “ek-1 de yer alan sicil durum taahhütnamesi” ile aynı fıkroda yer alan “Gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar hakkında yapılacak işlemler oda sicil durum taahhütnamelerinde, idare tarafından yazılı olarak belirtilir” cümlesindeki “taahhütname” ibaresinin ve 3. madde ile “Fenni Mesuliyet Hizmetleri ve Sicil” başlığı altında düzenlenen 58. maddenin 4. fıkrasındaki “ilgili fenni mesulce düzenlenen, sicil durum taahhütnamesini” içeren ibarelerin ve yönetmeliğin eki olan Ek-1’de yer alan 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 no’lu formların; üye kayıt ve sicil durum belgesini “taahhütname”ye indirgeyerek proje müellifi mimar ve mühendisler için Odalardan herhangi bir belge almayı ortadan kaldırdığı, idarenin bu değişiklikler ile Anayasa’nın 128. maddesinde belirtilen denetim görevinden kendisini muaf hale getirdiği gibi meslek odası ile üyesi arasındaki yasal bağı da ortadan kaldırarak hizmet yönünden yönetim kuruluşu olan Birlik ve bağlı Odaların yetki alanına müdahale ettiği, meslek odası ile üye arasındaki ilişkiyi “taahhüt” konusu yaparak meslek odalarının varlık gerekçesini ortadan kaldırdığı, bürokratik işlemleri azaltmanın kamu hizmetinin sunumunda ileri sürülemeyeceği, sicil durum belgesinin hizmetin sunumu için zorunlu olduğundan bahisle Anayasa, TMMOB Yasası ve hizmet gerekleriyle örtüşmeyen düzenlemelerin iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 8.Daire
Dosya No : 2012/7680 Esas
Davacı : TMMOB
Davalı : Orman Genel Müdürlüğü

Konu : 11.07.2012 tarih ve 28350 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Ormanlarda ve Orman içinde Bulunan Otlak, Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan

Otlatılmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğinin “Temel ilkeler” başlıklı; 4. madde 1. fıkrası

(ğ) bendinde yer alan; “ğ) ...milli park ve tabiat parklarının mutlak koruma”, ... “sulak alan mutlak koruma bölgeleri” ile “yaban hayatı geliştirme sahalarının mutlak koruma bölgeleri ve yaban hayatı geliştirme sahalarından” ibarelerinin, 4 üncü madde 2 inci fıkrasında yer alan; “(2) ...” muhafaza ormanları, avlak alanlar, tohum meşcereleri, gen koruma ormanları ve odun dışı ürün planlaması yapılan orman alanlarında” ibarelerinin, Anayasa’nın 169’uncu maddesi uyarınca Devletin ormanların korunması, sahalarının geliştirilmesi için gerekli tedbirleri almak, tüm ormanların gözetilmesini sağlamakla yükümlü olduğu; yönetmeliğin, otlatmanın düzenlenmesine ilişkin temel ilkelerin belirlendiği 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrası (ğ) bendi ile 2 inci fıkrasında yer alan hükümlerin ulusal ve uluslararası kaynak değerlere sahip olması nedeniyle özel koruma statüsü verilen korunan alanların Devlet eliyle tahrip edilmesine imkân tanıdığı; yönetmelik düzenlemesiyle millipark, tabiat parkı, sulak alan, yaban hayatı geliştirme sahaları, muhafaza ormanları, tohum meşcereleri, gen koruma ormanları ve odun dışı ürünlerin planlandığı orman alanlarında, otlatma planlarına dayalı olarak keçi, koyun, sığır ve mandaların otlatılmasına izin verildiği; yönetmeliğin davaya konu edilen hükümlerinin ulusal ve uluslararası kaynak değerlere sahip olan ve mevzuat hükümleri uyarınca Devletçe korunması gereken yerlerdeki orman ekosistemini tahrip edecek nitelikte olup, Kanun hükümlerine açıkça aykırılık teşkil ettiğinden bahisle iptali istemidir.

Sonuç : Dava reddedilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 13. Daire

Dosya No : 2012/3374 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Kamu ihale Kurumu

Konu : 13.08.2012 tarih 28383 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yapım işleri ihaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin” 1, 2, 3, 4, 5 ve ilintili olduğundan geçici maddenin; yönetmeliğin tümünün teknik ve mesleki yeterlilik kriteri ile ilgili olduğu, sözü edilen personel, mühendis ve mimarlardan oluşan teknik personel olduğu, yapım işlerindeki teknik personelin mühendis ve mimarlardan oluşmakta olup, bu meslek mensuplarının yeterliliği ve istihdamının TMMOB yakından ilgilendirdiği, kamu hizmetlerinde kullanılacak yapılarda kalitenin düşmesine, meslek mensuplarının hak kaybına neden olacağından bahisle iptali istemidir.

Sonuç : Davada TMMOB’nin yürütmenin durdurulması talebi reddedilmiş olup bu karara itiraz edilmiştir, Yargılama devam etmektedir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Dosya No : 2013/3628 Esas, 2015/4609 Karar

Davacı : TMMOB

Davalılar : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 05.02.2013 tarih ve 28550 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair” yönetmeliğin 10. maddesinin; Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliğinin 15. maddesinin (ç) ve (d) bentleri değiştirilerek denetçi makina ve elektrik mühendisinin denetim alanının 120.000 m2 den 180.000.m2 çıkartılmasını öngören değişiklik ile yapı denetim kuruluşlarının az sayıda elemanla çok alan denetleyerek kar elde etmeleri öngörülürken meslek mensuplarını ise bu sektörün artı değeri haline dönüştürmekte olduğu, meslek mensubunun belirtilen alanı denetleyebilmesi için üç mühendise bedel performans sergilemesi gerektiği, mühendisin fiilen bu yapıları denetlemesinin imkansız hale getirildiği, hem hizmeti sunan hem de hizmetten yararlananlar açısından kamu yararı ve hizmet gerekleri ile örtüşmediğinden bahisle iptali istemidir.

Sonuç : Yönetmeliğin iptaline karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 14. Daire

Dosya No : 2014/11695 Esas,

Davacı : TMMOB, TTB, TBB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Mersin ili Gülnar ilçesi Büyükeceli Beldesi’nde Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı Ve Yaşam Merkezi) hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı işlemleriyle verilen ÇED olumlu kararının ve dayanağı ÇED Yönetmeliği’nin Geçici 1. maddesinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemidir.

Sonuç : Dairece ÇED Raporunun eksik olduğu kabul edilmesine karşın, davanın reddine karar verilmiş olup, karar temyiz edilmiştir.

Mahkeme : Sakarya 2. idare Mahkemesi

Dosya No : 2014/1315 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 28.02.2014 tarih ve 3173 sayılı oluru ile onaylanan Sakarya ili Kuzey ve Doğu Planlama Alt Bölgeleri 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni planında belirtilen Organize Sanayi Bölgesi (3.1.3), Bölgesel Çalışma Alanları (6.3.3.), Küçük Sanayi Alanları (6.3.4), Konut Dışı kentsel Çalışma Alanları (6.3.7.) Golf Alanları (6.5.3), Kentsel ve Bölgesel Spor Alanları (6.5.2) ile bu planın dayanak 1/100.000 Çevre Düzeni Planının kendi hedeflerine aykırı olan kıyıda, kumulda, longoz ormanına bitişik alanda ve Sakarya taşkın alanında yer alan Organize Sanayi Bölgesi, Bölgesel Çalışma Alanları, Küçük

Sanayi Alanları, Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları, Golf Alanları, Kentsel ve Bölge Spor

Alanları karar ve hükümlerinin iptali ve yürütmenin durdurulması istemidir.

Sonuç : Yerel mahkemece davanın reddine karar vermiştir. TMMOB tarafından yapılan istinaf başvurusu üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesince kararın Ortaköy'ün Caferiye Köyü'nün batısına taşınması kuralı hariç, dava konusu çevre düzeni planının iptaline karar verilmiştir.

Mahkeme : Ordu İdare Mahkemesi
Dosya No : 2014/1467 Esas, 2015/1664 Karar
Davacı : TMMOB
Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Ordu ili, Fatsa ilçesi Bahçeler Köyü mevkiinde Altıntepe Mad. San. ve Tic. A.Ş. tarafından yapılması planlanan altın madeni işletmesi ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verdiği 11/02/2013 tarihli "ÇED Olumlu" kararının iptali istemidir.

Sonuç : Davanın reddine karar verilmiştir.

Mahkeme : Ordu İdare Mahkemesi
Dosya No : 2014/1470 Esas, 2015/1664 Karar
Davacı : TMMOB
Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Ordu ili Fatsa ilçesinde Şakir Cemal Uygun tarafından yapılması planlanan maden arama projesiyle ilgili olarak davalı idare tarafından verilen 16.09.2014 gün ve 2014/136 sayılı "ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR" kararının iptali istemidir.

Sonuç : Davanın reddine karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 14. Daire
Dosya No : 2015/592 Esas
Davacı : TMMOB, TBB, TTB
Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği'nin bir kısım maddelerinin iptali ile bu maddelerin yürütmesinin durdurulması/iptali halinde Yönetmelik uygulanamaz hale geleceğinden Yönetmeliğin ve EK 1 ile EK 2 listelerinin tamamının iptali istemidir.

Sonuç : İptali talep edilen maddelerin bir kısmının yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiş olup, yargılama devam etmektedir.

Mahkeme : Denizli İdare Mahkemesi
Dosya No : 2015/225 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Denizli Büyükşehir Belediyesi

Konu : Denizli Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.10.2014 tarih ve 633 sayılı kararı ile onaylanan Denizli ili Merkezefendi ilçesi Kayalar Mahallesi, 236 ada 1, 556 ada 1-2- 3-4, 557 ada 1, 782 ada 2, 432 ada 3 no.lu parseller ile 497, 498, 499, 972, 1100, 1238, 1241, 1248, 1149, 1250, 1252 no.lu kadastro parselleri ve çevresiyle ilgili 1/5000 ölçekli Nazım imar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama imar Planı'nın ve buna ilişkin itirazımızın reddine ait 16.12.2014 tarih ve 861 sayılı kararın öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline karar verilmesi istemidir.

Sonuç : Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2015/301 Esas, 2015/534 Karar

Davacı : TMMOB

Davalı : Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Konu : 13.08.2014 Tarih , 148 Nolu Haliliye ilçesi Bamyasuyu Mah. Ada 139-140 Nazım ve Uygulama imar Planı Değişikliğine ilişkin Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararıyla spor alanının ticaret alanına dönüştürülmesine ilişkin kararın iptali istemidir.

Sonuç : Dava süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

Mahkeme : Danıştay 10. Daire

Dosya No : 2015/2883 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : 1 – Başbakanlık
2 - Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Konu : 11.04.2015 tarih 29323 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Sakarya İli Karasu ilçesinde bulunan ve ekli haritalarda sınırları gösterilen alanın Karasu Otomotiv İhtisas Endüstri Bölgesi olarak ilan edilmesi” ne ilişkin 08.4.2015 tarih ve 2015/7527 sayılı bakanlar kurulu kararının iptali istemidir.

Sonuç : Dairece yürütmeyi durdurma talebimiz reddedilmiş, itirazımız üzerine karar kaldırılmıştır. Dosya karar aşamasındadır.

Mahkeme : Sakarya 2. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2016/269 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Sakarya ili Karasu İlçesi Karasu Otomotiv İhtisas Endüstri Bölgesi mevkiinde BMC Otomotiv San. Ve Tic. A.Ş. tarafından yapılması planlanan “savunma sanayi araçları üretimi, tic. Araç üretimi, döküm ve talaşlı im. mer., motor üretim tesisi” projesi için davalı idarece verilen 21.01.2016 4085 sayılı ÇED OLUMLU kararının iptali istemidir.

Sonuç : Davanın reddine karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı

Soruşturma No : 2015/38768

Şikayetçi : TMMOB

Sanık : DOKAY-ÇED Çevre Mühendisliği Ltd.Şti. Sahipleri ve Ortakları ve Yetkilileri

Konu : Sahte imza içeren 24.09.2014 tarihli Akkuyu Nükleer Santrali Nihai ÇED raporu ile 23.08.2013 tarihli ÇED raporunu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na sunmak suretiyle resmi evrakta sahtecilik suçunu işleyen şüpheliler hakkında kamu davası açılması ve şüphelilerin cezalandırılmaları talebidir.

Sonuç : Savcılık tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olup, itirazımız reddedilmiştir.

2016-2018 Döneminde Açılan Davalar

Mahkeme : Danıştay 10. Daire

Dosya No : 2016/883 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 19.02.2016 tarih ve 29629 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2016/8513 sayılı Sakarya İli Karasu ilçesinde bulunan ve ekli haritada sınırları gösterilen alanın BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ne münferit yatırım yeri olarak tahsis edilmesine ilişkin bakanlar kurulu kararının iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece henüz bir karar verilmemiş olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme : Ordu İdare Mahkemesi

Dosya No : 2016/1632 Esas, 2017/1528 Karar

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Ordu ili, Fatsa İlçesi, Bahçeler Mahallesi mevkiindeki Altıntepe Madencilik San. Tic. A.Ş. tarafından yapılması planlanan Yarma Açma ve Sondaj Yöntemiyle Maden Arama Projesi ile ilgili olarak Ordu Valiliği’nce verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir” kararının iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olup, temyiz aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 14. Daire

Dosya No : 2016/11774 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 27 Ekim 2016 tarih ve 29870 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “6306 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin” 1.

maddesi (Yönetmeliğe eklenen ç ve d bentleri), 2. maddesi (değiştirilen 5. madde 1,2 ve 3. fıkraları), 3. amddesi (değiştirilen 6. madde), 4. maddesi (değiştirilen 7. madde) ve 8. maddesinin (değiştirilen 15. madde 2,3,7,8,10. fıkralarla 9. fıkra birinci cümlesi ve aynı maddeye eklenen fıkraların) iptali ile 6306 sayılı Yasanın Ek 1. maddesinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesine götürülmesi istemidir.

Sonuç : Dairece Dava konusu Yönetmeliğin 3. maddesi ile 6306 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 6. maddesine eklenen 9. ve 10. fıkraların yürütmesinin durdurulmasına, karar verilmiş olup, dosya karar aşamasındadır.

Mahkeme : İzmir 2. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2017/851 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : “İzmir İli Balçova, Çıgırlıdere, Karşıyaka İlçeleri Üçkuyular Mahallesi, Çiğli 2. Ana Jet Üssü, Sahilevler Mahallesi ve Mavişehir Mahallesi” mevkiindeki T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılması planlanan (Otoyol ve Raylı Sistem Dahil) İzmir Körfez Geçişi Projesi ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu” kararının iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece mahallinde keşif yapılmış olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme : Muğla 2. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2017/1287

Davacı : TMMOB

Davalı : Kültür ve Turizm Bakanlığı

Konu : Muğla ili, Bodrum ilçesindeki Anıtsal Yapı (taşınmaz kültür varlığı) olarak tescilli olan ve Birinci Derece Arkeolojik Sit Alanı içinde kalan, davalı Bakanlığa tahsisli, Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi ve hizmet birimleri olarak kullanılan taşınmaz üzerinde bulunan Bodrum Kalesine ilişkin olarak, 1- Vaziyet plânında çalışma yeri olarak sınırları belirlenen alanda önerilen ve davalı Bakanlıkça olumlu değerlendirilen restorasyon projeleri, müdahale

paftaları, yeni yapı projeleri ile düzeltilen vaziyet plânı, genel görünüş ve çevre düzenleme (yapısal ve bitkisel peyzaj) projelerinin 2863 sayılı Kanun kapsamında uygun olduğuna dair

Muğla Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 19/08/2016 gün ve 4574 sayılı kararı ile 2- Bodrum Kalesinin rölöve-restitüsyon-restorasyon teşhir, tanzim ve

mühendislik projeleri kapsamında hazırlanan revize çevre düzenleme projeleri, elektrik tesisat, makina tesisat, alt yapı projeleri ve mühendislik projelerinin mimarîde gösterimlerinin değerlendirilmesi sonucunda yine 2863 sayılı Kanun kapsamında uygun olduğuna dair aynı Bölge Kurulunun 22/12/2016 gün ve 4990 sayılı kararının; iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece mahallinde keşif yapılmış olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme : Gaziantep 1. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2017/349 Esas

Davacı : TMMOB

Davalı : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

Konu : Kızılhisar ve Bağlarbaşı Mahallesi Kilis Yolu ve Çevresi Ekolojik Tabanlı Revizyon İmar Planlarında değişiklik yapılmasına ilişkin işlemlerin iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olup, istinaf aşamasındadır.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Dosya No : 2018/

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planında Çerkezköyde yapılması planlanan termik enerji santrali bölgesinin enerji üretimi alanı olarak belirlenmesine ilişkin plan değişikliğinin iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece henüz bir karar verilmemiş olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme : Eskişehir 1. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2018/203

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 06.03.2018 tarihli Eskişehir İli, Tepebaşı İlçesi, Kozlubel, Beyazaltın, Kızılcaören, Ağapınar, Gündüzler Mahalleleri mevkiinde Elektrik Üretim A.Ş. tarafından yapılması planlanan “Alpu Termik Santrali Ve Bu Santrale Kömür Sağlayacak Olan Rezerv Alanındaki Yeraltı Maden İşletmesi İle Kül Düzenli Depolama Tesisi Projesi” isimli proje ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” kararının iptali istemidir.

Sonuç : Mahkemece yürütmeyi durdurma isteminin davalı idarenin savunması alındıktan sonra incelenmesine karar verilmiş olup, yargılama sürmektedir.

Mahkeme :İzmir 2. İdare Mahkemesi
Dosya No :2010/ 2196 E. 2012/1303 K.
Davacı :TMMOB
Davalı :Çevre ve Orman Bakanlığı

Konu :Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 05.05.2010 tarihli kömür yakıtlı olumlu Çevresel Etki Değerlendirme Belgesinin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulması istemlidir.

Sonuç : Dava TMMOB'nin aleyhine sonuçlanmış ve karar TMMOB tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay tarafından TMMOB'nin temyiz istemi yerinde görülerek yerel mahkemenin kararı bozulmuş olup, yargılamada aynı konuda açılmış başka bir dosyanın sonucu beklenmektedir.

Mahkeme : Danıştay 6.Daire
Dosya No : 2012/3701 E
Davacı : TMMOB
Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu :14.04.2012 tarih ve 28264 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"nin 2. maddesinin ve ek- 5 iptali ile yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

Sonuç :Açılan davada yürütmenin durdurulması talebi reddedilmiştir olup, yargılama devam etmektedir.

Mahkeme : Aliğa Cumhuriyet Başsavcılığı
Şikayetçi : TMMOB
Şüpheli : Pektim Yetkilileri
Petrokimya A.Ş yekilileri

Konu : Orman alanlarının tahrip edilmesi, ruhsatsız kazı ve dolgu çalışması yapılması, imar kirliliği ve kıyı yasasına muhalefetten sanıkların cezalandırılması istemidir.

Sonuç : Süreç devam etmektedir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire
Dosya No : 2013/ 6220
Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu :Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali istemidir.

Sonuç :Yürütmenin durdurulması istemi Bilirkişi incelemesi sonucuna bırakılmış olup, Bilirkişi incelemesinde bir çok hüküm lehe olup aleyhe olan kısımlar için ek inceleme talep edilmiştir. Yargılama devam etmektedir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Dosya No : 2015/ 6220

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 1 Haziran 2013 tarih 28664 sayılı Resmi Gaztede’de yayımlanarak yürürlüğe giren Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği’nin kimi maddelerinin iptali istemi.

Sonuç : Dosya Bilirkişiden dönmüş olup, bilirkişinin olumsuz görüş bildirdiği konulara itiraz edilmiştir.

Mahkeme : Danıştay 14. Daire

Dosya No : 2014/11895

Davacı : TMMOB, TBB,TTB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : Mersin İli Gülnar İlçesi Büyükeceli Beldesi’nde Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş.tarafından yapılması planlanan Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı Ve Yaşam Merkezi) hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı işlemleriyle verilen ÇED olumlu kararının ve dayanağı ÇED Yönetmeliği’nin Geçici 1. maddesinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemi.

Sonuç : Keşfe karar verilmiş olup, henüz keşif günü verilmemiştir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Davacı : Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-ANKARA

Konu : 28 Ocak 2016 tarih 29607 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin” 1. maddesindeki “veya bu Yönetmelikle sınırları belirlenen yapı grubu ve inşaat alanına kadar olan yapılarda kontrol elemanı yerine yapı denetimi faaliyetlerine katılabilen teknik öğretmen, yüksek tekniker, tekniker ve teknisyenleri,” ibareleri ile 2. maddelerinin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulması istemidir.

Sonuç : Henüz ara karar gelmemiştir.

Mahkeme : Ankara 3. İdare Mahkemesi

Dosya No : 2015/424

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : DOKAY-ÇED Çevre Mühendislik Ltd.Şti.'ye Yeterlik Belgesi verilmesine dair Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün 27.06.2012 tarih ve 82 numaralı idari işlemi ile yeterlik belgesinin iptal edilmesine sebebiyet veren firma tarafından hazırlanan ve sahte evrak niteliği taşıyan Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi'ne ait Nihai ÇED raporunun onaylanmasına ve 01.12.2014 tarih ve 3688 sayılı işlemiyle verilen ÇED olumlu kararının verilmesine ilişkin işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemi.

Sonuç : Dava devam etmektedir.

Davalı : Denizli Büyükşehir Belediyesi

Konu : Denizli Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.10.2014 tarih ve 633 sayılı kararı ile onaylanan Denizli İli Merkezefendi İlçesi Kayalar Mahallesi, 236 ada 1, 556 ada 1-2-3-4, 557 ada 1, 782 ada 2, 432 ada 3 no.lu parseller ile 497, 498, 499, 972, 1100, 1238, 1241, 1248, 1149, 1250, 1252 no.lu kadastro parselleri ve çevresiyle ilgili 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'nın ve buna ilişkin itirazımızın reddine ait 16.12.2014 tarih ve 861 sayılı kararın öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline karar verilmesi talebi.

Sonuç : Yapılan keşif ve bilirkişi incelemesinden sonra Bilirkişi Raporu aleyhe geldiğinden itiraz edilmiş olup, dava devam etmektedir.

Mahkeme : Danıştay 6. Daire

Dosya No : 2016/3182

Davacı : TMMOB

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Konu : 28 Ocak 2016 tarih 29607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin" 1. maddesindeki "veya bu Yönetmelikle sınırları belirlenen yapı grubu ve inşaat alanına kadar olan yapılarda kontrol elemanı yerine yapı denetimi faaliyetlerine katılabilen teknik öğretmen, yüksek tekniker, tekniker ve teknisyenleri," ibareler ile 2. Maddelerinin iptali ve öncelikle yürütmenin durdurulması istemidir.

Sonuç: Dava devam etmektedir.

EK-4

ŞPO'NUN SONUÇLANAN DAVALARI (2007'den beri)

DAVA KONUSU:

ESKİŞEHİR YOLU İSALE HATTI 1/5000 VE 1/1000 PLANLARI VE KENTSEL DÖNÜŞÜM VE GELİŞİM PROJE ALANI İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.07.2011 gün ve 2176 sayılı kararı ile onaylanan "1/5000 ölçekli Eskişehir Yolu ve Civarı İsale Hattı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanına ait 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Tadilatı"nın uygulayıcı idari işlem olarak; Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin 14.08.2009 gün ve 1871 sayılı kararları ile onaylanan "1/5000 Ölçekli Eskişehir Yolu ve Civarı İsale Hattı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı Sınırı"nın düzenleyici idari işlem olarak iptali talebi ile 28.10.2011 tarihinde dava açılmıştır.

- Rapor lehe gelmiş ve yd kabul kararı verilmiştir.
- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. 17.09.2011

DAVA KONUSU:

KUZEY ANKARA İSALE HATTI ANTEKS ETABI İPTALİ

"1/5000 ölçekli Kuzey İsale Hattı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanına ait ANTEKS etabına ilişkin 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Tadilatı" İşlemin iptali talebi ile 28.10.2011 tarihinde dava açılmıştır.

- Rapor lehe gelmiş ve yürütmeyi durdurma kabul kararı verilmiştir.
- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. 17.07.2012

DAVA KONUSU:

YÜZÜNCÜYIL BİRLİK PARKI NAZİM İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

“Çankaya İlçesi Karakursunlar Kd.7490 ve 7492 nolu parsellerde 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği” İşlemin iptali talebi ile 21.03.2012 tarihinde dava açılmıştır.

- Rapor lehe gelmiştir. 17.07.2012
- Mahkemece işlemin yürütülmesinin durdurulması kararı verilmiştir. 27.08.2012
- Davalı idarece yürütmeyi durdurma kararına itiraz edilmiştir.
- Yapılan itiraz reddedilmiştir. 02.10.2012
- İşlemin iptaline karar verilmiştir.15.10.2012

DAVA KONUSU:

KENT PARK NAZİM İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

“Çankaya İlçesi, Mustafa Kemal Mahallesi 9014 ada 2 ve 3 sayılı parsellere ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği”

- Rapor lehe gelmiştir. 06.02.2012
- Mahkemece işlemin yürütülmesinin durdurulması kararı verilmiştir. 30.03.2012
- İdarece yürütmeyi durdurma kararına itiraz edilmiştir.
- Yapılan itiraz reddedilmiştir. 11.05.2012
- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. 26.09.2012

DAVA KONUSU:

ATLANTİS AVM ALANI NAZİM İMAR PLANI VE UYGULAMA İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

“Yenimahalle 61003 ada 2-3 sayılı parsellere ait 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Değişiklikleri”

- Mahkemece işlemin yürütülmesinin durdurulması kararı verilmiştir. 31.07.2012

- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. 05.12.2012

DAVA KONUSU:

GÜNEYKENT KENTSEL GELİŞİM PROJESİ NAZIM İMAR PLANI İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

“Gölbaşı İlçesi Güneykent Gelişim Projesi 3. Etap 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği”. Bu idari işleme Ankara 15. İdare Mahkemesi’nin 2010/1150 E. sayılı dosyası üzerinden 05.08.2010 tarihinde iptal davası açılmıştır.

- Rapor lehe çıkmıştır.
- Sonrasında yürütmeyi durdurma kabul kararı verilmiştir.
- Mahkemece gerekçelerimiz doğrultusunda planın iptaline karar verilmiştir.

DAVA KONUSU:

DİKMEN VADİSİ 1. VE 2. ETAPLARA AİT 1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI DEĞİŞİKLİKLERİNE AİT 8 VE 9 NOLU PLAN NOTLARI

İşlemin iptali talebi ile Ankara 10. İdare Mahkemesi 2011/1649 E. numaralı dosya üzerinden 26.07.2011 tarihinde dava açılmıştır.

- Bilirkişilere itiraz edilmiş olup bunun üzerine heyet değiştirilmiştir. 30.01.2012
- Yeni heyetle keşfe gidilmiş olup rapor lehe gelmiştir. 30.03.2012
- Yürütmeyi durdurma kabul kararı verilmiştir. 21.05.2012
- Davalı idare tarafından yapılan itiraz reddedilmiştir.27.06.2012
- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.02.10.2012

DAVA KONUSU:

KUZEY ANKARA İSALE HATTI YUVA ETABİ NAZIM VE UYGULAMA
İMAR PLANLARI

İşlemin iptali talebi ile 02.08.2010 tarihinde dava açılmıştır.

- Yürütmeyi durdurma red kararı verilmiştir.
- İşlemin iptaline karar verilmiştir. 31.07.2012

DAVA KONUSU:

OĞULBEY-YAĞLIPINAR İSALE HATTI NAZIM VE UYGULAMA İMAR
PLANLARI

İşlemin iptali talebi ile 02.08.2010 tarihinde dava açılmıştır.

- Yd kabul kararına itiraz reddedilmiştir.
- Dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. 21.05.2012

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR/GÜMÜŞOLUK KURUSARI KENTSEL DÖNÜŞÜM VE
GELİŞİM ALANI SINIRI İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 12.06.2009 gün ve 1424 sayılı kararı ile onaylanan, "Pursaklar İlçesi Gümüşoluk, Kurusarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alan Sınırı"nın öncelikle yürütmesinin durdurulmasına takiben iptaline karar verilmesi istemi ile açılmış olan davada, T.C. Ankara 15. İdare Mahkemesi'nin 23.02.2011 tarihli kararı ile; bilirkişi raporunda belirtilen tespitler karşısında 3194 sayılı İmar Kanunu'na, ilgili yönetmeliklere, şehircilik ve planlama esaslarına, kamu ve toplum yararına uygun bulunmadığı anlaşılan dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR 1/5000 ÖLÇEKLİ REVİZYON İMAR PLANI
DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin, 11.09.2008 tarih ve 2287 sayılı kararı ile onaylanan 1/5000 ölçekli “Pursaklar Revizyon Nazım İmar Planı Değişikliği”nin öncelikle ürutmesinin durdurulmasına takiben iptaline karar verilmesi istemi ile açılmı olan davada, T.C. Ankara 4. İdare Mahkemesi’nin 17.02.2011 tarihli kararı ile, dava dosyasında var olan bilgi ve belgeler ile verilecek karara esas alınabilecek nitelikte bulunan bilirkişi raporunun birlikte değerlendirilmesinden, dava konusu meclis kararı onaylanan planda noktasal bazda yapılan birden fazla değişikliğin imar mevzuatı ile, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varıldığından dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR-GÜMÜŞOLUK-KURUSARI KENTSEL DÖNÜŞÜM VE
GELİŞİM PROJE ALANI /1/25000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ
İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi’nin 12.06.2009 gün ve 1424 sayılı kararı ile onaylanan, “Pursaklar İlçesi Gümüşoluk, Kurusarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği”nin iptali istemi ile devam eden davada mahkeme 27.10.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR-GÜMÜŞOLUK-KURUSARI KENTSEL DÖNÜŞÜM
VE GELİŞİM PROJE ALANI /1/5000 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI
DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 12.06.2009 gün ve 1430 sayılı kararı ile onaylanan, "Pursaklar İlçesi Gümüşoluk, Kurusarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Değişikliği"nin iptali istemi ile devam eden davamızda mahkeme 25.01.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR-GÜMÜŞOLUK-KURUSARI KENTSEL DÖNÜŞÜM VE GELİŞİM PROJE ALANI SINIR İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 12.06.2009 gün ve 1424 sayılı kararı ile onaylanan, "Pursaklar İlçesi Gümüşoluk, Kurusarı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı Sınırı"nın iptali istemi ile devam eden davamızda mahkeme 25.01.2011 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/PURSAKLAR REVİZYON NAZIM İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin, 11.09.2008 tarih ve 2287 sayılı kararı ile onaylanan 1/5000 ölçekli "Pursaklar Revizyon Nazım İmar Planı Değişikliği"nin iptali istemi ile devam eden davamızda mahkeme 27.10.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/YENİMAHALLE-ÇAYYOLU 1/1000 UYGULAMA İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 17.12.2009 gün ve 3012 sayılı kararı ile onaylanan "Yenimahalle İlçesi, Çayyolu Mahallesi, 62077 ada 1 ve 2 sayılı parseller ve 62076 ada 1 sayılı parsel için 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği"nin uygulamaya idari işlem olarak ve bunun dayanağı olan 15.08.2008 gün ve 2107 sayılı karar ile onaylanan "1/5000 ölçekli nazım imar planının" düzenleyici idari işlem olarak iptali

istemi ile devam eden davamızda mahkeme 27.10.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/KEÇİÖREN-ETLİK-KASALAR 1/500 ÖLÇEKLİ NAZIM İMAR PLANI VE 1/1000 ÖLÇEKLİ UYGULAMA İMAR PLANI DEĞİŞİKLİKLERİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisinin, 18.09.2003 tarih ve 461 sayılı kararı ile onaylanan ve 05.01.2004 tarih 11 sayılı meclis kararı ile plana yapılan itirazların reddedilmesiyle yürürlüğe giren “Keçiören Etlik Kasalar Mevkii 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Değişiklikleri”nin iptali istemi ile devam eden davamızda mahkeme 04.11.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/GÖLBAŞI/TAŞPINAR YUMRUTEPE UYGULAMA İMAR PLANI DEĞİŞİKLİKLERİ İPTALİ

Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 19.12.2008 gün ve 3125 sayılı kararı ile onaylanan “Gölbaşı ilçesi Taşpınar - Yumrutepe Tp. 335-340, 342-346, 163-166, 169, 1705, 1707, 1709, 1713, 1719, 1915, 1918, 1923, 1945, 2111, 2115, 2116 parseller ve çevresinde ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı”nın iptali istemi ile devam eden davamızda mahkeme 27.10.2010 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

DAVA KONUSU:

İZMİR/KONAK/ALSANCAK 1/1000 ÖLÇEKLİ İMAR PLANI DEĞİŞİKLİĞİ İPTALİ

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından 11.03.2008 gün ve 2008/20 sayılı karar ile onaylanan Konak Belediye Başkanlığı tarafından askıya çıkarılan Alsancak 1823 ada, 17 parseldeki 1/1000 ölçekli imar planı değişikliğinin öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve ardından iptaline karar verilmesi talebi.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nca yapılan, Konak Alsancak Mah. 1823 ada, 17 parselin Resmi Tesis Alanından çıkarılarak 0.40/3.50 yapılaşma koşullu Tali İş Merkezi Alanına dönüştürülmesine ilişkin imar planı değişikliği 21.04.2008 tarihinde

askıya çıkarılmıştır. 21.05.2008 tarihinde askıdaki plana itiraz edilmiştir. 19.09.2008 tarihinde ise Danıştay Altıncı Dairesine dava açılmıştır.

06.04.2010 tarihli ara karara göre Yürütmeyi Durdurma talebi kabul edilmiştir.

Bilahare Danıştay 6. Dairesi Başkanlığının vermiş olduğu karara göre; 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı hakkında verilen kararları nedeniyle, dava konusu uygulama imar planının dayanağı kalmadığı gibi, uyumsuzluk konusu yere ilişkin olarak yerinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen rapordaki görüş doğrultusunda şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına uyarlık görülmediğinden dolayı dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU KARARININ YD'Sİ VE İPTALİ YÜRÜTMİYİ DURDURMA KARARI.

Ayvalık Belediye Meclisi'nin 06.05.2009 tarih ve 69 Nolu Kararının uygulayıcı idari işlem olarak ve Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 16.04.2009 tarih ve 4591 sayılı kararının düzenleyici idari işlem olarak öncelikle yürütmelerinin durdurulmalarına ve takiben iptallerine karar verilmesi istemidir.

T.C. Balıkesir İdare Mehkeme'sinde 2009/1389 Esas Nolu ile devam eden davamızda 20.07.2010 tarihinde tarafımıza tebliğ edilen karara göre; Ayvalık İlçesi Koruma Amaçlı İmar Planı içerisinde olup ta sehven plana işlenmesi unutulmuş ve ruhsatlı sayılan yapıların belediye teknik personeline plana işlenmesi yönündeki Ayvalık Belediye Meclisinin 06.05.2009 tarih ve 4591 sayılı kararının YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASINA karar verilmiştir.

T.C. Balıkesir İdare Mehkeme'sinde 2009/1389 Esas Nolu ile devam eden davamızda 04.11.2010 tarihinde tarafımıza tebliğ edilen karara göre; Dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

MERSİN-KARAMAN ÇEVRE DÜZENİ PLANI İPTALİ

T.C. Danıştay Altıncı Dairesinin 2007/8170 Esas ve 2010/1760 Karar Nolu tebligatına göre; Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 16.04.2007 tarih ve 1481-366 sayılı kararı ile onaylanan 1/100.000 Ölçekli Mersin-Karaman Çevre Düzeni Planı'nın da dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ANTALYA-BURDUR ÇEVRE DÜZENİ PLANI İPTALİ

Antalya Burdur Çevre Düzeni Planı iptaline yönelik toplam 4 ayrı dava açılmış olup; 2007 ve 2008 yıllarında açılan davalarda dava konusu işlem iptal edilmiştir.

Son olarak ta 10.12.2009 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 03.09.2009 tarihinde onaylanan 1/100.000 ölçekli Burdur- Antalya Çevre Düzeni Planının öncelikle yürütmesinin durdurulması ve takiben iptali istemi ile dava açılmıştır.

DAVA KONUSU:

MANİSA-KÜTAHYA-İZMİR ÇEVRE DÜZENİ PLANI İPTALİ

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 31.07.2007 tarihinde ilan edilen 1/100.000 Ölçekli Manisa-Kütahya-İzmir Çevre Düzeni Planının öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline karar verilmesi talep edilmiştir.

Mahkemece davalı İdarenin savunması alındıktan sonra yürütmeyi durdurma talebinin görüşülmesine karar verilmiştir.

12.08.2008 tarihinde tebliğ alınan karara göre Danıştay tarafından yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. 23.03.2010 tarihinde tebliğ edilen karara göre dava konusu işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/YENİMAHALLE/ETİMESGUT-YAPRACIK NAZIM VE UYGULAMA
İMAR PLANI İPTALİ

T.C. Ankara 6. İdare Mahkemesinin 2008/1629 esas nolu; TOKİ tarafından teklif edilen ve Ankara Büyükşehir Belediye Meclisince 13.06.2008 gün ve 1607 sayılı kararı ile onaylanan Yenimahalle-Etimesgut Yapracık Aşağıyurtçu- Yukarıyurtçu çevresini içine alan 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar planlarının iptaline yönelik açtığımız davada dava konusu işlem; mahkemenin 2009/1334 Karar nolu kararı ile işlem iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ULUS TARİHİ KENT MERKEZİ YENİLEME ALANI NAZIM VE UYGULAMA
İMAR PLANI İPTALİ

Ulus tarihi kent merkezi Yenileme Alanı 1/5.000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım ve 1/1.000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planlarının iptaline yönelik açılan davada 2007/1498 Esas, 2009/7 Nolu Karar Davalı İdare (Ankara Büyükşehir Belediyesi) tarafından temyiz edilmiş olup; T.C. Danıştay 6.Daire'nin 2009/3256 esas ve 2009/8387 Nolu Kararı ile de Davalı İdare'nin temyiz başvurusu reddedilmiştir.

DAVA KONUSU:

ULUS TARİHİ KENT MERKEZİ YENİLEME ALANI NAZIM VE UYGULAMA
İMAR PLANI İPTALİ

Zonguldak Belediye Meclisinin 08.06.2007 tarih ve 12/100 sayılı kararı ile kabul edilerek askıya çıkarılan plan notlarının 64. Maddesinin iptali için açılan dava sonucunda iptal edildi.
Zonguldak İdare Mahkemesinin; 2009/1319 Karar Nosu ile “plan notlarının 64. maddesinin dava konusu edilen Ön ve arka bahçede belirtilen şartlarda yapılacak olan kapalı çıkmalar emsale dahil değildir” kısmı 27.10.2009 tarihinde iptal edilmiştir.

DAVA KONUSU:

ANKARA/GÜVENPARK İÇİN KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA
BÖLGE KURULUNUN KARARININ İPTALİ

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun Güvenpark ile ilgili 4.3.2005 günlü 368 sayılı kararının iptaline yönelik Peyzaj Mimarları Odasının açmış olduğu, bizim müdahil olduğumuz davada Danıştay'ın 06.10.2009 tarihinde tarafımıza tebliğ edilen kararına göre; davalı idare olan Kültür Ve Turizm Bakanlığının Ankara 12.İdare Mahkemesinin 5.3.2008 Günlü E:2005/864, K:2008/200 sayılı kararına yapmış oldukları temyiz yerinde görülmeyerek karar onanmıştır.

DAVA KONUSU:

AYDIN-MUĞLA-DENİZLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANININ İPTALİ

Davalı İdare tarafından 07.08.2007 tarihinde ilan edilen 1/100.000 Ölçekli Aydın - Muğla - Denizli Çevre Düzeni Planının öncelikle yürütmesinin durdurulmasına ve takiben iptaline karar verilmesi talep edilmiştir.

Mahkemece davalı İdarenin savunması alındıktan sonra yürütmeyi durdurma talebinin görüşülmesine karar verilmiştir.

Mahkemece yürütmenin durdurulması yönündeki talebin kabulüne karar verilmiş olup dava konusu edilen çevre düzeni planının yürütmesi durdurulmuştur.

23.03.2010 tarihinde tebliğ edilen karara göre; dava konusu işlem iptal edilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ertuğrul CANDAŞ
Doğum Yeri : Beşikdüzü/TRABZON
Doğum Tarihi : 17.07.1968
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

- Lise : Trabzon Lisesi (1985)
- Lisans : Karadeniz Teknik Üniversitesi (1990)
- Yüksek Lisans : Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü/Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (2004)
- Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü/Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı (2016-2018)

Görev Yaptığı Kurumlar/Kuruluşlar ve Yılları:

- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (uzman kadrosunda, 2007'denberi).
- TMMOB/Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası (muhtelif görevlerde, 1998-2018).
- KAYUD (başkan, 2005-2007)
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı/TAU Genel Müdürlüğü (mühendis kadrosunda, 1993-2007)
- Kaman Belediyesi (mühendis kadrosunda, 1990-1993)